

INARIN KUNTA

SAAMELAINEN OPETUSSUUNNITELMA

Perusopetuksen vuosiluokat 1-9

Saamenkielinen opetus

Sivistyslautakunta 10.12.2008/115 §

SISÄLLYSLUETTELO

1. OPETUSSUUNNITELMA	3
2. SAAMELAISEN PERUSOPETUKSEN ARVOPOHJA	4
3. SAAMELAISEN OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	4
7.3. ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS.....	6
7.3.2. INARINSAAME ÄIDINKIELENÄ (EENIKIELÄ).....	7
7.3.3. KOLTANSAAME ÄIDINKIELENÄ (JIE'NNKIÖLL)	18
7.3.4. POHJOISSAAME ÄIDINKIELENÄ (EATNIGIELLA).....	29
7.3.5. SUOMI SAAMENKIELISILLE.....	39
7.3.6. SYVENTÄVÄ ÄIDINKIELI (inarinsaame, koltansaame, pohjoissaame, suomi)..	47
7.5. VIERAAT KIELET	
7.5.2. VAPAAEHTOINEN A2-KIELI: INARINSAAME.....	48
7.5.3. VAPAAEHTOINEN A2-KIELI: KOLTANSAAME.....	54
7.5.4. VAPAAEHTOINEN A2-KIELI: POHJOISSAAME.....	60
7.7. YMPÄRISTÖ- JA LUONNONTIETO.....	66
7.8. BIOLOGIA JA MAANTIETO.....	70
7.13. HISTORIA.....	86
7.14. YHTEISKUNTAOPPI.....	92
7.16. KUVATAIDE.....	95
7.17. SAAMENKÄSITYÖ (TYEJI, TUE'JJ, DUODJI).....	104
7.20. VALINNAISAINHEET	
7.20.18 SAAMELAISKULTTUURIN KURSSI.....	114
Saamenkielisiä linkkejä eri oppiaineisiin.....	116

1. OPETUSSUUNNITELMA

Opetushallituksen johtokunta hyväksyi 16.1.2004 perusopetusta varten opetussuunnitelman perusteet. Se on kansallinen kehys, jonka pohjalta paikallinen opetussuunnitelma laaditaan.

Opetuksen järjestäjä vastaa opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Opetussuunnitelmasa päätetään perusopetuksen kasvatus- ja opetustyöstä ja täsmennetään perusteissa määritellyjä tavoitteita ja sisältöjä sekä muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja.

Sivistyslautakunta on 14.2.2007/8 § hyväksynyt Inarin kunnan perusopetusta varten opetussuunnitelman, jota noudatetaan suomenkielisessä ja saamenkielisessä opetuksessa.

Tämän saamelaisen opetussuunnitelman ovat laatineet kunnan saamenopettajat noudattaen, mitä Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet –asiakirjassa on määrätty.

Tätä opetussuunnitelmaa noudattavat kaikki kunnan perusopetuksen koulut saamenkielisessä opetuksessa 1.8.2009 lukien.

Yleistä 14.2.2007/8 § hyväksyttyä opetussuunnitelmaa noudatetaan seuraavilta osilta:

- Luku 4. Opiskelun yleinen tuki
- Luku 5. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus
- Luku 7. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt, seuraavat alakohdat:
 - 7.1. Eheyttäminen ja aihekokonaisuudet
 - 7.2. Äidinkielten ja toisen kotimaisen kielen opiskelu
 - 7.4. Toinen kotimainen kieli ruotsi
 - 7.5. Vieraat kielet
 - 7.5.1. Yhteinen A1-kieli: englanti
 - 7.5.5. Vapaaehtoinen A2-kieli: ranska
 - 7.6. Matematiikka
 - 7.9. Fysiikka ja kemia
 - 7.10. Terveystieto
 - 7.11. Uskonto
 - 7.11.1. Evankelisluterilainen uskonto
 - 7.11.2. Ortodoksinen uskonto
 - 7.12. Elämäkatsomustieto
 - 7.15. Musiikki
 - 7.18. Liikunta
 - 7.19. Kotitalous
 - 7.20. Valinnaiset aineet (kaikki)
 - 7.21. Oppilaanohjaus
 - 7.22. Tavoitteet oppilaan käyttäytymiselle
- Luku 8. Oppilaan arviointi
- Luku 9. Tietostrategia
- Luku 10. Toiminnan arviointi ja jatkuva kehittäminen

2. SAAMELAISEN PERUSOPETUKSEN ARVOPOHJA

Opetuksen perustana on saamelainen kulttuuri. Opetuskieliä ovat pohjoissaame, inarinsaame ja koltansaame. Opetuksessa on otettava huomioon paikalliset saamelaiset erityispiirteet kuten arvot, kieli, tavat, luonnontuntemus, luontosuhde ja luonnon hyväksikäyttö sekä perinteiset elinkeinot kuten poronhoito, pyynti ja kalastus. Perusopetuksen päättyessä oppilaalla on tietoisuus omista juuristaan, kulttuuriperinöstään, eri saamenkielistä, kulttuurialueista ja saamelaisryhmistä.

Opetuksen avulla tuetaan oppilaan oman saamelaiskulttuuri-identiteetin rakentumista ja hänen osallisuuttaan saamelaisyhteiskunnassa. Opetuksessa tulee painottaa saamelaisten yhteenkuuluvuutta alueen alkuperäiskansana yli rajojen naapurimaiden ja myös muiden alkuperäiskansojen kanssa. Myös yhteistyötä yli rajojen joko toisten saamelaisten tai muiden alkuperäiskansojen kanssa tulee tehdä.

Oppilasta pyritään kasvattamaan itsenäiseksi, tasapainoiseksi ja monipuoliseksi yhteiskunnan jäseneksi, joka ottaa vastuun ympäristönsä ja lähimmäistensä huolehtimisesta. Samalla häntä tuetaan yhteisöllisyyteen, oppilaan tulisi tuntee yhteenkuuluvuutta fyysisen ja sosiaalisen ympäristönsä kanssa.

3. SAAMELAISEN OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

Oppilaasta pyritään kasvattamaan monitaitoinen ja käytännöllinen ihminen, joka kunnioittaa perinteisiä tietoja ja taitoja.

Opetuksen tarkoituksena on saada oppilas huomaamaan ihmisen ja luonnon erityinen suhde. Luonto tarjoaa elannon ihmisille ja tästä syystä ihmisen tulee kunnioittaa ja pyrkiä säästämään luontoa. Luonnon kiertokulku ja aika ovat sidoksissa toisiinsa ja tämän tulee näkyä opetuksessa, esimerkiksi käsitöissä ja kulttuurin opetuksessa.

Opetuksessa tulee ottaa huomioon perinteiset elinkeinot kuten porotalous ja kalastus. Oppilaille tulee antaa mahdollisuus osallistua erotuksiin ja muihin vuotuisiin töihin, joita elinkeinoissa on. Tämä tukee oppilaan kulttuuri-identiteetin kehittymistä ja työn kautta oppimista. Tällä tavalla kulttuuri tulee osaksi koulua ja koulu tukee oppilaan alkuperäistä identiteettiä ja edistää saamelaiskulttuuria. Opetuksessa tulee erityisesti painottaa työn kautta oppimista. Saamelaisen opetuksen perusarvona on oman toiminnan kautta oppiminen. Oppimisympäristönä voi siis olla muukin ympäristö kuin koulu.

Koulu toimii yhdessä kodin ja huoltajien kanssa niin, että saamelaiset kasvatus- ja opetusperinteet otetaan huomioon.

Koulu tukee oppilaan kasvua aktiiviseen kaksi- tai monikielisyyteen ja monikulttuurisuuteen.

Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja toimivia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisten luontosuhde, perinteiset elinkeinot ja saamelaisyhteisö muodostavat oman kielen ja kulttuurin ytimen.

Perusopetukseen tulevien saamelaisopilaiden kielelliset valmiudet ovat erilaiset. Osa oppilaista on saamenkielisiä (kaksikielisiä) ja osa suomenkielisiä. Saamen kieltä osaavien opilaiden opetus tulee antaa pääosin saamenkielellä. Jos oppilas pystyy opiskelemaan sekä saamen että suomen kielellä, oppilaan huoltaja valitsee opetuskielen. Yksittäisen oppiaineiden opetuskielestä päätetään koulukohtaisesti. Luokkatasoilla 1-6 opetus toteutetaan pääosin vuorokurssijärjestelmän mukaisesti. Äidinkielen, matematiikan ja vieraiden kielten opiskelussa oppilas etenee oman luokkatasonsa mukaisesti.

Opetuksen tavoitteenä on antaa oppilaille edellytykset terveeseen itsetunnon kehittymiseen niin että oppilaat voivat säilyttää oman saamelaisen identiteettinsä sulautumatta pääväestöön.

7.3. ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Inarin kunnan opetussuunnitelmassa äidinkieli ja kirjallisuus tarkoittaa suomen tai saamen (inarin-saame, koltansaame tai pohjoissaame) kielen opetusta. Saamenkielisessä opetuksessa oppilaan tuntimäärä jaetaan *saame äidinkielenä* ja *suomi saamenkielisille* -oppimäärien kesken.

Aih kokonaisuu det äidinkielessä

Opetussuunnitelmaan sisältyvät aihekokonaisuudet toteutuvat äidinkielen ja kirjallisuuden osa-alueilla kattavasti ja monipuolisesti. Ne voidaan ottaa huomioon eri luokkatasoilla valittavilla mm. keskustelujen, tekstien ja kirjoitelmien aiheilla sekä teatterin ja elokuvan keinoin. Näiden lisäksi:

1. *Ihmisenä kasvaminen*: ilmaisutaidon kehittyminen, luku- ja kirjoitustaidon hankkiminen, vuorovaikutustaidot, ryhmässä toimiminen
2. *Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys*: paikalliskulttuuri, saamelainen, inarilainen, lappilainen ja suomalainen kirjallisuus, suomen kielen sukukieliin tutustuminen, suomen kielen asema kieliyhteisössä
3. *Viestintä ja mediataito*: kuuntelutaidon kehittyminen, vuorovaikutustaitojen kehittyminen, eri viestimiin tutustuminen, tiedonhankinta, viestien kirjoittaminen
4. *Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys*: mielipiteen ilmaiseminen, itsearviointi ja palautteen antaminen, tekstien laatiminen eri tarkoituksiin, kielen vaikutuskeinoihin tutustuminen, erilaisiin asiakirjoihin tutustuminen
5. *Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta*: käytettävien materiaalien valinta, uusiokäyttö
6. *Turvallisuus ja liikenne*: lorut, laulut
7. *Ihminen ja teknologia*: tietotekniikkaan tutustuminen ja sen käyttäminen, tiedonhankinta

Oppilaat voivat olla kielen oppimisessaan ja oppimisprosessissaan hyvin eri vaiheissa. Opetuksessa tulee ottaa huomioon oppilaiden erilaiset taidot. Opetuksessa huomioidaan myös se, että oppilaan vanhemmat eivät välttämättä puhu opetuksessa käytettyä kieltä, oppilaita rohkaistaan käyttämään saamenkieltä myös muualla kuin koulussa mm. tutustuttamalla oppilaita muihin saamenpuhujiin. Äidinkielen opetuksen tulee tukea oppilaan kasvamista kaksikielisyyteen ja vahvistaa lapsen itse-tuntoa. Äidinkielen perustaidot antavat oppilaalle mahdollisuuksia tutustua myös muissa Pohjois-maissa ja Venäjällä asuviin saamen kieltä puhuviin lapsiin.

Luokilla 1-2 opetus sisältää myös äidinkielten (saame, suomi) vertailua ja suomen kielen kirjoittamisen ja lukemisen perustaitojen harjoittelua. Keskeisissä sisällöissä alleiviivattuna ne asiat, jotka tulee opetuksessa ottaa myös suomeksi.

7.3.2. INARINSAAME ÄIDINKIELENÄ (EENIKIELÄ)

Vuosiluokat 1 - 2

Vuorovaikutustaidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- osaa kuunnella ja ymmärtää kuulemansa sekä ottaa osaa erilaisiin keskusteluihin luokassa/ryhmissä ja esityksiin; saamelaisen tarinankertojan mahdollinen vierailu
- oppii leikkimään kielellä hokemien ja lorujen avulla
- osaa kertoa kuulemastaan, näkemästään, lukemastaan ja kokemastaan
- osaa ilmaista omia tietojaan ja ajatuksiaan
- osaa kysellä
- tutustuu erilaisiin viestimiin: radio, TV, video.

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none">• puhuminen ja kuunteleminen erilaisissa tilanteissa• omien tunteiden, toiveiden, mielipiteiden ja ajatusten kertominen• ryhmässä keskustelu• muiden kuunteleminen ja oman puheenvuoron odottaminen• satujen, lorujen, runojen, tietotekstin kuunteleminen• kerronta, leikki, näytelmät, roolileikit	<ul style="list-style-type: none">• puhuminen ja kuunteleminen erilaisissa tilanteissa• omien tunteiden, toiveiden, mielipiteiden ja ajatusten kertominen• ryhmässä keskustelu• muiden kuunteleminen ja oman puheenvuoron odottaminen• satujen, lorujen, runojen, tietotekstin kuunteleminen• kerronta, leikki, näytelmät, roolileikit• perinteiseen saamelaiseen kertomusperinteeseen tutustuminen

Lukeminen ja kirjoittaminen

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii äänne-kirjainvastaavuuden
- oppii muodostamaan äänneistä tavuja, tavuista sanoja ja jakaa sanat tavuihin
- oppii saamen kielen aakkosjärjestyksen sekä erottaa vokaalit ja konsonantit
- pystyy lukemaan muutaman lauseen mittaisen tekstin ja ymmärtää sen sisällön
- oppii vähitellen siirtymään äänen lukemisesta äännettömään lukemiseen
- huomaa, että teksti on puhuttua kieltä, ja oppii jakamaan puhetta lauseisiin, sanoihin ja äänneisiin
- pystyy poimimaan lukemastaan tietoja
- harjaantuu ennakoimaan tekstin sisältöä otsikon ja kuvien perusteella
- lukee omavalintaisia tekstejä
- oppii kirjoittamaan ensin pienaakkoset, rinnalla isot aakkoset
- opettelee pienet ja isot tyyppikirjaimet
- oppii kirjoittamaan äännettä vastaavan kirjaimen
- oppii kirjoittamaan tavuja, muodostaa tavuista sanoja
- osaa kirjoittaa sanat tavuttamalla
- osaa sanavälit kirjoittamisessa
- oppii kirjoittamaan kahden peräkkäisen konsonantin, geminaatan ja diftongin sisältäviä sanoja
- tutustuu yhdyssanoihin
- osaa kirjoittaa lyhyitä lauseita käyttäen pistettä, kysymys- ja huutomerkkiä
- osaa kirjoittaa isot alkukirjaimet tutuissa sanoissa ja lauseissa
- osaa kirjoittaa sanelun mukaan ja toistokirjoitusta
- osaa kirjoittaa omia tarinoita ja runoja; kirjoittamisen pääpaino sisällössä
- harjoittelee kirjoittamista tietokoneella.

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none">• äänne-kirjainvastaavuus• tavu, sana, lause, teksti• erilaisten tekstien lukeminen• kielen muotojen ja merkitysten havainnointi• pienaakkoset, rinnalla isot aakkoset• ikätason mukaiset sanelut• kirjoittaminen oman murteen mukaan	<ul style="list-style-type: none">• <u>erilaisten tekstien lukeminen</u>• <u>ymmärtävä lukeminen</u>• <u>lause ja teksti</u>• <u>aakkosjärjestys</u>• tietokoneella kirjoittaminen• <u>omien tarinoiden ja runojen kirjoittaminen, pääpaino sisällössä</u>• ikätason mukaiset sanelut ja toistokirjoitukset• <u>opettelee oikeinkirjoitustaitoja</u>• <u>oppi saamen ja suomen keskeisiä eroja oikeinkirjoituksessa (äng-äänne, pitkä ja lyhyt vokaali, geminaatta, sananalkuiset ja -sisäiset k, p, t).</u>

Kirjallisuus ja kieli

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- kiinnostuu kirjoista ja kirjallisuudesta sekä tutustuu saamenkieliseen lastenkirjallisuuteen ja saamelaiseen kertomaperinteeseen
- osaa kertoa ja keskustella lukemastaan
- pystyy poimimaan tietoja lukemistaan teksteistä
- tutustuu kirjastoon ja totuttelee kirjojen lainaamiseen
- opettelee valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa ja lukee lukutaitoaan vastaavia kirjoja
- tutustuu saamelaiskirjailijaan ja/tai saamelaisteatteriin
- tutustuu myös suomalaiseen lastenkirjallisuuteen
- oppii loruja, hokemia ja runoja.

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none">• lorut, hokemat, runot, sadut, kertomukset• kuunnelmat, elokuvat, teatteri• kirjastoon tutustuminen	<ul style="list-style-type: none">• <u>sadut, runot, kertomukset</u>• <u>kuunnelmat, elokuvat, teatteri</u>• <u>juonelliset tarinat (päähenkilö, tapahtuma-aika ja -paikka)</u>• <u>erilaisten tekstien runsas lukeminen</u>• isot ja pienet tyyppikirjaimet• <u>yhdyssanat</u>• kirjaston käytön harjoittelu

Kirjallisuusvinkkejä: www.peda.net/veraja/ivalo/alaaste/saamenopetus/biggehelena/lohkanboazu

Vuosiluokat 3–6

Kielen tehtävät ja rakenne

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- kasvattaa kiinnostustaan kielen toimintaan ja oppii ymmärtämään kieliopillisen kuvauksen perusteita

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • tavarajan varmistaminen • oikeinkirjoituksen perusasiat <ul style="list-style-type: none"> ○ yhdyssanat ○ isot alkukirjaimet, isot välimerkit ○ diftongit tavallisimmissa sanoissa ○ alustava astevaihtelu, erityisesti määrällinen • vuorosanaviiva • saamen ja suomen kielen oikeinkirjoituksen vertailua • sanojen muotojen tarkastelua (yksikkö ja monikko) • lauseiden tunnistaminen ja tuottaminen • sanaluokkiin tutustuminen • erisnimet, yleisnimet • verbin persoonamuodot , yksikkö ja monikko • lede- verbin taivutus • 2-tavuisiin verbeihin tutustuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • sanaston tarkastelu • astevaihtelun laajentaminen ja harjoittelu erityisesti laadullinen • sanakentät: ylä- ja alakäsitteet • lausetajun kehittäminen: päälause ja sivulause • sanaluokat • verbin persoonamuodot, erityisesti duaali • oikeinkirjoituksen vahvistaminen <ul style="list-style-type: none"> ○ yhdyssanat, yhdysmerkki ○ pilkun käyttö yksinkertaisissa tapauksissa ○ lainausmerkkeihin tutustuminen <p>adjektiivin vertailumuodot verbin myöntö ja kielto muodot preesensissä aikamuotojen tarkastelua paritontavuisiin verbeihin tutustuminen</p>

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • verbin aikamuodot: imperfektin tunnistaminen • lauseenjäsenet: subjekti ja predikaatti, objekti yksinkertaisissa peruslauseissa • nominien taipuminen: nominatiivi, akkusatiivi-genetiivi, illatiivi, lokatiivi • sanojen johtaminen • oman murteen ja kirjoitetun kirjakielen vertailu • puhutun ja kirjoitetun tekstin vertailu • supistuma verbeihin tutustuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • lause- ja virketajun syventäminen • lauseenjäsenet: subjekti, predikaatti, objekti • lauseiden johtaminen • oikeinkirjoituksen perusasioiden vakiinnuttaminen • aikamuodoista pl.perfekti ja perfekti • possessiivitaivutukseen tutustuminen ja sen tunnistaminen • refleksiivipronomit • verbien taivutusluokkien kertaus • konditionaali

Vuorovaikutustaidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii erilaisissa viestintätilanteissa aktiivisen kuuntelijan ja viestijän taitoja
- rohkaistuu osallistumaan keskusteluihin ja pyrkii ottamaan vastaanottajan huomioon omassa viestinnässään
- harjaantuu esiintymään ryhmän tai koulun erilaisissa tilaisuuksissa

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none">• viestintärohkeuden ja viestintähalun ylläpitäminen (omia esityksiä, nukketatteri)• toisen huomioonottavan kuuntelemisen harjoittelu• kysymisen ja kertomisen harjoittelu omien kokemusten pohjalta• perinteinen saamelainen kerrontatapa mainästem	<ul style="list-style-type: none">• viestintärohkeuden ja -halun ylläpitäminen (näytelmä)• omien ajatusten esittäminen ja mielipiteiden perusteleminen• kertomisen ja selostamisen harjoittelu

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none">• kuullusta kertominen omin sanoin• kirjaesittelyt• keskustelutaitojen kehittäminen• viestintätilanteen ja -välineen huomioon ottaminen• oman kerronnan ja ilmaisun rikastuttaminen (sanaton viestintä)	<ul style="list-style-type: none">• viestintärohkeuden ja -varmuuden vahvistaminen• monipuolisten ilmaisutapojen kehittäminen• omien näkemysten esittämisen ja puolustamisen harjoittelu

Tiedonhallintataidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- opettelee etsimään tietoa erityyppisistä, ikäkaudelleen sopivista lähteistä
- tutustuu saamenkielisiin tietolähteisiin

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none">• aakkostamisen harjoittelu (sanakirja)• kirjaston perusluokitteluun tutustuminen	<ul style="list-style-type: none">• sanakirjan käytön opettelu• kirjaston käytön monipuolistaminen• monipuolisten tietokirjojen käytön harjoittelu• saamenkielisiin nettisivuihin tutustuminen

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • perinnetiedon ja muun suullisen tiedon kerääminen (esim. haastattelu) • tiedon hakeminen tietoverkosta, vaiheiden harjoittelu ohjatusti • kirjallisen ja suullisen esityksen tuottaminen ohjatusti • monipuolisten tietotekstien avaamisen harjoittelu (myös mediatekstit) 	<ul style="list-style-type: none"> • tietoverkon suunnitelmallinen hyödyntäminen tiedon haussa

Tekstin ymmärtäminen

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii lukemaan sujuvasti erilaisia tekstejä ja tekemään niistä päätelmiä
- tutustuu erilaisiin lukutapoihin
- harjaantuu käyttämään luetun ymmärtämistä parantavia strategioita

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • ajatuskartan (miellekartan/tukisanalistan) laatimisen harjoittelu • ennakoivan lukemisen harjoittelu (sisällön ja rakenteen ennustaminen) 	<ul style="list-style-type: none"> • laajennetaan ajatuskartta käsitekartaksi • päätelmien tekeminen (tekstin pääasiat) • luetun ja kuullun arvioiminen

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • tekstin pääasioiden erottaminen yksityiskohdista • tekstin tiivistämisen harjoittelu • mediatekstin tulkitseminen ja tuottaminen (esim. mainos) 	<ul style="list-style-type: none"> • monipuolisten lukutapojen harjoittelu; silmäilevä, etsivä, sana- ja asia-tarkka sekä päättelevä lukeminen • luetun ohjattu analysoiminen ja lukukokemuksen jakaminen • mediatekstin tulkitsemisen ja tuottamisen harjoittelu (esim. elokuva)

Puhe-esitysten ja kirjoitusten laatiminen

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii kirjoittamaan sujuvasti käsin
- osaa tuottaa tekstiä tekstinkäsittelyohjelmalla
- oppii käyttämään viestinnän välineitä
- rohkenee ja osaa rakentaa erilaisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti
- kehittää taitojaan ilmaista itseään ja tottuu arvioimaan omaa ilmaisuaan

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • omaa tekstin suunnittelu ajatuskartan avulla • juonellisten kertomusten, satujen, runojen ja pienten tietotekstien kirjoittaminen • otsikoinnin harjoittelu • kirjakielen harjoittelu omassa kirjoittamisessa • selkeän käsialan harjoittelu • oikeinkirjoituksen perusasioihin tutustuminen ja harjoittelu (isot välimerkit, vuorosaviiva, isot kirjaimet, yhdyssanat) • tutun asian selostaminen • 10-sormijärjestelmän alkeet 	<ul style="list-style-type: none"> • oman tekstin muokkaaminen ja viimeisteleminen palautteen pohjalta • äänenkäytön harjoittelu erilaisissa puhe-tilanteissa • mielipiteiden ilmaiseminen ja perustelevuus • kirjakielen harjoittelu omassa kirjoittamisessa • oikeinkirjoituksen perusasioiden vahvistaminen • 10-sormijärjestelmän harjoittelu esim. valmiin tietokoneohjelman avulla

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • tekstin otsikoiminen ja kappalejaon harjoittelu • kielen vaihtaminen tekstinkäsittelyohjelmassa • puhe-esityksen valmistaminen (tuokisanalistan käyttäminen) • kontaktin ottaminen yleisöön puhe-tilanteissa • oman puhe-esityksen yksinkertainen havainnollistaminen • erilaisten tekstien tuottaminen (esim. kuvaus, ohje, mielipide) • 10-sormijärjestelmän varmentaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • omien tekstien ja työskentelyn tavoitteiden määrittely • tekstintekoprosessin vakiinnuttaminen • 10-sormijärjestelmän käyttäminen koneella kirjoitettaessa

Kirjallisuus ja muu kulttuuri

Kirjallisuusvinkkejä: www.peda.net/veraja/ivalo/alaaste/biggehelena/lohkanboazu

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- lukee paljon ja monipuolisesti lasten- ja nuortenkirjallisuutta
- oppii valitsemaan itselleen kiinnostavaa ja sopivaa luettavaa
- suhtautuu lukemiseen myönteisesti
- oppii arvostamaan saamelaista suullista perinnetietoa
- tutustuu myös muiden alkuperäiskansojen tarinoiden.

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen • kirjallisuuden lajeihin tutustuminen • kirjallisuuden käsitteisiin tutustuminen (esim. juoni, henkilöt) • kirjailijavierailu 	<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen • kirjaesitelmien tekeminen • kirjallisuuden lajeihin tutustuminen • kirjallisuuden käsitteisiin tutustuminen (esim. tapahtumat, aika, paikka, päähenkilö, sivu- ja taustahenkilöt)

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen • kirjallisuuteen tutustuminen (esim. nuortenkirjat) • elokuvan, teatterin ja median rakentamaan fiktion tutustuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen

Äidinkielen ja kirjallisuuden arviointi

- perustuu tavoitteiden saavuttamiseen
- kohdistuu eri osa-alueiden vuosiluokittaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin tuotoksiin ja jatkuvaan työskentelyyn havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearvioinnista
- *1. luokan arviointikohteita ovat*
 - välitodistuksessa
 - äännekirjainvastaavuus, tavujen, sanojen ja lauseiden lukeminen
 - kirjainten ja sanojen kirjoittaminen
 - suullinen ilmaisu ja työskentely.
 - lukuvuositodistuksessa
 - lauseiden ja lyhyiden kertomusten lukeminen, luetun ymmärtäminen
 - sanojen kirjoittaminen. lauseiden kirjoittaminen sanelun mukaan, omien lauseiden kirjoittaminen
 - suullinen ilmaisu ja työskentely.
- *2. luokan arviointikohteita ovat*
 - välitodistuksessa
 - lauseiden ja tarinoiden sujuva lukeminen, luetun ymmärtäminen, tietojen löytäminen lukemalla
 - lauseiden ja omien tarinoiden kirjoittaminen
 - suullinen ilmaisu ja työskentely.
 - lukuvuositodistuksessa
 - sujuva lukeminen, luetun ymmärtäminen, tietojen löytäminen lukemalla
 - lauseiden ja omien tarinoiden kirjoittaminen, käsialakirjoitus
 - suullinen ilmaisu ja työskentely.
- *luokkatasojen 3–6 arviointikohteita ovat*
 - suullinen ja kirjallinen ilmaisu (mm. kirjoittaminen, esiintyminen, puhuminen ja äänenkäyttö, kuunteleminen ja oman vuoron odottaminen, käsiala ja omat tarinat)
 - kielentuntemus (mm. oikeinkirjoitus, tavutus, yhdyssanat, aakkostaminen, vokaalit ja konsonantit, diftongit, lausetyypit, puhutun ja kirjoitetun kielen ero sekä muut kieloppiasiat)
 - lukeminen ja kirjallisuus (mm. tekninen lukutaito, luetun ymmärtäminen, otsikointi, tiivistäminen, ajatuskartta ja oman lukukokemuksen – esim. luetun kirjan – arviointi.)

Vuosiluokat 7–9

Tuntijaossa määriteltyjä välyksiä voidaan käyttää koulu-, ryhmä- tai oppilaskohtaisesti. Tuntijako päätöksellä annetut oppiaineiden tuntimäärät ovat ohjeellisia eivätkä ne estä opetuksen eheyttämiseen ja koulutyön joustavaan järjestämiseen tähtääviä ajankäyttöratkaisuja. Oppilaan kokonaistuntimäärää se ei kuitenkaan lisää. Oppilaan kielelliset taidot huomioidaan opetusta suunniteltaessa.

Sisällölliset aihepiirit muodostuvat saamelaiden elinympäristöstä, kulttuurista, elinkeinoelämästä ja yhteiskunnasta. Keskeisiä sisältöjä valittaessa otetaan huomioon oppilaan aikaisempi kielitaito ja kulttuuritausta.

Tavoitteet

- paikkakunnan ja kodin saamelaiskulttuuriin tutustuminen
- osallistuminen erilaisiin tapahtumiin (mm. saamelaisnuorten taidetapahtuma, saamelaisteatteri, Skábmagovat), joissa on mahdollisuuksien mukaan myös oppilaiden omaa ohjelmaa.
- perehtyminen saamen kielen käyttöoikeuksiin ja -mahdollisuuksiin Suomessa ja naapurimaissa.
- saamelaiseen kirjallisuuteen, saamelaistaiteisiin, perinnekulttuuriin ja historiaan tutustuminen.

7. LUOKKA

Kirjallisuus ja kulttuuri Mediakasvatus Tiedonhallinta	Suhde kieleen Kielen rakenteet Oikeakielisyys	Oma tuottaminen: Kirjoittaminen Puhe-esitykset ja vuorovaikutustilanteet
<ul style="list-style-type: none">• kaunokirjallisuuden pääajit: proosa, lyriikka, draama• lukutaidon kehittäminen ja lukuprosessin aktiivinen hallinta• erilaiset tekstityypit• kriittisen lukutaidon ja lähdekritiikin herättäminen• teatteriesitykset mahdollisuuksien mukaan	<ul style="list-style-type: none">• sanaluokkien kertaus• nominien taipuminen: sijamuodot• verbien taipuminen: persoonamuodot ja aikamuodot• oikeinkirjoituksen perusasioiden kertaus ja syventäminen• lausetyypit ja niihin liittyvät pilkkusäännöt• puheenvuorojen ja lainattujen lauseiden merkintätavat• peruslauseenjäsenet: subjekti, predikaatti ja objekti• puhekielen ja kirjakielen vertailu	<ul style="list-style-type: none">• itsestä ja muista tutuista asioista kertominen suullisesti ja kirjallisesti• erilaisten tekstityyppien tuottaminen: tarinat, uutiset, pienestä aineistosta kirjoittaminen• erilaisten kerrontatapojen harjoittelu (tarinointi)• suullinen perimätieto• oman tekstin suunnittelemisen ja korjaaminen eri tavoilla

8. LUOKKA

Kirjallisuus ja kulttuuri Mediakasvatus Tiedonhallinta	Suhde kieleen Kielen rakenteet Oikeakielisyys	Oma tuottaminen: Kirjoittaminen Puhe-esitykset ja vuorovaikutus- tilanteet
<ul style="list-style-type: none"> • eri sanataidelajien syventävää käsittelyä, runokirjallisuus • kirjallisuuden keinojen ja peruskäsitteiden opiskelu • lukuharrastuksen vahvistaminen • asiatekstien lukutekniikan kehittäminen: oleellisten asioiden löytäminen • lähdekritiikin ja –merkintöjen harjoittelu • teatteriesityksiä mahdollisuuksien mukaan 	<ul style="list-style-type: none"> • verbien kertaus, aktiivin ja passiivin erot • modukset: indikatiivi, imperatiivi, konditionaali, potentiaali • lauseenjäsennys: myös predikatiivi, adverbiaali, attribuutti • oikeinkirjoitussääntöjen kertaaminen ja laajentaminen • sanojen johtaminen • synonyymit, vertaukset, metaforat, idiomit • numeroiden kirjoittaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • oman, persoonallisen ilmaisutavan etsintää • erilaisten kerrontatapojen käytön selkiyttäminen ja vahvistaminen (kuvaus, kerronta, dialogi) • sanaton kommunikointi (esim. draama, joiku, leu’dd, livde) • aineistopohjaisen kirjoittamisen harjoittelua • kielellä vaikuttaminen suullisesti ja kirjallisesti • referaatin laatiminen

9. LUOKKA

Kirjallisuus ja kulttuuri Mediakasvatus Tiedonhallinta	Suhde kieleen Kielen rakenteet Oikeakielisyys	Oma tuottaminen: Kirjoittaminen Puhe-esitykset ja vuorovaikutus- tilanteet
<ul style="list-style-type: none"> • kirjallisuuden tulkitsevaa lukemista • merkittäviä saamelaisia kirjailijoita ja teoksia • kansankirjallisuus • teatteriesityksiä mahdollisuuksien mukaan 	<ul style="list-style-type: none"> • peruskoulussa opitun kieliopin ja oikeakielisyysääntöjen kertaus ja syventäminen • lauseenvastikkeet • pronominit: omistuspäätteet, jies-pronimi • verbien nominaalimuodot • saamen kielen tutkimista: sanasto ja nimistö, lainasanat, kielen ominaispiirteet, kielen alueellinen ja sosiaalinen vaihtelu, suvut 	<ul style="list-style-type: none"> • oman, persoonallisen ilmaisun käytön vahvistaminen • aineiston pohjalta kirjoittamisen taidon vahvistaminen, asiatyyli • kansanperinne: uskomukset, sananlaskut, arvoitukset, enteet, sanonnat • tietotekstin itsenäinen tuottaminen • pohtiva kirjoittaminen • tulkitseva kuuntelu ja lukeminen

Arviointi

- perustuu tavoitteisiin ja opetussuunnitelman päättöarvioinnin kriteereihin
- kohdistuu eri kurssien erilaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin ja jatkuvaan havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearviointista.

7.3.3. KOLTANSAAME ÄIDINKIELENÄ (JIE'NNKIÖLL)

Vuosiluokat 1 - 2

Vuorovaikutustaidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- osaa kuunnella ja ymmärtää kuulemansa sekä ottaa osaa erilaisiin keskusteluihin luokassa/ryhmissä ja esityksiin; saamelaisen tarinankertojan mahdollinen vierailu
- oppii leikkimään kielellä hokemien ja lorujen avulla
- osaa kertoa kuulemastaan, näkemästään, lukemastaan ja kokemastaan
- osaa ilmaista omia tietojaan ja ajatuksiaan
- osaa kysellä
- oppii huomaamaan oman kielensä sisäisiä murteita
- tutustuu erilaisiin viestimiin: radio, TV, video.

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none">• puhuminen ja kuunteleminen erilaisissa tilanteissa• omien tunteiden, toiveiden, mielipiteiden ja ajatusten kertominen• ryhmässä keskustelu• muiden kuunteleminen ja oman puheen-vuoron odottaminen• satujen, lorujen, runojen, tietotekstin kuunteleminen• kerronta, leikki, näytelmät, roolileikit	<ul style="list-style-type: none">• puhuminen ja kuunteleminen erilaisissa tilanteissa• omien tunteiden, toiveiden, mielipiteiden ja ajatusten kertominen• ryhmässä keskustelu• muiden kuunteleminen ja oman puheen-vuoron odottaminen• satujen, lorujen, runojen, tietotekstin kuunteleminen• kerronta, leikki, näytelmät, roolileikit

Lukeminen ja kirjoittaminen

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii äänne-kirjainvastaavuuden
- oppii muodostamaan äänneistä tavuja, tavuista sanoja ja jakaa sanat tavuihin
- oppii saamen kielen aakkosjärjestyksen sekä erottaa vokaalit ja konsonantit
- pystyy lukemaan muutaman lauseen mittaisen tekstin ja ymmärtää sen sisällön
- oppii vähitellen siirtymään äänen lukemisesta äännettömään lukemiseen
- huomaa, että teksti on puhuttua kieltä, ja oppii jakamaan puhetta lauseisiin, sanoihin ja äänneisiin
- oppii huomaamaan oman murteen ja kirjakielen välisiä yleisimpiä eroja (astevaihtelut, diftongit, sanan alku- ja loppukirjain)
- pystyy poimimaan lukemastaan tietoja
- harjaantuu ennakoimaan tekstin sisältöä otsikon ja kuvien perusteella
- lukee omavalintaisia tekstejä
- oppii kirjoittamaan ensin pienaakkoset, rinnalla isot aakkoset
- opettelee pienet ja isot tyyppikirjaimet
- oppii kirjoittamaan äännettä vastaavan kirjaimen
- oppii kirjoittamaan tavuja, muodostaa tavuista sanoja
- osaa kirjoittaa sanat tavuttamalla
- osaa sanavälit kirjoittamisessa
- oppii kirjoittamaan kahden peräkkäisen konsonantin, geminaatan ja diftongin sisältäviä sanoja
- tutustuu yhdyssanoihin
- osaa kirjoittaa lyhyitä lauseita käyttäen pistettä, kysymys- ja huutomerkkiä
- osaa kirjoittaa isot alkukirjaimet tutuissa sanoissa ja lauseissa
- osaa kirjoittaa sanelun mukaan ja toistokirjoitusta
- osaa kirjoittaa omia tarinoita ja runoja; kirjoittamisen pääpaino sisällössä
- harjoittelee kirjoittamista tietokoneella.

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none">• äänne-kirjainvastaavuus• tavu, sana, lause, teksti• erilaisten tekstien lukeminen• kielen muotojen ja merkitysten havainnointi• pienaakkoset, rinnalla isot aakkoset• ikätason mukaiset sanelut• kirjoittaminen oman murteen mukaan	<ul style="list-style-type: none">• <u>erilaisten tekstien lukeminen</u>• <u>ymmärtävä lukeminen</u>• <u>lause ja teksti</u>• <u>aakkosjärjestys</u>• tietokoneella kirjoittaminen• <u>omien tarinoiden ja runojen kirjoittaminen, pääpaino sisällössä</u>• <u>ikätason mukaiset sanelut ja toistokirjoitukset</u>• astevaihtelu ja diftongit oman murteen mukaisesti• <u>opettelee oikeinkirjoitustaitoja</u>• <u>oppi saamen ja suomen keskeisiä eroja oikeinkirjoituksessa (äng-äänne, pitkä ja lyhyt vokaali, geminaatta, sananalkuiset ja -sisäiset k, p, t).</u>

Kirjallisuus ja kieli

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- kiinnostuu kirjoista ja kirjallisuudesta sekä tutustuu saamenkieliseen lastenkirjallisuuteen ja saamelaiseen kertomaperinteeseen
- osaa kertoa ja keskustella lukemastaan
- pystyy poimimaan tietoja lukemistaan teksteistä
- tutustuu kirjastoon ja totuttelee kirjojen lainaamiseen
- opettelee valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa ja lukee lukutaitoaan vastaavia kirjoja
- tutustuu saamelaiskirjailijaan ja/tai saamelaisteatteriin
- tutustuu myös suomalaiseen lastenkirjallisuuteen
- oppii loruja, hokemia ja runoja.

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none">• lorut, hokemat, runot, sadut, kertomukset, saamenkieliset laulut• kuunnelmat, elokuvat, (nukke)teatteri• kirjastoon tutustuminen	<ul style="list-style-type: none">• <u>sadut, runot, kertomukset, perinneleikit</u>• <u>kuunnelmat, elokuvat, teatteri</u>• <u>juonelliset tarinat (päähenkilö, tapahtuma-aika ja -paikka)</u>• <u>erilaisten tekstien runsas lukeminen</u>• isot ja pienet tyyppikirjaimet• <u>äng-äänne ja yhdyssanat</u>• kirjaston käytön harjoittelu

Kirjallisuusvinkkejä: www.peda.net/veraja/ivalo/alaaste/saamenopetus/biggehelena/lohkanboazu

Vuosiluokat 3–6

Kielen tehtävät ja rakenne

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- kasvattaa kiinnostustaan kielen toimintaan ja oppii ymmärtämään kieliopillisen kuvauksen perusteita
- oppii ymmärtämään oman murteen ja kirjakielen eroja

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • tavarajan varmistaminen • oikeinkirjoituksen perusasiat <ul style="list-style-type: none"> ○ yhdyssanat ○ isot alkukirjaimet, isot välimerkit ○ diftongit tavallisimmissa sanoissa ○ alustava astevaihtelu • h-äänteen kirjoittaminen, vaihtuminen esim. uhss- uus, keskustuskonsonanteissa esim. älki, háhtta • vuorosanaviiva • saamen ja suomen kielen oikeinkirjoituksen vertailua mm. alkukonsonantit (b,d,g) ja vokaalien pituus • sanojen muotojen tarkastelua (yksikkö ja monikko), sananloppuiset -t, -d ja - • lauseiden tunnistaminen ja tuottaminen • sanaluokkiin tutustuminen • erisnimet, yleisnimet 	<ul style="list-style-type: none"> • sanaston tarkastelu • diftongit: diftongin oikenemiseen tutustuminen • astevaihtelun laajentaminen ja harjoittelu • sanakentät: ylä- ja alakäsitteet • lausetajun kehittäminen: päälause ja sivulause • sanaluokat • verbin persoonamuodot • oikeinkirjoituksen vahvistaminen <ul style="list-style-type: none"> ○ yhdyssanat, yhdysmerkki ○ pilkun käyttö yksinkertaisissa tapauksissa ○ lainausmerkkeihin tutustuminen

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • diftongin ja sen oikenemisen sekä vokaa- limuutosten käytön harjoittelu • verbin aikamuodot • lauseenjäsenet: subjekti ja predikaatti yksinkertaisissa peruslauseissa • nominien taipuminen: nominatiivi, akkusatiivi-genetiivi, illatiivi, lokatiivi • possessiivitaivutuksiin tutustuminen, (esim. iezas mánnái- mánnásis) • sanojen johtaminen • oman murteen ja kirjoitetun kirjakielen vertailu • puhutun ja kirjoitetun tekstin vertailu 	<ul style="list-style-type: none"> • lause- ja virketajun syventäminen • lauseenjäsenet: subjekti, predikaatti, objekti • lauseiden johtaminen • oikeinkirjoituksen perusasioiden vakiinnuttaminen • nominien taipuminen: komitatiivi

Vuorovaikutustaidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii erilaisissa viestintätilanteissa aktiivisen kuuntelijan ja viestijän taitoja
- rohkaistuu osallistumaan keskusteluihin ja pyrkii ottamaan vastaanottajan huomioon omassa viestinnässään
- harjaantuu esiintymään ryhmän tai koulun erilaisissa tilaisuuksissa
- perehtyy leu'ddaamiseen ja katrillitanssiin

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • viestintärohkeuden ja viestintähalun ylläpitäminen (omia esityksiä, nukketheateri) • toisen huomioonottavan kuuntelemisen harjoittelu • kysymisen ja kertomisen harjoittelu omien kokemusten pohjalta • perinteinen saamelainen kerrontatapa, (mäinnastepme) ja muisteleminen 	<ul style="list-style-type: none"> • viestintärohkeuden ja -halun ylläpitäminen (näytelmä) • omien ajatusten esittäminen ja mielipiteiden perusteleminen • kertomisen ja selostamisen harjoittelu

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • kuullusta kertominen omin sanoin • kirjaesittelyt • keskustelutaitojen kehittäminen • viestintätilanteen ja -välineen huomioon ottaminen • oman kerronnan ja ilmaisun rikastuttaminen (sanaton viestintä) 	<ul style="list-style-type: none"> • viestintärohkeuden ja -varmuuden vahvistaminen • monipuolisten ilmaisutapojen kehittäminen

Tiedonhallintataidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- opettelee etsimään tietoa erityyppisistä, ikäkaudelleen sopivista lähteistä
- tutustuu saamenkielisiin tietolähteisiin

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • aakkostamisen harjoittelu (sanakirja) • kirjaston perusluokitteluun tutustuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • sanakirjan käytön opettelu • kirjaston käytön monipuolistaminen • monipuolisten tietokirjojen käytön harjoittelu • saamenkielisiin nettisivuihin tutustuminen

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • perinnetiedon ja muun suullisen tiedon kerääminen (esim. haastattelu) • tiedon hakeminen tietoverkosta, vaiheiden harjoittelu ohjatusti • kirjallisen ja suullisen esityksen tuottaminen ohjatusti • monipuolisten tietotekstien avaamisen harjoittelu (myös mediatekstit) 	<ul style="list-style-type: none"> • tietoverkon suunnitelmallinen hyödyntäminen tiedon haussa

Tekstin ymmärtäminen

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii lukemaan sujuvasti erilaisia tekstejä ja tekemään niistä päätelmiä
- tutustuu erilaisiin lukutapoihin
- harjaantuu käyttämään luetun ymmärtämistä parantavia strategioita

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none">• ajatuskartan (miellekartan/tukisanalistan) laatimisen harjoittelu• ennakoivan lukemisen harjoittelu (sisällön ja rakenteen ennustaminen)	<ul style="list-style-type: none">• laajennetaan ajatuskartta käsitekartaksi• päätelmien tekeminen (tekstin pääasiat)• luetun ja kuullun arvioiminen

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none">• tekstin pääasioiden erottaminen yksityiskohdista• tekstin tiivistämisen harjoittelu• mediatekstin tulkitseminen ja tuottaminen (esim. mainos)	<ul style="list-style-type: none">• monipuolisten lukutapojen harjoittelu; silmäilevä, etsivä, sana- ja asia-tarkka sekä päättelevä lukeminen• luetun ohjattu analysoiminen ja lukukokemuksen jakaminen• mediatekstin tulkitsemisen ja tuottamisen harjoittelu (esim. elokuva)

Puhe-esitysten ja kirjoitusten laatiminen

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii kirjoittamaan sujuvasti käsin
- osaa tuottaa tekstiä tekstinkäsittelyohjelmalla
- oppii käyttämään viestinnän välineitä
- rohkenee ja osaa rakentaa erilaisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti
- kehittää taitojaan ilmaista itseään ja tottuu arvioimaan omaa ilmaisuaan

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none">• omaa tekstin suunnittelu ajatuskartan avulla• juonellisten kertomusten, satujen, runojen ja pienten tietotekstien kirjoittaminen• otsikoinnin harjoittelu• kirjakielen harjoittelu omassa kirjoittamisessa• selkeän käsialan harjoittelu• oikeinkirjoituksen perusasioihin tutustuminen ja harjoittelu (isot välimerkit, vuorosaviiviiva, isot kirjaimet, yhdyssanat)• tutun asian selostaminen• 10-sormijärjestelmän alkeet	<ul style="list-style-type: none">• oman tekstin muokkaaminen ja viimeisteleminen palautteen pohjalta• äänenkäytön harjoittelu erilaisissa puhetilanteissa• mielipiteiden ilmaiseminen ja perusteleva• kirjakielen harjoittelu omassa kirjoittamisessa• oikeinkirjoituksen perusasioiden vahvistaminen• 10-sormijärjestelmän harjoittelu esim. valmiin tietokoneohjelman avulla

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • tekstin otsikoiminen ja kappalejaon harjoittelu • kielen vaihtaminen tekstinkäsittelyohjelmassa • puhe-esityksen valmistaminen (tukisanalistan käyttäminen) • kontaktin ottaminen yleisöön puhetilanteissa • oman puhe-esityksen yksinkertainen havainnollistaminen • erilaisten tekstien tuottaminen (esim. kuvaus, ohje, mielipide) • 10-sormijärjestelmän varmentaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • omien tekstien ja työskentelyn tavoitteiden määrittäminen • tekstintekoprosessin vakiinnuttaminen • 10-sormijärjestelmän käyttäminen koneella kirjoitettaessa

Kirjallisuus ja muu kulttuuri

Kirjallisuusvinkkejä: www.peda.net/veraja/ivalo/alaaste/biggehelena/lohkanboazu

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- lukee paljon ja monipuolisesti lasten- ja nuortenkirjallisuutta
- oppii valitsemaan itselleen kiinnostavaa ja sopivaa luettavaa
- suhtautuu lukemiseen myönteisesti
- oppii arvostamaan saamelaista suullista perinnetietoa
- tutustuu myös muiden alkuperäiskansojen tarinoihin.

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen • kirjallisuuden lajeihin tutustuminen • kirjallisuuden käsitteisiin tutustuminen (esim. juoni, henkilöt) • kirjailijavierailu 	<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen ja kuunteleminen äänitteistä • kirjaesitelmien tekeminen • kirjallisuuden lajeihin tutustuminen • kirjallisuuden käsitteisiin tutustuminen (esim. tapahtumat, aika, paikka, päähenkilö, sivu- ja taustahenkilöt)

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen • kirjallisuuteen tutustuminen (esim. nuortenkirjat) • elokuvan, teatterin ja median rakentamiseen fiktion tutustuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen

Äidinkielen ja kirjallisuuden arviointi

- perustuu tavoitteiden saavuttamiseen
- kohdistuu eri osa-alueiden vuosiluokittaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin tuotoksiin ja jatkuvaan työskentelyyn havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearvioinnista
- *1. luokan arviointikohteita ovat*
 - välitodistuksessa
 - äännekirjainvastaavuus, tavujen, sanojen ja lauseiden lukeminen
 - kirjainten ja sanojen kirjoittaminen
 - suullinen ilmaisu ja työskentely.
 - lukuvuositodistuksessa
 - lauseiden ja lyhyiden kertomusten lukeminen, luetun ymmärtäminen
 - sanojen kirjoittaminen. lauseiden kirjoittaminen sanelun mukaan, omien lauseiden kirjoittaminen
 - suullinen ilmaisu ja työskentely.
- *2. luokan arviointikohteita ovat*
 - välitodistuksessa
 - lauseiden ja tarinoiden sujuva lukeminen, luetun ymmärtäminen, tietojen löytäminen lukemalla
 - lauseiden ja omien tarinoiden kirjoittaminen
 - suullinen ilmaisu ja työskentely.
 - lukuvuositodistuksessa
 - sujuva lukeminen, luetun ymmärtäminen, tietojen löytäminen lukemalla
 - lauseiden ja omien tarinoiden kirjoittaminen, käsialakirjoitus
 - suullinen ilmaisu ja työskentely.
- *luokkatasojen 3–6 arviointikohteita ovat*
 - suullinen ja kirjallinen ilmaisu (mm. kirjoittaminen, esiintyminen, puhuminen ja äänenkäyttö, kuunteleminen ja oman vuoron odottaminen, käsiala ja omat tarinat)
 - kielentuntemus (mm. oikeinkirjoitus, tavutus, yhdyssanat, aakkostaminen, vokaalit ja konsonantit, diftongit, lausetyypit, puhutun ja kirjoitetun kielen ero sekä muut kieliooppiasiat)
 - lukeminen ja kirjallisuus (mm. tekninen lukutaito, luetun ymmärtäminen, otsikointi, tiivistäminen, ajatuskartta ja oman lukukokemuksen – esim. luetun kirjan – arviointi.)

Vuosiluokat 7–9

Tuntijaossa määriteltyjä välyksiä voidaan käyttää koulu-, ryhmä- tai oppilaskohtaisesti. Tuntijakopäätöksellä annetut oppiaineiden tuntimäärät ovat ohjeellisia eivätkä ne estä opetuksen eheyttämiseen ja koulutyön joustavaan järjestämiseen tähtääviä ajankäyttöratkaisuja. Oppilaan kokonaistuntimäärää se ei kuitenkaan lisää. Oppilaan kielelliset taidot huomioidaan opetusta suunniteltaessa.

Sisällölliset aihepiirit muodostuvat saamelaisten elinympäristöstä, kulttuurista, elinkeinoelämästä ja yhteiskunnasta. Keskeisiä sisältöjä valittaessa otetaan huomioon oppilaan aikaisempi kielitaito ja kulttuuritausta.

Tavoitteet

- paikkakunnan ja kodin saamelaiskulttuuriin tutustuminen
- osallistuminen erilaisiin tapahtumiin (mm. saamelaisnuorten taidetapahtuma, saamelaisteatteri, Skábmagovat, Ijahis Idja, konsertit), joissa on mahdollisuuksien mukaan myös oppilaiden omaa ohjelmaa.
- perehtyminen saamen kielen käyttöoikeuksiin ja -mahdollisuuksiin Suomessa ja naapurimaissa.
- saamelaiseen kirjallisuuteen, saamelaistaiteisiin, perinnekulttuuriin ja historiaan tutustuminen.

7. LUOKKA

Kirjallisuus ja kulttuuri Mediakasvatus Tiedonhallinta	Suhde kieleen Kielen rakenteet Oikeakielisyys	Oma tuottaminen: Kirjoittaminen Puhe-esitykset ja vuorovaikutustilanteet
<ul style="list-style-type: none"> • kaunokirjallisuuden pääajit: proosa, lyriikka, draama • lukutaidon kehittäminen ja lukuprosessin aktiivinen hallinta • erilaiset tekstityypit • kriittisen lukutaidon ja lähdekritiikin herättäminen • teatteriesitykset mahdollisuuksien mukaan 	<ul style="list-style-type: none"> • sanaluokkien kertaus • nominien taipuminen: sijamuodot: abessiivi,essiivi, partitiivi • verbien taipuminen: persoonamuodot ja aikamuodot • oikeinkirjoituksen perusasioiden kertaus ja syventäminen • lausetyypit ja niihin liittyvät pilkkusäännöt • puheenvuorojen ja lainattujen lauseiden merkintätavat • peruslauseenjäsenet: subjekti, predikaatti ja objekti • puhekielen ja kirjakielen vertailu 	<ul style="list-style-type: none"> • itsestä ja muista tutuista asioista kertominen suullisesti ja kirjallisesti • erilaisten tekstityyppien tuottaminen: tarinat, uutiset, pienestä aineistosta kirjoittaminen • erilaisten kerrontatapojen harjoittelu (tarinointi) • suullinen perimätieto • oman tekstin suunnitteleminen ja korjaaminen eri tavoilla

8. LUOKKA

Kirjallisuus ja kulttuuri Mediakasvatus Tiedonhallinta	Suhde kieleen Kielen rakenteet Oikeakielisyys	Oma tuottaminen: Kirjoittaminen Puhe-esitykset ja vuorovaikutus- tilanteet
<ul style="list-style-type: none"> • eri sanataidelajien syventävää käsittelyä, runokirjallisuus • kirjallisuuden keinojen ja peruskäsitteiden opiskelu • lukuharrastuksen vahvistaminen • asiatekstien lukutekniikan kehittäminen: oleellisten asioiden löytäminen • lähdekritiikin ja –merkintöjen harjoittelu • teatteriesityksiä mahdollisuuksien mukaan 	<ul style="list-style-type: none"> • verbien kertaus, aktiivin ja passiivin erot • modukset: indikatiivi, imperatiivi, konditionaali, potentiaali • lauseenjäsennys: myös predikatiivi, adverbiaali, attribuutti • oikeinkirjoitussääntöjen kertaaminen ja laajentaminen • sanojen johtaminen • synonyymit, vertaukset, metaforat • numeroiden kirjoittaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • oman, persoonallisen ilmaisutavan etsintää • erilaisten kerrontatapojen käytön selkiyttäminen ja vahvistaminen (kuvaus, kerronta, dialogi) • sanaton kommunikointi (esim. draama, joiku, leu'dd) • aineistopohjaisen kirjoittamisen harjoittelu • kielellä vaikuttaminen suullisesti ja kirjallisesti • referaatin laatiminen

9. LUOKKA

Kirjallisuus ja kulttuuri Mediakasvatus Tiedonhallinta	Suhde kieleen Kielen rakenteet Oikeakielisyys	Oma tuottaminen: Kirjoittaminen Puhe-esitykset ja vuorovaikutus- tilanteet
<ul style="list-style-type: none"> • kirjallisuuden tulkitsevaa lukemista • merkittäviä saamelaisia kirjailijoita ja teoksia • kansankirjallisuus (mm. Pedar Jalvi, Olaus Sirma, Anders Larsen, Johan Turi) • teatteriesityksiä mahdollisuuksien mukaan • saamelainen musiikki (Nedrejord, Boine, Wimme Saari) 	<ul style="list-style-type: none"> • peruskoulussa opitun kieliopin ja oikeakielisyysääntöjen kertaus ja syventäminen • lauseenvastikkeet • pronominit: omistuspäätteet, ies-pronomini, refleksiivipronomini • antonomit • verbien nominaalimuodot • saamen kielen tutkimista: sanasto ja nimistö, lainasanat, kielen ominaispiirteet, kielen alueellinen ja sosiaalinen vaihtelu, suvut 	<ul style="list-style-type: none"> • oman, persoonallisen ilmaisun käytön vahvistaminen • aineiston pohjalta kirjoittamisen taidon vahvistaminen, asiatyyli • kansanperinne: uskomukset, sananlaskut, arvoitukset, enteet, sanonnat • tietotekstin itsenäinen tuottaminen • pohtiva kirjoittaminen • tulkitseva kuuntelu ja lukeminen

Arviointi

- perustuu tavoitteisiin ja opetussuunnitelman päättöarvioinnin kriteereihin
- kohdistuu eri kurssien erilaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin ja jatkuvaan havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearviointista.

7.3.4. POHJOISSAAME ÄIDINKIELENÄ (EATNIGIELLA)

Vuosiluokat 1 - 2

Vuorovaikutustaidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- osaa kuunnella ja ymmärtää kuulemansa sekä ottaa osaa erilaisiin keskusteluihin luokassa/ryhmissä ja esityksiin; saamelaisen tarinankertojan mahdollinen vierailu
- oppii leikkimään kielellä hokemien ja lorujen avulla
- osaa kertoa kuulemastaan, näkemästään, lukemastaan ja kokemastaan
- osaa ilmaista omia tietojaan ja ajatuksiaan
- osaa kysellä
- oppii huomaamaan oman kielensä sisäisiä murteita
- tutustuu erilaisiin viestimiin: radio, TV, video.

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none">• puhuminen ja kuunteleminen erilaisissa tilanteissa• omien tunteiden, toiveiden, mielipiteiden ja ajatusten kertominen• ryhmässä keskustelu• muiden kuunteleminen ja oman puheen-vuoron odottaminen• satujen, lorujen, runojen, tietotekstin kuunteleminen• kerronta, leikki, näytelmät, roolileikit	<ul style="list-style-type: none">• puhuminen ja kuunteleminen erilaisissa tilanteissa• omien tunteiden, toiveiden, mielipiteiden ja ajatusten kertominen• ryhmässä keskustelu• muiden kuunteleminen ja oman puheen-vuoron odottaminen• satujen, lorujen, runojen, tietotekstin kuunteleminen• kerronta, leikki, näytelmät, roolileikit

Lukeminen ja kirjoittaminen

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii äänne-kirjainvastaavuuden
- oppii muodostamaan äänneistä tavuja, tavuista sanoja ja jakaa sanat tavuihin
- oppii saamen kielen aakkosjärjestyksen sekä erottaa vokaalit ja konsonantit
- pystyy lukemaan muutaman lauseen mittaisen tekstin ja ymmärtää sen sisällön
- oppii vähitellen siirtymään äänen lukemisesta äännettömään lukemiseen
- huomaa, että teksti on puhuttua kieltä, ja oppii jakamaan puhetta lauseisiin, sanoihin ja äänneisiin
- oppii huomaamaan oman murteen ja kirjakielen välisiä yleisimpiä eroja (astevaihtelu, diftongit, sanan alku- ja loppukirjain)
- pystyy poimimaan lukemastaan tietoja
- harjaantuu ennakoimaan tekstin sisältöä otsikon ja kuvien perusteella
- lukee omavalintaisia tekstejä
- oppii kirjoittamaan ensin pienaakkoset, rinnalla isot aakkoset
- opettelee pienet ja isot tyyppikirjaimet
- oppii kirjoittamaan äännettä vastaavan kirjaimen
- oppii kirjoittamaan tavuja, muodostaa tavuista sanoja
- osaa kirjoittaa sanat tavuttamalla
- osaa sanavälit kirjoittamisessa
- oppii kirjoittamaan kahden peräkkäisen konsonantin, geminaatan ja diftongin sisältäviä sanoja
- tutustuu yhdyssanoihin
- osaa kirjoittaa lyhyitä lauseita käyttäen pistettä, kysymys- ja huutomerkkiä
- osaa kirjoittaa isot alkukirjaimet tutuissa sanoissa ja lauseissa
- osaa kirjoittaa sanelun mukaan ja toistokirjoitusta
- osaa kirjoittaa omia tarinoita ja runoja; kirjoittamisen pääpaino sisällössä
- harjoittelee kirjoittamista tietokoneella.

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none">• äänne-kirjainvastaavuus• tavu, sana, lause, teksti• erilaisten tekstien lukeminen• kielen muotojen ja merkitysten havainnointi• pienaakkoset, rinnalla isot aakkoset• ikätason mukaiset sanelut• kirjoittaminen oman murteen mukaan	<ul style="list-style-type: none">• <u>erilaisten tekstien lukeminen</u>• <u>ymmärtävä lukeminen</u>• <u>lause ja teksti</u>• <u>aakkosjärjestys</u>• tietokoneella kirjoittaminen• <u>omien tarinoiden ja runojen kirjoittaminen, pääpaino sisällössä</u>• <u>ikätason mukaiset sanelut ja toistokirjoitukset</u>• astevaihtelu ja diftongit oman murteen mukaisesti• <u>opettelee oikeinkirjoitustaitoja</u>• <u>oppi saamen ja suomen keskeisiä eroja oikeinkirjoituksessa (äng-äänne, pitkä ja lyhyt vokaali, geminaatta, sananalkuiset ja -sisäiset k, p, t).</u>

Kirjallisuus ja kieli

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- kiinnostuu kirjoista ja kirjallisuudesta sekä tutustuu saamenkieliseen lastenkirjallisuuteen ja saamelaiseen kertomaperinteeseen
- osaa kertoa ja keskustella lukemastaan
- pystyy poimimaan tietoja lukemistaan teksteistä
- tutustuu kirjastoon ja totuttelee kirjojen lainaamiseen
- opettelee valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa ja lukee lukutaitoaan vastaavia kirjoja
- tutustuu saamelaiskirjailijaan ja/tai saamelaisteatteriin
- tutustuu myös suomalaiseen lastenkirjallisuuteen
- oppii loruja, hokemia ja runoja.

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none">• lorut, hokemat, runot, sadut, kertomukset• kuunnelmat, elokuvat, teatteri• kirjastoon tutustuminen	<ul style="list-style-type: none">• <u>sadut, runot, kertomukset</u>• <u>kuunnelmat, elokuvat, teatteri</u>• <u>juonelliset tarinat (päähenkilö, tapahtuma-aika ja -paikka)</u>• <u>erilaisten tekstien runsas lukeminen</u>• isot ja pienet tyyppikirjaimet• <u>äng-äänne ja yhdyssanat</u>• kirjaston käytön harjoittelu

Kirjallisuusvinkkejä: www.peda.net/veraja/ivalo/alaaste/saamenopetus/biggehelena/lohkanboazu

Vuosiluokat 3–6

Kielen tehtävät ja rakenne

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- kasvattaa kiinnostustaan kielen toimintaan ja oppii ymmärtämään kieliopillisen kuvauksen perusteita
- oppii ymmärtämään oman murteen ja kirjakielen eroja

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • tavarajan varmistaminen • oikeinkirjoituksen perusasiat <ul style="list-style-type: none"> ○ yhdyssanat ○ isot alkukirjaimet, isot välimerkit ○ diftongit tavallisimmissa sanoissa ○ alustava astevaihtelu • h-äänteen kirjoittaminen keskuskonsonanteissa esim. álki, háhtta • vuorosanaviiva • saamen ja suomen kielen oikeinkirjoituksen vertailua mm. alkukonsonantit (b,d,g) ja vokaalien pituus • sanojen muotojen tarkastelua (yksikkö ja monikko), sananloppuiset -t, -d ja - • lauseiden tunnistaminen ja tuottaminen • sanaluokkiin tutustuminen • erisnimet, yleisnimet 	<ul style="list-style-type: none"> • sanaston tarkastelu • diftongit: diftongin oikenemiseen tutustuminen • astevaihtelun laajentaminen ja harjoittelu • sanakentät: ylä- ja alakäsitteet • lausetajun kehittäminen: päälause ja sivulause • sanaluokat • verbin persoonamuodot • oikeinkirjoituksen vahvistaminen <ul style="list-style-type: none"> ○ yhdyssanat, yhdysmerkki ○ pilkun käyttö yksinkertaisissa tapauksissa ○ lainausmerkkeihin tutustuminen

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • diftongin ja sen oikenemisen sekä vokaa- limuutosten käytön harjoittelu • verbin aikamuodot • lauseenjäsenet: subjekti ja predikaatti yksinkertaisissa peruslauseissa • nominien taipuminen: nominatiivi, akkusatiivi-genetiivi, illatiivi, lokatiivi • possessiivitaivutuksiin tutustuminen, (esim. iežas mánnái- mánnásis) • sanojen johtaminen • oman murteen ja kirjoitetun kirjakielen vertailu • puhutun ja kirjoitetun tekstin vertailu 	<ul style="list-style-type: none"> • lause- ja virketajun syventäminen • lauseenjäsenet: subjekti, predikaatti, objekti • lauseiden johtaminen • oikeinkirjoituksen perusasioiden vakiinnuttaminen

Vuorovaikutustaidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii erilaisissa viestintätilanteissa aktiivisen kuuntelijan ja viestijän taitoja
- rohkaistuu osallistumaan keskusteluihin ja pyrkii ottamaan vastaanottajan huomioon omassa viestinnässään
- harjaantuu esiintymään ryhmän tai koulun erilaisissa tilaisuuksissa.

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • viestintärohkeuden ja viestintähalun ylläpitäminen (omia esityksiä, nukketeatteri) • toisen huomioonottavan kuuntelemisen harjoittelu • kysymisen ja kertomisen harjoittelu omien kokemusten pohjalta • perinteinen saamelainen kerrontatapa (mäinnastepme) 	<ul style="list-style-type: none"> • viestintärohkeuden ja -halun ylläpitäminen (näytelmä) • omien ajatusten esittäminen ja mielipiteiden perustelevuus • kertomisen ja selostamisen harjoittelu

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • kuullusta kertominen omin sanoin • kirjaesittelyt • keskustelutaitojen kehittäminen • viestintätilanteen ja -välineen huomioonottaminen • oman kerronnan ja ilmaisun rikastuttaminen (sanaton viestintä) 	<ul style="list-style-type: none"> • viestintärohkeuden ja -varmuuden vahvistaminen • monipuolisten ilmaisutapojen kehittäminen

Tiedonhallintataidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- opettelee etsimään tietoa erityyppisistä, ikäkaudelleen sopivista lähteistä
- tutustuu saamenkielisiin tietolähteisiin

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • aakkostamisen harjoittelu (sanakirja) • kirjaston perusluokitteluun tutustuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • sanakirjan käytön opettelu • kirjaston käytön monipuolistaminen • monipuolisten tietokirjojen käytön harjoittelu • saamenkielisiin nettisivuihin tutustuminen

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • perinnetiedon ja muun suullisen tiedon kerääminen (esim. haastattelu) • tiedon hakeminen tietoverkosta, vaiheiden harjoittelu ohjatusti • kirjallisen ja suullisen esityksen tuottaminen ohjatusti • monipuolisten tietotekstien avaamisen harjoittelu (myös mediatekstit) 	<ul style="list-style-type: none"> • tietoverkon suunnitelmallinen hyödyntäminen tiedon haussa

Tekstin ymmärtäminen

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii lukemaan sujuvasti erilaisia tekstejä ja tekemään niistä päätelmiä
- tutustuu erilaisiin lukutapoihin
- harjaantuu käyttämään luetun ymmärtämistä parantavia strategioita

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none">• ajatuskartan (miellekartan/tukisanalistan) laatimisen harjoittelu• ennakoivan lukemisen harjoittelu (sisällön ja rakenteen ennustaminen)	<ul style="list-style-type: none">• laajennetaan ajatuskartta käsitekartaksi• päätelmien tekeminen (tekstin pääasiat)• luetun ja kuullun arvioiminen

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none">• tekstin pääasioiden erottaminen yksityiskohdista• tekstin tiivistämisen harjoittelu• mediatekstin tulkitseminen ja tuottaminen (esim. mainos)	<ul style="list-style-type: none">• monipuolisten lukutapojen harjoittelu; silmäilevä, etsivä, sana- ja asia-tarkka sekä päättelevä lukeminen• luetun ohjattu analysoiminen ja lukukokemuksen jakaminen• mediatekstin tulkitsemisen ja tuottamisen harjoittelu (esim. elokuva)

Puhe-esitysten ja kirjoitusten laatiminen

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii kirjoittamaan sujuvasti käsin
- osaa tuottaa tekstiä tekstinkäsittelyohjelmalla
- oppii käyttämään viestinnän välineitä
- rohkenee ja osaa rakentaa erilaisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti
- kehittää taitojaan ilmaista itseään ja tottuu arvioimaan omaa ilmaisuaan

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none">• omaa tekstin suunnittelu ajatuskartan avulla• juonellisten kertomusten, satujen, runojen ja pienten tietotekstien kirjoittaminen• otsikoinnin harjoittelu• kirjakielen harjoittelu omassa kirjoittamisessa• selkeän käsialan harjoittelu• oikeinkirjoituksen perusasioihin tutustuminen ja harjoittelu (isot välimerkit, vuorosaviiva, isot kirjaimet, yhdyssanat)• tutun asian selostaminen• 10-sormijärjestelmän alkeet	<ul style="list-style-type: none">• oman tekstin muokkaaminen ja viimeisteleminen palautteen pohjalta• äänenkäytön harjoittelu erilaisissa puhetilanteissa• mielipiteiden ilmaiseminen ja perusteleva• kirjakielen harjoittelu omassa kirjoittamisessa• oikeinkirjoituksen perusasioiden vahvistaminen• 10-sormijärjestelmän harjoittelu esim. valmiin tietokoneohjelman avulla

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • tekstin otsikoiminen ja kappalejaon harjoittelu • kielen vaihtaminen tekstinkäsittelyohjelmassa • puhe-esityksen valmistaminen (tukisanalista käyttäminen) • kontaktin ottaminen yleisöön puhetilanteissa • oman puhe-esityksen yksinkertainen havainnollistaminen • erilaisten tekstien tuottaminen (esim. kuvaus, ohje, mielipide) • 10-sormijärjestelmän varmentaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • omien tekstien ja työskentelyn tavoitteiden määrittäminen • tekstintekoprosessin vakiinnuttaminen • 10-sormijärjestelmän käyttäminen koneella kirjoitettaessa

Kirjallisuus ja muu kulttuuri

Kirjallisuusvinkkejä: www.peda.net/veraja/ivalo/alaaste/saamenopetus/biggehena/lohkanboazu

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- lukee paljon ja monipuolisesti lasten- ja nuortenkirjallisuutta
- oppii valitsemaan itselleen kiinnostavaa ja sopivaa luettavaa
- suhtautuu lukemiseen myönteisesti
- oppii arvostamaan saamelaista suullista perinnetietoa
- tutustuu myös muiden alkuperäiskansojen tarinoihin.

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen • kirjallisuuden lajeihin tutustuminen • kirjallisuuden käsitteisiin tutustuminen (esim. juoni, henkilöt) • kirjailijavierailu 	<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen • kirjaesitelmien tekeminen • kirjallisuuden lajeihin tutustuminen • kirjallisuuden käsitteisiin tutustuminen (esim. tapahtumat, aika, paikka, päähenkilö, sivu- ja taustahenkilöt)

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen • kirjallisuuteen tutustuminen (esim. nuortenkirjat) • elokuvan, teatterin ja median rakentamiseen fiktion tutustuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen

Äidinkielen ja kirjallisuuden arviointi

- perustuu tavoitteiden saavuttamiseen
- kohdistuu eri osa-alueiden vuosiluokittaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin tuotoksiin ja jatkuvaan työskentelyyn havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearvioinnista
- *1. luokan arviointikohteita ovat*
 - välitodistuksessa
 - äännekirjainvastaavuus, tavujen, sanojen ja lauseiden lukeminen
 - kirjainten ja sanojen kirjoittaminen
 - suullinen ilmaisu ja työskentely.
 - lukuvuositolodistuksessa
 - lauseiden ja lyhyiden kertomusten lukeminen, luetun ymmärtäminen
 - sanojen kirjoittaminen. lauseiden kirjoittaminen sanelun mukaan, omien lauseiden kirjoittaminen
 - suullinen ilmaisu ja työskentely.
- *2. luokan arviointikohteita ovat*
 - välitodistuksessa
 - lauseiden ja tarinoiden sujuva lukeminen, luetun ymmärtäminen, tietojen löytäminen lukemalla
 - lauseiden ja omien tarinoiden kirjoittaminen
 - suullinen ilmaisu ja työskentely.
 - lukuvuositolodistuksessa
 - sujuva lukeminen, luetun ymmärtäminen, tietojen löytäminen lukemalla
 - lauseiden ja omien tarinoiden kirjoittaminen, käsialakirjoitus
 - suullinen ilmaisu ja työskentely.
- *luokkatasojen 3–6 arviointikohteita ovat*
 - suullinen ja kirjallinen ilmaisu (mm. kirjoittaminen, esiintyminen, puhuminen ja äänenkäyttö, kuunteleminen ja oman vuoron odottaminen, käsiala ja omat tarinat)
 - kielentuntemus (mm. oikeinkirjoitus, tavutus, yhdyssanat, aakkostaminen, vokaalit ja konsonantit, diftongit, lausetyypit, puhutun ja kirjoitetun kielen ero sekä muut kieliooppiasiat)
 - lukeminen ja kirjallisuus (mm. tekninen lukutaito, luetun ymmärtäminen, otsikointi, tiivistäminen, ajatuskartta ja oman lukukokemuksen – esim. luetun kirjan – arviointi.)

Vuosiluokat 7–9

Tuntijaossa määriteltyjä välyksiä voidaan käyttää koulu-, ryhmä- tai oppilaskohtaisesti. Tuntijakopäätöksellä annetut oppiaineiden tuntimäärät ovat ohjeellisia eivätkä ne estä opetuksen eheyttämiseen ja koulutyön joustavaan järjestämiseen tähtääviä ajankäyttöratkaisuja. Oppilaan kokonaistuntimäärää se ei kuitenkaan lisää. Oppilaan kielelliset taidot huomioidaan opetusta suunniteltaessa.

Sisällölliset aihepiirit muodostuvat saamelaisten elinympäristöstä, kulttuurista, elinkeinoelämästä ja yhteiskunnasta. Keskeisiä sisältöjä valittaessa otetaan huomioon oppilaan aikaisempi kielitaito ja kulttuuritausta.

Tavoitteet

- paikkakunnan ja kodin saamelaiskulttuuriin tutustuminen
- osallistuminen erilaisiin tapahtumiin (mm. saamelaisnuorten taidetapahtuma, saamelaisteatteri, Skábmagovat), joissa on mahdollisuuksien mukaan myös oppilaiden omaa ohjelmaa.
- perehtyminen saamen kielen käyttöoikeuksiin ja -mahdollisuuksiin Suomessa ja naapurimaissa.
- saamelaiseen kirjallisuuteen, saamelaistaiteisiin, perinnekulttuuriin ja historiaan tutustuminen.

7. LUOKKA

Kirjallisuus ja kulttuuri Mediakasvatus Tiedonhallinta	Suhde kieleen Kielen rakenteet Oikeakielisyys	Oma tuottaminen: Kirjoittaminen Puhe-esitykset ja vuorovaikutustilanteet
<ul style="list-style-type: none">• kaunokirjallisuuden pääajit: proosa, lyriikka, draama• lukutaidon kehittäminen ja lukuprosessin aktiivinen hallinta• erilaiset tekstityypit• kriittisen lukutaidon ja lähdekritiikin herättäminen• teatteriesitykset mahdollisuuksien mukaan	<ul style="list-style-type: none">• sanaluokkien kertaus• nominien taipuminen: sijamuodot• verbien taipuminen: persoonamuodot ja aikamuodot• oikeinkirjoituksen perusasioiden kertaus ja syventäminen• lausetyypit ja niihin liittyvät pilkkusäännöt• puheenvuorojen ja lainattujen lauseiden merkintätavat• peruslauseenjäsenet: subjekti, predikaatti ja objekti• puhekielen ja kirjakielen vertailu	<ul style="list-style-type: none">• itsestä ja muista tutuista asioista kertominen suullisesti ja kirjallisesti• erilaisten tekstityyppien tuottaminen: tarinat, uutiset, pienestä aineistosta kirjoittaminen• erilaisten kerrontatapojen harjoittelu (tarinointi)• suullinen perimätieto• oman tekstin suunnittelemisen ja korjaaminen eri tavoilla

8. LUOKKA

Kirjallisuus ja kulttuuri Mediakasvatus Tiedonhallinta	Suhde kieleen Kielen rakenteet Oikeakielisyys	Oma tuottaminen: Kirjoittaminen Puhe-esitykset ja vuorovaikutus- tilanteet
<ul style="list-style-type: none"> • eri sanataidelajien syventävää käsittelyä, runokirjallisuus • kirjallisuuden keinojen ja peruskäsitteiden opiskelu • lukuharrastuksen vahvistaminen • asiatekstien lukutekniikan kehittäminen: oleellisten asioiden löytäminen • lähdekritiikin ja –merkintöjen harjoittelu • teatteriesityksiä mahdollisuuksien mukaan 	<ul style="list-style-type: none"> • verbien kertaus, aktiivin ja passiivin erot • modukset: indikatiivi, imperatiivi, konditionaali, potentiaali • lauseenjäsennys: myös predikatiivi, adverbiaali, attribuutti • oikeinkirjoitussääntöjen kertaaminen ja laajentaminen • sanojen johtaminen • synonyymit, vertaukset, metaforat • numeroiden kirjoittaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • oman, persoonallisen ilmaisutavan etsintää • erilaisten kerrontatapojen käytön selkiyttäminen ja vahvistaminen (kuvaus, kerronta, dialogi) • sanaton kommunikointi (esim. draama, joiku, leu'dd) • aineistopohjaisen kirjoittamisen harjoittelua • kielellä vaikuttaminen suullisesti ja kirjallisesti • referaatin laatiminen

9. LUOKKA

Kirjallisuus ja kulttuuri Mediakasvatus Tiedonhallinta	Suhde kieleen Kielen rakenteet Oikeakielisyys	Oma tuottaminen: Kirjoittaminen Puhe-esitykset ja vuorovaikutus- tilanteet
<ul style="list-style-type: none"> • kirjallisuuden tulkitsevaa lukemista • merkittäviä saamelaisia kirjailijoita ja teoksia • kansankirjallisuus (mm. Pedar Jalvi, Olaus Sirma, Anders Larsen, Johan Turi) • teatteriesityksiä mahdollisuuksien mukaan 	<ul style="list-style-type: none"> • peruskoulussa opitun kieliopin ja oikeakielisyysääntöjen kertaus ja syventäminen • lauseenvastikkeet • pronominit: omistuspäätteet, ies-pronimi • verbien nominaalimuodot • saamen kielen tutkimista: sanasto ja nimistö, lainasanat, kielen ominaispiirteet, kielen alueellinen ja sosiaalinen vaihtelu, suvut 	<ul style="list-style-type: none"> • oman, persoonallisen ilmaisun käytön vahvistaminen • aineiston pohjalta kirjoittamisen taidon vahvistaminen, asiatyyli • kansanperinne: uskomukset, sananlaskut, arvoitukset, enteet, sanonnat • tietotekstin itsenäinen tuottaminen • pohtiva kirjoittaminen • tulkitseva kuuntelu ja lukeminen

Arviointi

- perustuu tavoitteisiin ja opetussuunnitelman päättöarvioinnin kriteereihin
- kohdistuu eri kurssien erilaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin ja jatkuvaan havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearviointista.

7.3.5. SUOMI SAAMENKIELISILLE

Oppimäärä on tarkoitettu niille oppilaille, jotka opiskelevat saamen kieltä äidinkielen oppiaineena. Opetus aloitetaan oppilaan ollessa kolmannella luokalla, mutta oppilaskohtaisia ratkaisujakin voidaan tehdä. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa oppilaan tietoisuutta suomen kielestä ja kaksikielisydestä. Opetuksen tulee tukea oppilaan identiteettiä ja itsetuntoa. Opetus lähtee oppilaan kielellisistä ja kulttuurisista kokemuksista. Yleisinä tavoitteina ovat oppilaan korkeatasoiseen kaksikielisyteen kasvamisen tukeminen ja edellytysten luominen sille, että oppilas voi toimia tasavertaisena jäsenenä sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Opetuksessa annetaan tuki vähemmistökielille, koska useimpien kaksikielisten oppilaiden suullinen taito sekä muut kielelliset valmiudet ovat luonnostaan vahvempia suomen kielessä kuin saamessa.

Vaikka *suomi saamenkielisille* ja *saame äidinkielenä* -oppiaineet sisältävätkin samankaltaisia kielen ja viestinnän sisältöjä, ei niitä kaikkia opeteta erikseen molemmilla kielillä. Kaksikieliselle oppilaalle asetetaan suppeampi vaatimustaso suomen kielessä kuin vain suomea äidinkielenään opiskelevalle. Sisältöjen laajuus ja suoritustavat voidaan suunnitella oppilaskohtaisesti. Oppimäärät opetetaan siten, että suomi saamenkielisille -oppimäärä tukee ja syventää äidinkielen (saame) oppimista ja kaksikielisyttä. Äidinkielessä käsiteltyjä ja opittuja taitoja voidaan syventää suomi saamenkielisille -oppiaineessa ja päinvastoin.

Vuosiluokat 3–6

Kielen tehtävät ja rakenne

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas kasvattaa kiinnostustaan kielen toimintaan ja oppii ymmärtämään kieliopillisen kuvauksen perusteita.

3. luokka <ul style="list-style-type: none">tavurajan varmistaminensuomen ja saamen kielten eroavaisuuksien huomaaminen ja korostaminen (pitkä vokaali, sananalkuiset konsonantit k, p, t ja äng-äänne)sanojen muotojen tarkastelua (yksikkö ja monikko)verbin persoonamuodotnominatiivialkuiset yhdyssanat	4. luokka <ul style="list-style-type: none">verbin myöntö- ja kieltomuodotylä- ja alakäsitteetaikamuotojen tarkasteluaadjektiivien vertailuyhdyssanat ja yhdysmerkin käyttö
5. luokka <ul style="list-style-type: none">yhdyssanat, joiden alkuosa on adj., num. tai pron. ja loppuosa <i>-inen</i>puhutun ja kirjoitetun tekstin vertailuaverbin aikamuodotlauseen jäsenet: subjekti ja predikaatti yksinkertaisissa peruslauseissanominien taipuminen: nominatiivi, genetiivi, partitiivi	6. luokka <ul style="list-style-type: none">lause- ja virketajun syventäminenoikeinkirjoituksen perusasioiden vakiinnuttaminenpaikallissijamuotojen tunnistaminenlyhenteet, sanojen lyhentäminen ja johtaminen

Vuorovaikutustaidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii erilaisissa viestintätilanteissa aktiivisen kuuntelijan ja viestijän taitoja
- rohkaistuu osallistumaan keskusteluihin ja pyrkii ottamaan vastaanottajan huomioon omassa viestinnässään
- harjaantuu esiintymään ryhmän tai koulun tilaisuuksissa.

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none">• kysymisen harjoittelu• kertomisen ja selostamisen harjoittelu omien kokemusten pohjalta	<ul style="list-style-type: none">• omien ajatusten esittäminen ja mielipiteen ilmaiseminen

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none">• keskustelutaitojen kehittäminen• viestintätilanteen ja -välineen huomioon ottaminen• oman kerronnan ja ilmaisun rikastuttaminen (sanaton viestintä)	<ul style="list-style-type: none">• viestintärohkeuden ja -varmuuden vahvistaminen• omien näkemysten esittämisen ja puolustamisen harjoittelu• monipuolisten ilmaisutapojen kehittäminen

Tiedonhallintataidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas opettelee etsimään tietoa erityyppisistä, ikäkaudelleen sopivista lähteistä.

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none">• aakkostamisen harjoittelu• ohjattu tiedonhaku internetistä (valmiit osoitteet)	<ul style="list-style-type: none">• ohjattu tiedonhaku internetistä (hakusana)

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none">• tiedon hakeminen tietoverkosta, vaiheiden harjoittelu ohjatusti• kirjallisen ja suullisen esityksen tuottaminen ohjatusti• monipuolisten tietotekstien avaamisen harjoittelu (myös mediatekstit)	<ul style="list-style-type: none">• tietoverkon suunnitelmallinen hyödyntäminen tiedon haussa• musiikin ja muiden erikoiskokoelmien sisällöt ja hakutavat kirjastossa (ks. liite: Tiedonhallinta- ja lukutaidot osaksi oppilaan oppimista)

Tekstin ymmärtäminen

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii lukemaan sujuvasti erilaisia tekstejä ja tekemään niistä päätelmiä
- tutustuu erilaisiin lukutapoihin
- harjaantuu käyttämään luetun ymmärtämistä parantavia strategioita.

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none">• ajatuskartan laatimisen harjoittelu• ennakoivan lukemisen harjoittelu (sisällön ja rakenteen ennustaminen)	<ul style="list-style-type: none">• ajatuskartan laajentaminen käsitekartaksi• päätelmien tekeminen• tekstin pääasiat

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none">• tekstin pääasioiden erottaminen yksityiskohdista• tekstin tiivistämisen harjoittelu• mediatekstin tulkitseminen ja tuottaminen (esim. mainos)	<ul style="list-style-type: none">• monipuolisten lukutapojen harjoittelu• luetun ohjattu analysoiminen ja lukukokemuksen jakaminen• mediatekstin tulkitsemisen ja tuottamisen harjoittelu (esim. elokuva)

Puhe-esitysten ja kirjoitusten laatiminen

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii kirjoittamaan sujuvasti käsin
- oppii käyttämään tekstinkäsittelyohjelmaa (kirjoittaminen, tallentaminen, tulostaminen, tiedoston avaus)
- rohkenee ja osaa rakentaa erilaisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti
- kehittää taitojaan ilmaista itseään ja tottuu arvioimaan omaa ilmaisuaan.

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none">• oman tekstin suunnittelun harjoittelu• oikeinkirjoituksen perusasioiden harjoittelu (isot välimerkit, vuorosaviiva, yhdyssanat, isot alkukirjaimet)• tutun asian selostaminen	<ul style="list-style-type: none">• oman tekstin muokkaaminen ja viimeisteleminen palautteen pohjalta• oikeinkirjoituksen harjoittelu (vuorosaviiva, lainausmerkit, välimerkit)• tutun asian kuvailu• mielipiteen ilmaiseminen ja perustelevuus

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • tekstin otsikoiminen ja kappalejaon harjoittelu • kielen vaihtaminen tekstinkäsittelyohjelmassa • puhe-esityksen valmistaminen (tulkinnan käyttäminen) • kontaktin ottaminen yleisöön puhetilanteissa • oman puhe-esityksen yksinkertainen havainnollistaminen • erilaisten tekstien tuottaminen (esim. kuvaus, ohje, mielipide) 	<ul style="list-style-type: none"> • omien tekstien ja työskentelyn tavoitteiden määrittäminen • tekstintekoprosessin vakiinnuttaminen

Kirjallisuus ja muu kulttuuri

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- lukee paljon ja monipuolisesti lasten- ja nuortenkirjallisuutta
- oppii valitsemaan itselleen kiinnostavaa ja sopivaa luettavaa
- suhtautuu myönteisesti lukemiseen

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien lukeminen • sarjakuvien käsittely • kirjallisuuden käsitteisiin tutustuminen (juoni, henkilöt) 	<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien lukeminen • kirjaesitelmän tekeminen • kirjallisuuden käsitteisiin tutustuminen (tapahtumat, aika, paikka, päähenkilöt, sivu- ja taustahenkilöt)

www.inari.fi/sivistyspalvelut/ivaloaa

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen • kirjallisuuteen tutustuminen (esim. nuorten kirjat) • elokuvan, teatterin ja median rakentamiseen fiktion tutustuminen • kirjallisuuden ja muiden taiteenalojen yhteyksien etsiminen 	<ul style="list-style-type: none"> • erilaisten tekstien runsas lukeminen • luokan yhteisten ja valinnaisten kokonaisteosten lukeminen

Suomen kielen ja kirjallisuuden arviointi

- perustuu tavoitteiden saavuttamiseen
- kohdistuu eri osa-alueiden vuosiluokittaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin tuotoksiin ja jatkuvaan työskentelyn havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearvioinnista
- *luokkatasojen 3–6 arviointikohteita ovat*
 - suullinen ja kirjallinen ilmaisu (mm. kirjoittaminen, esiintyminen, puhuminen ja äänenkäyttö, kuunteleminen ja oman vuoron odottaminen, käsiala ja omat tarinat)
 - kielentuntemus (mm. oikeinkirjoitus, tavutus, yhdyssanat, aakkostaminen, vokaalit ja konsonantit, diftongit, lausetyypit, puhutun ja kirjoitetun kielen ero sekä muut kielipioppiasiat)
 - lukeminen ja kirjallisuus (mm. tekninen lukutaito, luetun ymmärtäminen, otsikointi, tiivistäminen, ajatuskartta ja oman lukukokemuksen – esim. luetun kirjan – arviointi).

Vuosiluokat 7–9

7. LUOKKA

Tavoitteet

Oppilas

- harjaantuu tavoitteelliseen ja suunnitelmalliseen toimintaan suomen kielen eri osa-alueilla.
- kehittää luku- ja kirjoitustaitoaan, opiskelutekniikoitaan ja vuorovaikutustaitojaan aiempaa aktiivisemmiksi.

Kirjallisuus ja kulttuuri Mediakasvatus Tiedonhallinta	Suhde kieleen Kielen rakenteet Oikeakielisyys	Oma tuottaminen: Kirjoittaminen Puheesitykset ja vuorovai- kutustilanteet
<ul style="list-style-type: none">• lappilaiseen tarinaperintee- seen tutustuminen• lukutaidon kehittäminen ja lukuprosessin aktiivinen hal- linta• erilaiset tekstityypit• medialukutaidon kehittämi- nen, esim. kuvan lukeminen ja mainosten ja elokuvien tul- kinta• harjaannuttaminen tiedonha- kuun: tietokirjat, Internet (yh- teistyössä kirjaston kanssa)• kriittisen lukutaidon ja lähde- kritiikin herättäminen• teatteriesitykset mahdolli- suuksien mukaan	<ul style="list-style-type: none">• suomen kielen pohtivaa ha- vainnointia: puhekielen ja yleiskielen erot, kielikaskut yms.• sanaluokkien kertaus• nominien taipuminen: sija- muodot• verbien taipuminen: per- soonamuodot ja aikamuodot• oikeinkirjoituksen perusasioi- den kertaus ja syventäminen• lausetyypit ja niihin liittyvät pilkkusäännöt• peruslauseenjäsenet: subjekti, predikaatti ja objekti	<ul style="list-style-type: none">• itsestä ja muista tutuista asioista kertominen suul- lisesti ja kirjallisesti• erilaisten tekstityyppien tuottaminen: tarinat, uutis- et, pienestä aineistosta kirjoittaminen• erilaisten kerrontatapojen harjoittelu (kuvaus, ker- ronta, dialogi)• oman tekstin suunnitte- leminen ja korjaaminen eri tavoilla• koevastauksen (essee) kirjoittamisen harjoittelua• ryhmässä viestimisen tai- tojen vahvistaminen

8. LUOKKA

Tavoitteet

Oppilas

- harjaantuu myönteisyyteen vuorovaikutustilanteissa
- kehittää kriittisyyden taitojaan kuullun ja luetun arvioinnissa
- monipuolistaa kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemustaan
- kehittää taitojaan käyttää kieltä suunnitelmallisesti ja kielenkäyttötilanteen mukaisesti.

Kirjallisuus ja kulttuuri Mediakasvatus Tiedonhallinta	Suhde kieleen Kielen rakenteet Oikeakielisyys	Oma tuottaminen: Kirjoittaminen Puhe-esitykset ja vuorovaikutus- tilanteet
<ul style="list-style-type: none">• proosan lajeihin tutustuminen: esim. fantasia, kauhu, dekkari• kirjallisuuden keinojen ja peruskäsitteiden opiskelu• lukuharrastuksen vahvistaminen (esim. luokkatovereiden kirjavinkit, kirjallisuuskeskustelut)• lappilaisten kirjailijoiden tuotantoon tutustuminen• asiatekstien lukutekniikan kehittäminen: oleellisten asioiden löytäminen• median syvempi havainnointi ja tulkinta• tiedonhaun edelleen kehittäminen• lähdekritiikin ja -merkkien harjoittelua• teatteriesityksiä mahdollisuuksien mukaan	<ul style="list-style-type: none">• verbien kertaus• modukset• lauseenjäsennys: myös predikatiivi, adverbiaali, attribuutti• oikeinkirjoitussääntöjen kertaaminen ja laajentaminen• nykykielen ilmiöiden tutkiskelua	<ul style="list-style-type: none">• erilaisten kerrontatapojen käytön selkiyttäminen ja vahvistaminen (kuvaus, kerronta, dialogi)• referaatin kirjoittaminen• aineistopohjaisen kirjoittamisen harjoittelua• kielellä vaikuttaminen suullisesti ja kirjallisesti• keskustelutaidot: toisen aktiivinen kuuntelu, asiallinen väittely, perustelemisen taito, rakentavan palautteen antaminen• kuuntelutekniikka• arvioiva kuuntelu ja lukeminen

9. LUOKKA

Tavoitteet

Oppilas

- kiinnostuu kielen ominaisuuksien ja vivahteiden tarkemmasta analyysistä
- harjaantuu tulkitsevaan ja arvioivaan lukemiseen ja kuuntelemiseen
- syventää kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemustaan
- kehittää omia ilmaisutapojaan kirjoitetussa ja suullisessa viestinnässä
- kehittää viestintänsä sosiaalisuutta, suvaitsevaisuutta ja eettisyyttä.

Kirjallisuus ja kulttuuri Mediakasvatus Tiedonhallinta	Suhde kieleen Kielen rakenteet Oikeakielisyyys	Oma tuottaminen: Kirjoittaminen Puhe-esitykset ja vuorovaikutustilanteet
<ul style="list-style-type: none">• tiedonhallintataitojen edelleen kehittäminen, erityisesti tiedon ja lähteiden kriittinen analyysi (tietotekstit ja media)• kirjallisuuden tulkitsevaa lukemista• suomalainen kansanperinne• kotimaiseen ja kansainväliseen kirjallisuushistoriaan tutustuminen alustavasti• kotimaisiin ja ulkomaisiin kirjallisuuden klassikoihin tutustuminen alustavasti• teatteriesityksiä mahdollisuuksien mukaan	<ul style="list-style-type: none">• peruskoulussa opitun kielioopin ja oikeakielisyyssääntöjen kertaus ja syventäminen• lauseenvastikkeet• verbien nominaalimuodot• maailman kielikuntiin, uralilaiseen kielikuntaan ja suomen kielihistoriaan tutustuminen• suomen kielen tutkimista: sanasto ja nimistö, kielen ominaispiirteet, kielen alueellinen ja sosiaalinen vaihtelu	<ul style="list-style-type: none">• aineiston pohjalta kirjoittamisen taidon vahvistaminen• tietotekstin itsenäinen tuottaminen• pohtiva kirjoittaminen• vuorovaikutustaitojen kehittäminen: keskustelutaidot, rakentavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen• tulkitseva kuuntelu ja lukeminen

Arviointi

- perustuu tavoitteisiin ja opetussuunnitelman päättöarvioinnin kriteereihin
- kohdistuu eri kurssien erilaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin ja jatkuvaan havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearvioinnista
- oppilasta opettavat äidinkielen (saame äidinkielenä ja suomi saamenkielisille) opettajat tekevät arvioinnin yhdessä

7.3.6. SYVENTÄVÄ ÄIDINKIELI (inarinsaame, koltansaame, pohjoissaame,

suomi)

Syventävä äidinkieli on tarkoitettu niille oppilaille, jotka opiskelevat äidinkielenään saamea ja suomi saamenkielisille -oppiainetta. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa näissä oppiaineissa opittuja asioita ja täydentää mahdollisia aukkoja.

Oppiaine rinnastetaan vapaaehtoisein aineisiin. Luokilla 1-6 syventävä äidinkieli lisää viikkotuntimäärää 1-2h. Luokilla 7-9 syventävä äidinkieli sisältyy valinnaisaineisiin tai sitä voidaan opiskella vapaaehtoisena aineena.

Sisältöjen laajuus ja suoritustavat suunnitellaan oppilaskohtaisesti. Oppisisällöt pohjautuvat äidinkielen ja suomi saamenkielisille - oppiaineiden opetussuunnitelmaan. Oppiaineesta annetaan todistukseen suorituserintä. Arviointia ei tehdä.

1. vuosiluokan oppisisällöt

- äänne-kirjainvastaavuus, tavujen, sanojen ja lauseiden lukeminen
- lauseiden ja lyhyiden kertomusten lukeminen, ymmärtävä lukeminen
- kirjainten ja sanojen kirjoittaminen, lauseiden kirjoittaminen sanelun mukaan, omien lauseiden kirjoittaminen
- suullinen ilmaisu

2. vuosiluokan oppisisällöt

- lauseiden ja tarinoiden lukeminen, ymmärtävä lukeminen, tietojen löytäminen lukemalla
- lauseiden ja omien tarinoiden kirjoittaminen, käsialakirjoitus
- suullinen ilmaisu

3-6. vuosiluokkien oppisisällöt

- suullinen ja kirjallinen ilmaisu (mm. kirjoittaminen, esiintyminen, kuunteleminen, käsiala ja omat tarinat)
- kielentuntemus (mm. oikeinkirjoitus, tavutus, yhdyssanat, aakkostaminen, vokaalit ja konsonantit, diftongit, lausetyypit, puhutun ja kirjoitetun kielen ero sekä muut kielioppiasiat)
- lukeminen ja kirjallisuus (mm. tekninen lukutaito, ymmärtävä lukeminen, otsikointi, tiivistäminen, ajatuskartta)

7-9. vuosiluokkien oppisisällöt

- sanaluokat, sijamuodot ja verbimuodot
- kirjallisuuden peruskäsitteet
- erilaisten tekstien lukeminen
- erilaisten tekstien kirjoittaminen kielenhuoltoon keskittyen

7.5.2. VAPAAEHTOINEN A2-KIELI: INARINSAAME

Inarin kunnan kieliohjelman mukaan vapaaehtoisen saamen kielen (A2) opiskelu aloitetaan ensimmäisellä luokalla. Tuntijaossa määritelty 1–2 viikkotuntia vuosiluokilla 1–6, voidaan toteuttaa koulu- tai oppilaskohtaisesti. Mikäli oppilas opiskelee saamea yhden viikkotunnin, voidaan opetuksessa keskittyä joko kieli- tai kulttuuritaitoihin.

Aih kokonaisuu det vapaaehtoisessa saamessa:

1. *Ihmisenä kasvaminen*: omien asioiden hoitaminen, ryhmässä toimiminen, opiskelutaitojen hankkiminen
2. *Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys*: saamelaisuus ja saamelainen kulttuuri, saamelaiset sadut ja tarinat, alkuperäiskansojen kulttuuriin tutustuminen
3. *Viestintä ja mediataito*: tiedonhankinta, omien mielipiteiden kertominen, tietotekniikan, lehtien ja videon käyttö, viestien kirjoittaminen
4. *Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys*: mielipiteen ilmaiseminen, itsearviointi, tekstien laatiminen eri tarkoituksiin, kielen vaikutuskeinoihin tutustuminen
5. *Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta*: luonto, kierrätysmateriaalit askartelussa
6. *Turvallisuus ja liikenne*: ihmisen terveys ja sairaus, liikenne, laulut, leikit
7. *Ihminen ja teknologia*: tietotekniikkaan tutustuminen, tietotekniikan käyttäminen, tiedonhankinta

Vuosiluokat 1–6

Kielitaidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii kertomaan perustietoja itsestään ja lähipiiristään yksinkertaisissa arkipäivän puhetilanteissa
- oppii ymmärtämään arkielämää ja rutiininomaisia tapahtumia käsittelevän puheen ja tekstin keskeisimmän sisällön asiayhteyden tukemana
- oppii ääntämään saamen kieltä luontevasti
- oppii kirjoittamaan lyhyen viestin kaikkein tutuimmissa, helposti ennakoitavissa arkisiin tarpeisiin ja kokemuksiin liittyvissä tilanteissa
- oppii käyttämään sanakirjaa apunaan
- ymmärtää helposti tekstistä tuttuja asioita
- osallistuu helppoja ja tuttuja asioita käsittelevään keskusteluun
- ymmärtää, että saamen kieli laajentaa ja rikastuttaa hänen saamelaisalueen tuntemustaan
- ymmärtää, että kaksikielisessä yhteisössä tarvitaan myös saamen kielen taitoa.

1. luokka	2. luokka
------------------	------------------

<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arkipäivän sanontoja: tervehtiminen, pyytäminen, kysyminen • itsestä kertominen: nimi, ikä, paikkakunta • perhe, koti • koulu, vaatteet, eläimet, vuodenaajat • esineet, ruumiinosat • lukusanat 1–20 • tervehdykset kortteihin • aihepiirejä voidaan ottaa myös mm. ympäristötiedon opetussuunnitelmasta <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjaimet, äänteet 	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arkipäivän sanontoja: tervehtiminen, pyytäminen, kysyminen • itsestä kertominen: nimi, ikä, paikkakunta • perhe, koti • koulu, vaatteet, eläimet, vuodenaajat • esineet, ruumiinosat • lukusanat 1–100 • tervehdykset kortteihin • aihepiirejä voidaan ottaa myös mm. ympäristötiedon opetussuunnitelmasta <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aakkoset, äänteet • sanojen perusmuotoja • persoonapronominit: yks.1. 2. ja 3., mon. 1. 2. ja 3. alustava tutustuminen • tavanomaisimmat adjektiivit
---	---

<p>3. luokka</p> <p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jokapäiväinen elämä: perhe, ystävät, kotiseutu, kotieläimet, lähiympäristö • saamelaiset nimet • Suomen paikkakuntia • kellonaika, viikopäivät • järjestysluvat 1–10 • kaupassa asiointi • sää <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • viestinnän kannalta keskeinen kielioppi: substantiivi (yksikkö ja monikko), adjektiivi perusmuodossaan, verbi • persoonapronominit: yks. 1.,2.,3. ja mon. 1. • aikamuodoista preesens • yksinkertaisten lauseiden tuottaminen • kortin kirjoittaminen • sijamuodoista yksikön lokatiivi 	<p>4. luokka</p> <p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • luonto, eläimet, sukulaiset, koti, koulu • saamelaiset henkilönnimet, kenen tyttö tai poika, saamelaiset esivanhemmat • Pohjoismaat • saamenkieliset kaupunkien nimet • kuukaudet • mallitetut keskustelut <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • alustava tutustuminen astevaihteluun • persoonapronominit: kaksikko, mon. 2. ja 3. • aikamuodoista kielteinen preesens • tavallisimmat partikkelit • kirjeen kirjoittaminen • sijamuodoista yksikön akkusatiivi/genetiivi ja illatiivi
---	---

5. luokka	6. luokka
Aihepiirit: <ul style="list-style-type: none"> • jokapäiväinen elämä: asuminen, kotityöt, ruoka, koulu, oppiaineet • kaupassa asioiminen • luonnossa liikkuminen, ilmansuunnat • harrastukset Kielentuntemus: <ul style="list-style-type: none"> • järjestysluvut • relatiivipronominit: kii, mii • adjektiivit: komparatiivi, superlatiivi • preesensin kieltomuodot kertauksena, imperatiivi uutena 	Aihepiirit <ul style="list-style-type: none"> • matkustaminen • ammatit • ilmansuunnat, maanosat • terveys, sairaus • liikenne Kielentuntemus: <ul style="list-style-type: none"> • sijamuodot: komitatiivi uutena • nominien taivutus • preteriti eli imperfekti

Kulttuuritaidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii tuntemaan saamelaista kieli- ja asuma-alueita sekä saamelaista elämänmuotoa ja kulttuuria
- oppii tuntemaan saamelaista kirjallisuutta, perinnekäsitiötä, taidetta, joikua / leu'ddia ja muuta saamelaista musiikkia
- voi osallistua saamelaisnuorten taidetapahtumaan mahdollisuuksien mukaan.

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • lastenlaulut • lorut, hokemat • leikit ja tanssit • askartelut (luu, sarvi, nahka...) • saamelainen värimaailma • saamenkieliset lastenohjelmat 	<ul style="list-style-type: none"> • saamelaiset lastenlaulut • lorut, hokemat • leikit • askartelut (luu, sarvi, nahka...) • saamelainen värimaailma • saamenkieliset lastenohjelmat

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • saamelaiset satuhahmot • noitarumpukuviot • Suomen saamelaisalue • inarilaiset erityispiirteet, kolme saamen kieltä, alueiden puvut • pienen käsityön valmistaminen (lanka) 	<ul style="list-style-type: none"> • saamelainen kertomaperinne, tarinointi • saamelaisalue kokonaisuudessaan • poronhoito • suopunginheitto • pienen käsityön valmistaminen (sisna)

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • saamelaiset alkuperäiskansana • saamelaisten historia • saamelainen musiikki • pienen käsityön valmistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • saamelaisia taiteilijoita • maailman alkuperäiskansoja • Skábmagovat-tapahtumaan osallistuminen mahdollisuuksien mukaan • saamelaiset liputuspäivät • pienen käsityön valmistaminen (luu/sarvi)

Arviointi

- perustuu tavoitteiden saavuttamiseen
- kohdistuu eri osa-alueiden vuosiluokittaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin tuotoksiin ja jatkuvaan työskentelyn havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearvioinnista.

Vuosiluokat 7–9

Vuosiluokilla 7–9 oppilas jatkaa aiemmin aloittamansa vapaaehtoisen kielen (A2) opiskelua, mikäli vanhemmat eivät sen lopettamisesta erikseen ilmoita. Oppilas voi jatkaa opiskelua myös valinnaisena aineena, jolloin se ei lisää hänen tuntimääräänsä.

Opetusta varten oppilaita voidaan koota vuosiluokkiin tai kouluasteeseen sitomattomiin opetusryhmiin. Kursseja voidaan toteuttaa myös teemapohjalta.

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- laajentaa ja syventää ala-asteella aloittamansa vapaaehtoisen saamen kielen oppimista ja käyttötaitoa
- tutustuu saamelaiseen kirjallisuuteen ja viestintään sekä kulttuurien vuorovaikutukseen
- lisää työelämässä ja saamelaisyhteisössä tarvittavaa kielen taitoa
- hankkii valmiuksia osallistua saamelaisnuorten yhteistoimintaan kalottialueella
- varmistaa saamen kielen opintojen jatkamisen perusvalmiuksia.

7. luokka	Kielitaidot	Kulttuuritaidot
	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none">• sosiaaliset verkostot, vapaa-aika• tiedotusvälineet, viihde, ilmoitukset <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none">• verbien perustavutus ja tärkeimmät aikamuodot• substantiivien ja adjektiivien sekä yleisimpien pronomien ja postpositioiden käyttö• oman kielenkäytön tarkkailu• tutustuminen sijamuodoista abessiiviin ja lukusanojen yhteydessä partitiiviin	<ul style="list-style-type: none">• saamelainen suku• perinteiset ja nykyiset ammatit• saamelainen mytologia• saamelaisten elinkeinot• joiku/leu'dd/livde ja sen merkitys kirjallisuudessa• suullinen perinne

8. luokka	Kielitaidot	Kulttuuritaidot
	Aihepiirit: <ul style="list-style-type: none"> teatteri, media Kielentuntemus: <ul style="list-style-type: none"> keskeinen lauseoppi ja sidosrakenteet parillis- ja paritontavuisten sekä supistumaverbien taivutus pluskvamperfektissä, imperatiivissa ja konditionaalissa supistumavartaloisten nominien taivutus sijamuodoista essiivi 	<ul style="list-style-type: none"> saamelaiskäsiyö taiteena ja arkipäivässä lapinpukuihin ja -asusteisiin sisältyvä symboliikka saamelaiset juhlapyhät tarkempi tutustuminen saamelaiseen kirjallisuuteen

9. luokka	Kielitaidot	Kulttuuritaidot
	Aihepiirit: <ul style="list-style-type: none"> kansanperinne terveys ja hyvinvointi Kielentuntemus: <ul style="list-style-type: none"> kielellinen ja tilannevihjeisiin perustuva päättely viestin sisällön selvittämiseksi potentiaali passiivi 	<ul style="list-style-type: none"> pääpiirteet saamen erilaisista kielivarianteista ja niiden puhuma-alueista maailman alkuperäiskansoihin tutustuminen yleisellä tasolla lähempi tutustuminen muutaman alkuperäiskansan kulttuuriin, kirjallisuuteen ja asuinseutuun

Arviointi

- perustuu tavoitteiden saavuttamiseen
- kohdistuu eri osa-alueiden vuosiluokittaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin tuotoksiin ja jatkuvaan työskentelyn havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearviointista.

7.5.3. VAPAAEHTOINEN A2-KIELI: KOLTANSAAME

Inarin kunnan kieliohjelman mukaan vapaaehtoisen saamen kielen (A2) opiskelu aloitetaan ensimmäisellä luokalla. Tuntijaossa määritelty 1–2 viikkotuntia vuosiluokilla 1–6, voidaan toteuttaa koulu- tai oppilaskohtaisesti. Mikäli oppilas opiskelee saamea yhden viikkotunnin, voidaan opetuksessa keskittyä joko kieli- tai kulttuuritaitoihin.

Aih kokonaisuudet vapaaehtoisessa saamessa:

1. *Ihmisenä kasvaminen*: omien asioiden hoitaminen, ryhmässä toimiminen, opiskelutaitojen hankkiminen
2. *Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys*: saamelaisuus ja saamelainen kulttuuri, saamelaiset sadut ja tarinat, alkuperäiskansojen kulttuuriin tutustuminen
3. *Viestintä ja mediataito*: tiedonhankinta, omien mielipiteiden kertominen, tietotekniikan, lehtien ja videon käyttö, viestien kirjoittaminen
4. *Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys*: mielipiteen ilmaiseminen, itsearviointi, tekstien laatiminen eri tarkoituksiin, kielen vaikutuskeinoihin tutustuminen
5. *Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta*: luonto, kierrätysmateriaalit askartelussa
6. *Turvallisuus ja liikenne*: ihmisen terveys ja sairaus, liikenne, laulut, leikit
7. *Ihminen ja teknologia*: tietotekniikkaan tutustuminen, tietotekniikan käyttäminen, tiedonhankinta

Vuosiluokat 1–6

Kielitaidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii kertomaan perustietoja itsestään ja lähipiiristään yksinkertaisissa arkipäivän puhetilanteissa
- oppii ymmärtämään arkielämää ja rutiininomaisia tapahtumia käsittelevän puheen ja tekstin keskeisimmän sisällön asiayhteyden tukemana
- oppii ääntämään saamen kieltä luontevasti
- oppii kirjoittamaan lyhyen viestin kaikkein tutuimmissa, helposti ennakoitavissa arkisiin tarpeisiin ja kokemuksiin liittyvissä tilanteissa
- oppii käyttämään sanakirjaa apunaan
- ymmärtää helposti tekstistä tuttuja asioita
- osallistuu helppoja ja tuttuja asioita käsittelevään keskusteluun
- ymmärtää, että saamen kieli laajentaa ja rikastuttaa hänen saamelaisalueen tuntemustaan
- ymmärtää, että kaksikielisessä yhteisössä tarvitaan myös saamen kielen taitoa.

1. luokka	2. luokka
<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arkipäivän sanontoja: tervehtiminen, pyytäminen, kysyminen • itsestä kertominen: nimi, ikä, paikkakunta • perhe, koti • koulu, vaatteet, eläimet, vuodenaajat • esineet, ruumiinosat • lukusanat 1–20 • tervehdykset kortteihin • aihepiirejä voidaan ottaa myös mm. ympäristötiedon opetussuunnitelmasta <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjaimet, äänteet 	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arkipäivän sanontoja: tervehtiminen, pyytäminen, kysyminen • itsestä kertominen: nimi, ikä, paikkakunta • perhe, koti • koulu, vaatteet, eläimet, vuodenaajat • esineet, ruumiinosat • lukusanat 1–100 • tervehdykset kortteihin • aihepiirejä voidaan ottaa myös mm. ympäristötiedon opetussuunnitelmasta <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aakkoset, äänteet • sanojen perusmuotoja • pronominit: yks.1. 2. ja 3., mon. 1. 2. ja 3. • tavanomaisimmat adjektiivit

3. luokka	4. luokka
<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jokapäiväinen elämä: perhe, ystävät, kotiseutu, kotieläimet, lähiympäristö • saamelaiset nimet • Suomen paikkakuntia • kellonaika, viikonpäivät • järjestysluvut 1–10 • kaupassa asiointi • sää <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • viestinnän kannalta keskeinen kielioppi: substantiivi (yksikkö ja monikko), adjektiivi perusmuodossaan, verbi • pronominit: yks. 1.,2.,3. ja mon. 1. • aikamuodoista presens • yksinkertaisten lauseiden tuottaminen • kortin kirjoittaminen 	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • luonto, eläimet, sukulaiset, koti, koulu • saamelaiset henkilönnimet, kenen tyttö tai poika, saamelaiset esivanhemmat • Pohjoismaat • saamenkieliset kaupunkien nimet • kuukaudet • mallitetut keskustelut <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • alustava tutustuminen astevaihteluun • pronominit: kaksikko, mon. 2. ja 3. • aikamuodoista imperfekti • tavallisimmat partikkelit • kirjeen kirjoittaminen

5. luokka	6. luokka
Aihepiirit: <ul style="list-style-type: none"> • jokapäiväinen elämä: asuminen, kotityöt, ruoka, koulu, oppiaineet • kaupassa asioiminen • luonnossa liikkuminen, ilmansuunnat • harrastukset Kielentuntemus: <ul style="list-style-type: none"> • järjestysluvut • sijamuodot: nominatiivi, akkusatiivi-genetiivi, illatiivi • relatiivipronominit: gii, mii • adjektiivit: komparatiivi, superlatiivi • kieltomuodot 	Aihepiirit <ul style="list-style-type: none"> • matkustaminen • ammatit • ilmansuunnat, maanosat • terveys, sairaus • liikenne Kielentuntemus: <ul style="list-style-type: none"> • sijamuodot: komitatiivi uutena • nominien taivutus • preteriti

Kulttuuritaidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii tuntemaan saamelaista kieli- ja asuma- aluetta sekä saamelaista elämänmuotoa ja kulttuuria
- oppii tuntemaan saamelaista kirjallisuutta, perinnekäsitöitä, taidetta, joikua / leu'ddia ja muuta saamelaista musiikkia
- voi osallistua saamelaisnuorten taidetapahtumaan mahdollisuuksien mukaan.

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • lastenlaulut • lorut, hokemat • leikit ja tanssit (kattrilli) • askartelut (luu, sarvi, nahka...) • saamelainen värimaailma • saamenkieliset lastenohjelmat 	<ul style="list-style-type: none"> • saamelaiset lastenlaulut • lorut, hokemat • leikit • askartelut (luu, sarvi, nahka...) • saamelainen värimaailma • saamenkieliset lastenohjelmat

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • saamelaiset satuhahmot • noitarumpukuviot • Suomen saamelaisalue • inarilaiset erityispiirteet, kolme saamen kieltä, alueiden puvut • pienen käsityön valmistaminen (lanka) 	<ul style="list-style-type: none"> • saamelainen kertomaperinne, tarinointi • saamelaisalue kokonaisuudessaan • poronhoito • suopunginheitto • pienen käsityön valmistaminen (sisna)

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • saamelaiset alkuperäiskansana(muut itäsaamelaiset?) • poroerotukset • saamelaisten historia • saamelainen musiikki • pienen käsityön valmistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • saamelaisia taiteilijoita • maailman alkuperäiskansoja • Skábmagovat-tapahtumaan osallistuminen mahdollisuuksien mukaan • saamelaiset liputuspäivät • pienen käsityön valmistaminen (luu/sarvi)

Arviointi

- perustuu tavoitteiden saavuttamiseen
- kohdistuu eri osa-alueiden vuosiluokittaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin tuotoksiin ja jatkuvaan työskentelyn havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearviointista.

Vuosiluokat 7–9

Vuosiluokilla 7–9 oppilas jatkaa aiemmin aloittamansa vapaaehtoisen kielen (A2) opiskelua, mikäli vanhemmat eivät sen lopettamisesta erikseen ilmoita. Oppilas voi jatkaa opiskelua myös valinnaisena aineena, jolloin se ei lisää hänen tuntimääräänsä.

Opetusta varten oppilaita voidaan koota vuosiluokkiin tai kouluasteeseen sitomattomiin opetusryhmiin. Kursseja voidaan toteuttaa myös teemapohjalta.

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- laajentaa ja syventää ala-asteella aloittamansa vapaaehtoisen saamen kielen oppimista ja käyttötaitoa
- tutustuu saamelaiseen kirjallisuuteen ja viestintään sekä kulttuurien vuorovaikutukseen
- lisää työelämässä ja saamelaisyhteisössä tarvittavaa kielen taitoa
- hankkii valmiuksia osallistua saamelaisnuorten yhteistoimintaan kalottialueella
- varmistaa saamen kielen opintojen jatkamisen perusvalmiuksia.

7. luokka	Kielitaidot	Kulttuuritaidot
	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none">• sosiaaliset verkostot, vapaa-aika• tiedotusvälineet, viihde, ilmoitukset <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none">• verbien perustaivutus ja tärkeimmät aikamuodot• substantiivien ja adjektiivien sekä yleisimpien pronomien ja postpositioiden käyttö• järjestysnumerot• oman kielenkäytön tarkkailu	<ul style="list-style-type: none">• saamelainen suku• perinteiset ja nykyiset ammatit• saamelainen mytologia• saamelaisten elinkeinot• joiku/leu'dd ja sen merkitys kirjallisuudessa• suullinen perinne

8. luokka	Kielitaidot	Kulttuuritaidot
	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none">• teatteri, media <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none">• keskeinen lauseoppi ja sidosrakenteet• parillis- ja paritontavuisten sekä supistumaverbien taivutus pluskvamperfektissä, imperatiivissa ja konditionaalissa• supistumavartaloisten nominien taivutus	<ul style="list-style-type: none">• saamelaiskäsityö taiteena ja arkipäivässä• lapinpukuihin ja -asusteisiin sisältyvä symboliikka• saamelaiset juhlapyhät• tarkempi tutustuminen saamelaiseen kirjallisuuteen

9. luokka	Kielitaidot	Kulttuuritaidot
	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kansanperinne • terveys ja hyvinvointi • luonnonsuojelu/ ilmastonmuutokset <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kielellinen ja tilannevihjeisiin perustuva päättely viestin sisällön selvittämiseksi • potentiaali • passiivi 	<ul style="list-style-type: none"> • pääpiirteet saamen erilaisista kieli-varianteista ja niiden puhuma-alueista • maailman alkuperäiskansoihin tutustuminen yleisellä tasolla • lähempi tutustuminen muutaman alkuperäiskansan kulttuuriin, kirjallisuuteen ja asuinseutuun • mahdollinen vierailu Venäjän saamelaisten luokse

Arviointi

- perustuu tavoitteiden saavuttamiseen
- kohdistuu eri osa-alueiden vuosiluokittaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin tuotoksiin ja jatkuvaan työskentelyn havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearvioinnista.

7.5.4. VAPAAEHTOINEN A2-KIELI: POHJOISSAAME

Inarin kunnan kieliohjelman mukaan vapaaehtoisen saamen kielen (A2) opiskelu aloitetaan ensimmäisellä luokalla. Tuntijaossa määritelty 1–2 viikkotuntia vuosiluokilla 1–6, voidaan toteuttaa koulu- tai oppilaskohtaisesti. Mikäli oppilas opiskelee saamea yhden viikkotunnin, voidaan opetuksessa keskittyä joko kieli- tai kulttuuritaitoihin.

Aihokokonaisuudet vapaaehtoisessa saamessa:

1. *Ihmisenä kasvaminen*: omien asioiden hoitaminen, ryhmässä toimiminen, opiskelutaitojen hankkiminen
2. *Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys*: saamelaisuus ja saamelainen kulttuuri, saamelaiset sadut ja tarinat, alkuperäiskansojen kulttuuriin tutustuminen
3. *Viestintä ja mediataito*: tiedonhankinta, omien mielipiteiden kertominen, tietotekniikan, lehtien ja videon käyttö, viestien kirjoittaminen
4. *Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys*: mielipiteen ilmaiseminen, itsearviointi, tekstien laatiminen eri tarkoituksiin, kielen vaikutuskeinoihin tutustuminen
5. *Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta*: luonto, kierrätysmateriaalit askartelussa
6. *Turvallisuus ja liikenne*: ihmisen terveys ja sairaus, liikenne, laulut, leikit
7. *Ihminen ja teknologia*: tietotekniikkaan tutustuminen, tietotekniikan käyttäminen, tiedonhankinta

Vuosiluokat 1–6

Kielitaidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii kertomaan perustietoja itsestään ja lähipiiristään yksinkertaisissa arkipäivän puhetilanteissa
- oppii ymmärtämään arkielämää ja rutiininomaisia tapahtumia käsittelevän puheen ja tekstin keskeisimmän sisällön asiayhteyden tukemana
- oppii ääntämään saamen kieltä luontevasti
- oppii kirjoittamaan lyhyen viestin kaikkein tutuimmissa, helposti ennakoitavissa arkisiin tarpeisiin ja kokemuksiin liittyvissä tilanteissa
- oppii käyttämään sanakirjaa apunaan
- ymmärtää helposta tekstistä tuttuja asioita
- osallistuu helppoja ja tuttuja asioita käsittelevään keskusteluun
- ymmärtää, että saamen kieli laajentaa ja rikastuttaa hänen saamelaisalueen tuntemustaan
- ymmärtää, että kaksikielisessä yhteisössä tarvitaan myös saamen kielen taitoa.

1. luokka	2. luokka
<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arkipäivän sanontoja: tervehtiminen, pyytäminen, kysyminen • itsestä kertominen: nimi, ikä, paikkakunta • perhe, koti • koulu, vaatteet, eläimet, vuodenaajat • esineet, ruumiinosat • lukusanat 1–20 • tervehdykset kortteihin • aihepiirejä voidaan ottaa myös mm. ympäristötiedon opetussuunnitelmasta <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjaimet, äänteet 	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arkipäivän sanontoja: tervehtiminen, pyytäminen, kysyminen • itsestä kertominen: nimi, ikä, paikkakunta • perhe, koti • koulu, vaatteet, eläimet, vuodenaajat • esineet, ruumiinosat • lukusanat 1–100 • tervehdykset kortteihin • aihepiirejä voidaan ottaa myös mm. ympäristötiedon opetussuunnitelmasta <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aakkoset, äänteet • sanojen perusmuotoja • pronominit: yks.1. 2. ja 3., mon. 1. 2. ja 3. • tavanomaisimmat adjektiivit

3. luokka	4. luokka
<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jokapäiväinen elämä: perhe, ystävät, kotiseutu, kotieläimet, lähiympäristö • saamelaiset nimet • Suomen paikkakuntia • kellonaika, viikonpäivät • järjestysluvut 1–10 • kaupassa asiointi • sää <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • viestinnän kannalta keskeinen kielioppi: substantiivi (yksikkö ja monikko), adjektiivi perusmuodossaan, verbi • pronominit: yks. 1.,2.,3. ja mon. 1. • aikamuodoista preesens • yksinkertaisten lauseiden tuottaminen • kortin kirjoittaminen 	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • luonto, eläimet, sukulaiset, koti, koulu • saamelaiset henkilönnimet, kenen tyttö tai poika, saamelaiset esivanhemmat • Pohjoismaat • saamenkieliset kaupunkien nimet • kuukaudet • mallitetut keskustelut <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • alustava tutustuminen astevaihteluun • pronominit: kaksikko, mon. 2. ja 3. • aikamuodoista imperfekti • tavallisimmat partikkelit • kirjeen kirjoittaminen

5. luokka	6. luokka
<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jokapäiväinen elämä: asuminen, kotityöt, ruoka, koulu, oppiaineet • kaupassa asioiminen • luonnossa liikkuminen, ilmansuunnat • harrastukset <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • järjestysluvut • sijamuodot: nominatiivi, akkusatiivi-genetiivi, illatiivi • relatiivipronominit: gii, mii • adjektiivit: komparatiivi, superlatiivi • kieltomuodot 	<p>Aihepiirit</p> <ul style="list-style-type: none"> • matkustaminen • ammatit • ilmansuunnat, maanosat • terveys, sairaus • liikenne <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sijamuodot: komitatiivi uutena • nominien taivutus • preteriti

Kulttuuritaidot

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- oppii tuntemaan saamelaista kieli- ja asuma-alueita sekä saamelaista elämänmuotoa ja kulttuuria
- oppii tuntemaan saamelaista kirjallisuutta, perinnekäsitöitä, taidetta, joikua / leu'ddia ja muuta saamelaista musiikkia
- voi osallistua saamelaisnuorten taidetapahtumaan mahdollisuuksien mukaan.

1. luokka	2. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • lastenlaulut • lorut, hokemat • leikit ja tanssit (katrilli) • askartelut (luu, sarvi, nahka...) • saamelainen värimaailma • saamenkieliset lastenohjelmat 	<ul style="list-style-type: none"> • saamelaiset lastenlaulut • lorut, hokemat • leikit • askartelut (luu, sarvi, nahka...) • saamelainen värimaailma • saamenkieliset lastenohjelmat

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • saamelaiset satuhahmot • noitarumpukuviot • Suomen saamelaisalue • inarilaiset erityispiirteet, kolme saamen kieltä, alueiden puvut • pienen käsityön valmistaminen (lanka) 	<ul style="list-style-type: none"> • saamelainen kertomaperinne, tarinointi • saamelaisalue kokonaisuudessaan • poronhoito • suopunginheitto • pienen käsityön valmistaminen (sisna)

5. luokka	6. luokka
<ul style="list-style-type: none"> • saamelaiset alkuperäiskansana • saamelaisten historia • saamelainen musiikki • pienen käsityön valmistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • saamelaisia taiteilijoita • maailman alkuperäiskansoja • Skábmagovat-tapahtumaan osallistuminen mahdollisuuksien mukaan • saamelaiset liputuspäivät • pienen käsityön valmistaminen (luu/sarvi)

Arviointi

- perustuu tavoitteiden saavuttamiseen
- kohdistuu eri osa-alueiden vuosiluokittaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin tuotoksiin ja jatkuvaan työskentelyn havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearvioinnista.

Vuosiluokat 7–9

Vuosiluokilla 7–9 oppilas jatkaa aiemmin aloittamansa vapaaehtoisen kielen (A2) opiskelua, mikäli vanhemmat eivät sen lopettamisesta erikseen ilmoita. Oppilas voi jatkaa opiskelua myös valinnaisena aineena, jolloin se ei lisää hänen tuntimääräänsä.

Opetusta varten oppilaita voidaan koota vuosiluokkiin tai kouluasteeseen sitomattomiin opetusryhmiin. Kursseja voidaan toteuttaa myös teemapohjalta.

Keskeiset tavoitteet ja sisällöt:

Oppilas

- laajentaa ja syventää ala-asteella aloittamansa vapaaehtoisen saamen kielen oppimista ja käyttötaitoa
- tutustuu saamelaiseen kirjallisuuteen ja viestintään sekä kulttuurien vuorovaikutukseen
- lisää työelämässä ja saamelaisyhteisössä tarvittavaa kielen taitoa
- hankkii valmiuksia osallistua saamelaisnuorten yhteistoimintaan kalottialueella
- varmistaa saamen kielen opintojen jatkamisen perusvalmiuksia.

7. luokka	Kielitaidot	Kulttuuritaidot
	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none">• sosiaaliset verkostot, vapaa-aika• tiedotusvälineet, viihde, ilmoitukset <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none">• verbien perustaiutus ja tärkeimmät aikamuodot• substantiivien ja adjektiivien sekä yleisimpien pronomien ja postpositioiden käyttö• oman kielenkäytön tarkkailu	<ul style="list-style-type: none">• saamelainen suku• perinteiset ja nykyiset ammatit• saamelainen mytologia• saamelaisten elinkeinot• joiku/leu'dd ja sen merkitys kirjallisuudessa• suullinen perinne

8. luokka	Kielitaidot	Kulttuuritaidot
	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none">• teatteri, media <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none">• keskeinen lauseoppi ja sidosrakenteet• parillis- ja paritontavuisten sekä supistumaverbien taivutus pluskvamperfektissä, imperatiivissa ja konditionaalissa• supistumavartaloisten nominien taivutus	<ul style="list-style-type: none">• saamelaiskäsityö taiteena ja arkipäivässä• lapinpukuihin ja -asusteisiin sisältyvä symboliikka• saamelaiset juhlahypät• tarkempi tutustuminen saamelaiseen kirjallisuuteen

9. luokka	Kielitaidot	Kulttuuritaidot
	<p>Aihepiirit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kansanperinne • terveys ja hyvinvointi <p>Kielentuntemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kielellinen ja tilanneviihjeisiin perustuva päättely viestin sisällön selvittämiseksi • potentiaali • passiivi 	<ul style="list-style-type: none"> • pääpiirteet saamen erilaisista kielivarianteista ja niiden puhuma-alueista • maailman alkuperäiskansoihin tutustuminen yleisellä tasolla • lähempi tutustuminen muutaman alkuperäiskansan kulttuuriin, kirjallisuuteen ja asuinseutuun

Arviointi

- perustuu tavoitteiden saavuttamiseen
- kohdistuu eri osa-alueiden vuosiluokittaisiin sisältöihin
- pohjautuu suullisiin ja kirjallisiin tuotoksiin ja jatkuvaan työskentelyn havainnointiin
- koostuu opettajan arvioinnista ja oppilaan itsearviointista.

7.7. YMPÄRISTÖ- JA LUONNONTIETO

Vuosiluokat 1–2

Tavoitteet

Oppilas

- ymmärtää ja tuntee omaa sosiaalista ympäristöään (koti, koulu, liikenne)
- ymmärtää levon, terveellisen ruuan ja puhtauden merkityksen omalle hyvinvoinnilleen
- tutustuu luontoon, lajistoon ja erilaisiin luonnonilmiöihin
- saadaan kiinnostumaan, nauttimaan ja harrastumaan luonnosta
- ymmärtää luonnonsuojelun merkityksen
- innostuu tekemään oma-aloitteisesti havaintoja, päätelmiä ja yhteenvetoja tutkimistaan asioista
- kiinnostuu kotiseudun historiasta, perinteen arvostamisesta ja sen vaalimisesta
- kunnioittaa erilaisuutta ja hyväksyy eri kansallisuudet.
- tekee vuodenkiertoon liittyviä havaintoja

Sisällöt vuosiluokittain

1. luokka	2. luokka
<p><i>Turvallinen kouluuyhteisö ja terveelliset elämäntavat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • koulu alkaa • koulutie • terveellinen ravinto • erilaisia ihmisiä <p><i>Ympäristö- ja luonnontiedon peruskäsitteet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • metsän satoa • kasvien valmistautuminen talveen • eläimet valmistautuvat talveen • ihminen valmistautuu talveen • kartan alkeet • aika ja avaruus • kevät <p><i>Aineiden ominaisuudet ja energia</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ilma ja vesi luonnossa • työtä helpottavat koneet: pyörä, akseli <p><i>Ihminen ja ympäristö</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • vanhempien työ • miten ennen elettiin • viihtyisä ympäristö • luonnon kunnioittaminen <p><i>Vuodenkierto</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • vasat • kasvit <p><i>Saamelaiskulttuuri</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Saamen lippu • saamelaisten kansallislaulu • neljän valtakunnan Sápmi • Saamen puku • elinkeinot • miten ennen elettiin <p><i>Kalenterivuoden juhlat ja liputuspäivät, saamelaisten kansallispäivä 6.2.</i></p>	<p><i>Turvallinen kouluuyhteisö ja terveelliset elämäntavat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • koulu alkaa • koulutie • ihminen <p><i>Ympäristö- ja luonnontiedon peruskäsitteet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • pellon ja puutarhan satoa • eläimet valmistautuvat talveen • ympäristö ja talvi • kartta • aika ja avaruus • kevät <p><i>Aineiden ominaisuudet ja energia</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • aineiden olomuodot • maalajit • magneetti • työtä helpottavat koneet: vipu, tukipiste <p><i>Ihminen ja ympäristö</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ihmiset työssä, työpaikkavierailu • miten ennen elettiin • viihtyisä ympäristö. • luonnon kunnioittaminen <p><i>Vuodenkierto</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • linnut <p><i>Saamelaiskulttuuri</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Saamen lippu • saamelaisten kansallislaulu • neljän valtakunnan Sápmi • Saamen puku • elinkeinot • miten ennen elettiin <p><i>Kalenterivuoden juhlat ja liputuspäivät, saamelaisten kansallispäivä 6.2.</i></p>

Oheismateriaali: OPS YT 1–2 Ivalon ala-aste

Vuosiluokat 3–4

Tavoitteet

Oppilas

- toimii ympäristössään turvallisesti ja itseään suojellen
- noudattaa annettuja ohjeita koulussa, lähiympäristössä ja liikenteessä
- tuntee lähiseudun luontoa ja rakennettua ympäristöä ja hahmottaa kotiseutunsa osana Suomea ja Pohjoismaita
- kiinnostuu kotiseutunsa kulttuurista, perinteen arvostamisesta ja sen vaalimisesta
- kunnioittaa erilaisuutta ja hyväksyy eri kansallisuudet
- hankkii tietoa luonnosta ja ympäristöstä havainnoimalla, tutkimalla ja erilaisia lähdeaineistoja käyttämällä
- tekee havaintoja eri aistein ja käyttäen yksinkertaisia tutkimusvälineitä sekä kuvailee, vertailee ja luokittelee havaintojaan
- tekee yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- lukee ja laatii yksinkertaisia karttoja
- esittää eri tavoin ympäristöön ja sen ilmiöihin liittyvää tietoa
- oppii käyttämään oppiaineen keskeistä käsitteistöä
- oppii suojelemaan luontoa ja säästämään energiavaroja

- arvostaa itseään ja muita ja oppii sosiaalisia taitoja
- tekee terveyttä edistäviä valintoja.
- tekee vuodenkiertoon liittyviä havaintoja

Sisällöt vuosiluokittain

3. luokka	4. luokka
<p><i>Eliöt ja elinympäristöt</i></p> <ul style="list-style-type: none">• pihan kasvit ja eläimet sekä linnut ja niiden lisääntyminen• lemmikkieläimiä• nisäkäs-selkärankainen• kasvien ja eläinten elämänvaiheita• elämää vedessä, kotiseudun tavallisimmat kalalajit <p><i>Oma lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana</i></p> <ul style="list-style-type: none">• maaston keskeiset piirteet ja kartta• kotiseutu, Inarin kunta (oma kylä ja lähikylät) ja Lappi, niiden luonnonolot ja maisemat sekä rakennettu ympäristö ja ihmisen toiminta• kalastus (kalastustavat, esim: juomustaminen, verkkopyynti, kulkuttaminen, tuulastaminen, kápälänheitto, pilkkiminen)• Suomen saamelaisalue• luonnon- ja kansallispuistot Inarin lähitöllä	<p><i>Eliöt ja elinympäristöt</i></p> <ul style="list-style-type: none">• erilaisia elinympäristöjä ja eliöiden sopeutuminen niihin (metsä, niitty, pelto)• kasvien ja eläinten eri elämänvaiheita• ruoan alkuperä ja tuottaminen• oman lähiympäristön tavallisimpia kasvi-, sieni- ja eläin- ja lintulajeja (poronnimityksiä) <p><i>Oma lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Suomi• oma lähiympäristö• pohjoinen ilmasto (esim. Jäämeren vaikutus)• Pohjoismaat ja muut lähialueet ihmisen elinpaikkana• saamelaisalue (neljän valtakunnan Sápmi)• Lapin maisema-alueet• maaston keskeiset piirteet, kartta (tunturit, jokilaaksot, vuonot jne)

<ul style="list-style-type: none"> • Suomen saamelaiset ja inarilaiset erityispiirteet (inarin-, koltan- ja tunturisaamelaiset) • Suomi <p><i>Ympäristön ilmiöitä ja aineita</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • veden kiertokulku • yksinkertaisten laitteiden toimintaperiaatteita (vipu, pyörä, jousi) ja erilaisten rakenteiden lujuuden tutkiminen • jätteiden lajittelu ja käsittely <p><i>Ihminen ja terveys sekä turvallisuus</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • perheen ja suvun ja ystävyiden, tunteiden tunnistamisen ja vuorovaikutuksen merkitys hyvinvoinnille ja mielenterveydelle • kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy, fyysisen koskemattomuuden kunnioittaminen • liikennekäyttäytyminen (turvallinen pyöräily, kelkkailu ja veneily) <p><i>Vuodenkierto</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • poronhoito • kalastus • linnut • nisäkkäät • selkärangattomat 	<ul style="list-style-type: none"> • kotiseutu, oma maakunta, niiden luonnonolot, maisema, rakennettu ympäristö, ihmisten toiminta • poronhoito (retki poroaidalle) • kullankaivu <p><i>Ympäristön ilmiöitä ja aineita</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ääneen ja valoon liittyviä ilmiöitä sekä kuulon ja näön suojele • lämpöön liittyviä ilmiöitä ja lämmönlähteitä • sähköisiä ilmiöitä • palaminen ja paloturvallisuus <p><i>Ihminen ja terveys sekä turvallisuus</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • sairastaminen ja tavallisimpia lasten sairauksia, toimiminen hätätilanteissa ja yksinkertaiset ensiaputoimet • vaaratilanteiden välttäminen, koti- ja vapaa-ajan tapaturmat, heikot jäät • lääkekasvit <p><i>Vuodenkierto</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • poronhoito • kalastus • linnut • nisäkkäät • selkärangattomat • revontulet
--	---

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

Opetussuunnitelman perusteissa olevan kuvauksen lisäksi tulevat seuraavat kuntakohtaisten tavoitteiden pohjalta laaditut hyvän osaamisen kriteerit.

Oppilas

- tietää Inarin kunnan keskeiset kohteet kartalla ja kotiseudun maisematyypit
- tietää, missä maissa on saamelaisia ja tuntee saamen lipun
- osaa nimetä Suomen saamelaisryhmät, tunnistaa heidän pukunsa ja tietää kulttuurin ja perinteisen elämäntavan pääpiirteet
- tuntee poronhoidon vuotuiskierron ja tietää, miten poroa hyödynnetään
- osaa kuvailla kalastusta, metsästystä ja kullankaivuuta Inarin kunnassa

7.8. BIOLOGIA JA MAANTIETO

Vuosiluokat 5–6

BIOLOGIA

Tavoitteet

5. LUOKKA

Oppilas oppii

- tuntemaan lähiympäristön eliölajeja, niiden rakennetta ja elämää sekä niiden sopeutumista elinympäristöönsä
- keräämään ohjatusti pihapiirin kasveja
- liikkumaan lähiympäristön luonnossa sekä havainnoimaan ja tutkimaan sitä
- selostamaan tekemiään tutkimuksia ja niiden tuloksia
- perusasioita energian kierrosta eliöiden välillä
- perusasiat ihmisen rakenteesta ja elintoiminnoista
- ymmärtämään seksuaalisuuden osaksi ihmisen persoonallisuutta, tunnistamaan murrosiän tunnuspiirteitä sekä arvostamaan kasvua ja kehitystä jokaisen henkilökohtaisena prosessina
- pohtimaan kasvuun, kehitykseen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyviä kysymyksiä sekä ottamaan vastuuta teoistaan ja huomioimaan toiset
- tekemään omaa terveyttä ylläpitäviä valintoja
- selittämään peruselintarvikkeiden alkuperän ja ymmärtämään, että ihminen on ravinnontuotannossaan riippuvainen muusta luonnosta
- ottamaan vastuuta ympäristönsä vaalimisesta ja luonnon suojelemisesta sekä ymmärtämään kestävään elämäntapaan liittyviä valintoja.

6. LUOKKA

Oppilas oppii

- tuntemaan metsän ja tunturiluonnon eliölajeja, niiden rakennetta ja elämää sekä eliölajien sopeutumista elinympäristöönsä
- kartuttamaan itsenäisesti aloittamaansa kasvistoa
- liikkumaan oman paikkakunnan metsä- ja tunturiluonnossa sekä havainnoimaan ja tutki-
maan sitä
- toimimaan ympäristöä arvostaen, huolehtimaan ympäristöstä ja suojelemaan sitä.

Sisällöt vuosiluokittain

5. luokka	6. luokka
<p>ELIÖLAJIEN TUNTEMINEN A</p> <ul style="list-style-type: none">• lähiympäristön keskeistä eliölajistoa• ravintoketju• eliökunnan järjestelmä• lajeja selkärangkaisista ja selkärangattomista• esimerkkilajeihin perehtyminen• eliöiden sopeutuminen ympäristöön: hengitys, liikkuminen, ihon peite, ravinnonhankinta, sopeutuminen talveen jne. <p>ELINTARVIKKEIDEN ALKUPERÄ</p> <ul style="list-style-type: none">• vihannekset, juurekset, hedelmät, puutarhan marjat• viljalajit• maitotalous• liha ja kala• porotalous• kalan rakenne, kalalajeja, kalastus <p>IHMINEN</p> <ul style="list-style-type: none">• kehon rakenne (osat, nimitykset, elimet, elimistöt)• keskeiset elintoiminnot (hengitys, ruoansulatus, verenkierto, hermosto ja aistit)• terveellinen ravinto ja elämäntavat sekä terveyteen vaikuttavat valinnat• murrosikä ja lisääntyminen, kehityksen yksilöllinen vaihtelu, oman kehon arvostaminen• laillisuuskasvatus: ikäkauteen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet, fyysinen ja henkinen koskemattomuus, sosiaalisuus ja ihmissuhteet, liikennekäyttäytyminen <p>ELIÖLAJIEN TUNTEMINEN B</p> <ul style="list-style-type: none">• kasvien kasvu ja sen tutkiminen kokeellisesti• kasvien lisääntyminen (suvullinen ja suvuton, pölytystavat)• kasvien ohjattu kerääminen: yhteinen projekti vuosiluokille 5–7 (lopussa ohje sekä kasvilista).	<p>ELIÖLAJIEN TUNTEMINEN</p> <ul style="list-style-type: none">• herbaarioiden arviointi, esittely, lajitentti• keväällä ohjeet seuraavan kesän keräilyä varten <p>METSÄ ELINYMPÄRISTÖNÄ</p> <ul style="list-style-type: none">• lähialueitten rakenne• keskeistä metsä- ja tunturiluonnon eliölajistoa (kasvit, eläimet, linnut)• metsä ravinnon tuottajana: sienet, marjat, riista, kala (esimerkkilajien elämään tutustuminen)• metsätalous, porotalous ja muut luontaiselinkeinot• metsän virkistyskäyttö• suon, metsän ja tunturiluonnon tutkiminen eliölajien elinympäristönä, ravintoketjut• jokamiehenoikeudet <p>LUONNONKIERTO</p> <ul style="list-style-type: none">• hyötykasvit (esim. paju, koivu, väinönputki, kenkäheinä)• luonnonlääkitys• luonnonmerkit• riekostaminen• hajuheinä

Oppilaat ovat ala-asteen aikana tutustuneet yleisimpiin Lapin eläimiin: nisäkkäisiin, lintuihin, ka-loihin ja hyönteisiin.

KASVIKOKOELMAN TEKO-OHJEET (biologia, luokat 5–8)

Jokaisen oppilaan tavoitteena on kerätä vähintään 30 lajin kasvikokoelma, joka luovutetaan viimeistään 8. luokan syksyllä opettajalle arvioitavaksi. Kasvien kerääminen tehdään vuosiluokilla 5–7 yhdessä opettajan kanssa. **Seitsemännen ja kahdeksannen luokan välisenä kesänä oppilas kerää, kuivattaa, kiinnittää ja nimeää tarvittavat kasvit kokoelmaa varten itsenäisesti.**

Tarvikkeet: *sanomalehtiä*, joiden väliin kasvit laitetaan kuivumaan *kirjoja/tiliskiviä/kiviä* painoksi sanomalehtipinon päälle *valkoista A4-paperia/piirustusarkkeja*, joille kasvit teipataan *teippiä tai liimapaperia* *nimilaput* (malli ohessa) *2 pahvia 'sidosnaruineen' / pahvikansio* tms., joiden välissä kasvinäytteet säilytetään

Työohjeet (mukaillen: Koulun biologia. Metsät ja suot. Otava 2005):

1. Kerää kasvit kukkivina muovipussiin.
2. Kerää pienet kasvit juurineen. Ota isoista kasveista sellaisia osia, joissa on kukkia ja lehtiä.
3. Puhdista kasvit mullasta ja roskista. Asettele ja suorista kasvit siististi sanomalehtien väliin.
4. Laita jokaisen kasvin kohdalle keruutiedot ylös erilliselle lapulle.
5. (Pane paperit kasveineen kahden jäykän levyn väliin ja) laita päälle kiviä tai kirjoja painoksi.
6. Seuraa kasvien kuivumista päivän parin välein ja vaihda sanomalehtipaperit tarpeen tullen.
7. Kun kasvit ovat kuivuneet, kiinnitä ne pienillä teipinpalasilla (tai liimapaperin suikaleilla) A4 - paperille (tai piirustusarkille).
8. Täydennä nimilappu ja liimaa se kasvin viereen alareunaan.
9. Tallenna kasvinäytteet kansioon.

Nimilapun malliehdotus:

Nimi:	<i>rahkasara (Carex pauciflora)</i>
Löytöpaikka:	<i>Ivalo, Mielikköjänpää</i> <i>6.7.2001</i>
GRID 27°E:	<i>7628:3529</i>
Kasvupaikka:	<i>rahkamätäs, nevan reuna</i>
Kerääjä:	<i>Kaija Kerääjä</i>

Oppilas valitsee kokoelmansa kasvit seuraavien kasvien joukosta:

riidenlieko	nurmitatar	vilukko	kissankäpälä
tunturilieko	aho- tai niittysuolaheinä	pyöreä- tai pitkälehtikihokki	kultapiisku
keltalieko	lapinorvokki	mesiangervo	siankärsämö
järvikorte	kanerva	hilla	voikukka
metsäkorte	sielikkö	tunturikurjenherne	keltano sp.
metsäalvejuuri	kurjenkanerva	maitohorsma	tunturivihvilä
metsäimarre	suopursu	metsäkurjenpolvi	kevätpiippo
kallioimarre	sianpuolukka	ruohokanukka	jouhisara
ulpukka sp.	riekonmarja	väinönputki	pullosara
kullero	suokukka	raate	mutasara
rentukka	pikkukarpalo	vanamo	jokapaikansara
niittyleinikki	puolukka	rantatädyke	tupasvilla
järvisätkin	juolukka	kangasmaitikka	luhtavilla
heinätähtimö	mustikka	punakko	nuokkuhelmikkä
vaivaiskoivu	pohjanvariksenmarja	rimpivesiherne	metsälauha
puna-ailakki	uuvana	kissankello	järviruoko

riidenlieko	sohterássi, sodđerássi
tunturilieko	idni, gáicca-báidni, várrebáinna
keltalieko	giel dá, fiskesgiel dá
järvikorte	čáhcehoašša, easki
metsäkorte	čuoťnjátborran, čuoťnjáťsuoidni, guossarássi
metsäalvejuuri	vuovdegáiski
metsäimarre	vuovdegáiskkit
kallioimarre	báktegáiskkit
ulpukka	fiskesloppan
kullero	boallorássi, boall-oaivi, hearvaboallu, jonssotboallu
rentukka	gollerássi, skoalpa, čázit
niittyleinikki	fiskesrássi
järvisätkin	ráiski, riħpa, jávrelieđđi
heinätáhtimö	gieddehilsku
vaivaiskoivu	skierri
puna-ailikki	ruksesluffellaš
nurmitatar	gieddedáđir
ahosuolaheinä	guolbbajuopmu
niittysuolaheinä	gieddejuopmu, sáltesuoidni
lapinorvokki	fiskesviola
kanerva	livdnju, meahccedaņas
sielikkö	duolbadaņas, deaškedañas
kurjenkanerva	váravárpá, váravárpá, varradaņas
suopursu	guohcadaņas, guohcarássi, olašdaņas
sianpuolukka	gáranasmuorji
puolukka	jokņa
juolukka	ehtemas, juogut, juolut
mustikka	sarri, sarrit
pohjanvariksenmarja	čáhppesmuorji, stuorračáhppesmuorji
uuvana	lieddedaņas
vilukko	vilgesbeaivečalbmi
pitkälehtikihokki	soadbačurolasta
pyöreälehtikihokki	jorbačurolasta
mesiangervo	miehtaskázir, háđjarássi, sarvvarissi
hilla	luomi, láttat, čuru
tunturikurjenherne	duottarsáħpal
maitohorsma	dábálaš horbmá
metsäkurjenpolvi	boares gállárássi, alitrássi
ruohokanukka	beatnatjokņa, beatnatmuorji
väinönputki	boska, fádnu, olbmoborranrássi
raate	mušku, njuocu, muoskkáš
vanamo	linna, vándádivga
rantatähdyke	gáddevitku, suotnabáidni
kangasmaitikki	guolbbamielkerássi
punakko	jeaggečáhput
rimpivesiherne	mohtečáhzebadvi
kissankello	alitbiellorássi, alitkreahta, jámešbiellu
kissankäpälä	bussageaħpil
kultapiisku	beatnatnjuovčča
siankärsämö	biehtárrássi, biehtárguħká

voikukka	uvlorássi, vuodjarássi
keltamo	fivli
tunturivihvilä	suorrejiekta
kevätpiippo	giđđagiila
jouhisara	juovkalukti
pullosara	šluppotlukti
mutasara	rivotlukti
jokapaikansara	gáddeguovdja
tupasvilla	miehtaullu
luhtavilla	niitoullu
nuokkuhelnikkä	dávgesuoidni
metsälauha	vuovdesitnu, sieivasitnu
järviruoko	jávrrerošši

Edellä mainitut kasvit ovat Retkeilykasvion mukaan Inarin Lapissa yleisiä, mutta listaan voi tehdä koulukohtaisia muutoksia. Suurin osa listan kasveista esitellään 7. ja 8. luokan biologian kirjoissa. Jos nimen perässä on sp., oppilas voi valita kasvisuvusta jonkun lajin kokoelmaansa.

Mikäli oppilas haluaa tehdä kasvikokoelman kameran avulla, sekin on mahdollista seuraavia ohjeita noudattaen:

1. Kasvista otetaan kolme erilaista kuvaa kasvin löytöpaikalla:
 - yleiskuva koko löytöpaikka-alueelta
 - kasvi ja kuvaaja samassa valokuvassa
 - lähikuva kasvista.
2. Kuvat liimataan paperille, jolle tehdään kasvia koskeva nimilappu.

MAANTIETO

Tavoitteet

5. LUOKKA

Oppilas oppii

- laatimaan ja tulkitsemaan karttoja sekä käyttämään kriittisesti ja arvioiden tilastoja, diagrammeja, kuvia ja sähköisiä viestimiä maantieteellisen tiedon hankkimiseen ja esittämiseen
- tuntemaan Euroopan ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeiden piirteitä
- hahmottamaan Euroopan maailman kartalla ja tuntemaan sen valtioita ja keskeistä nimistöä
- tunnistamaan oman paikkakunnan kulttuurin, saamelaiskulttuurien ja vieraiden kulttuurien piirteitä sekä arvostamaan muita maita ja kulttuureja
- tuntemaan Euroopan luonnonympäristöjen ja kulttuuriympäristöjen moninaisuutta sekä ihmisen toiminnan riippuvuutta ympäristöstä Euroopan eri alueilla.

6. LUOKKA

Oppilas oppii

- hahmottamaan maailmankartan ja tuntemaan siinä esiintyvää keskeistä nimistöä
- käyttämään graafisia ja tilastollisia esityksiä tiedon hankkimiseen ja esittämiseen sekä arviomaan niiden luotettavuutta
- ymmärtämään maapallon vyöhykkeisyyttä ja tuntemaan eri vyöhykkeiden tunnuspiirteitä
- ymmärtämään ihmisen toiminnan riippuvuutta luonnosta eri puolilla maapalloa ja ihmisen toiminnan merkitystä ympäristön muuttumiselle
- tunnistamaan oman kulttuurin, saamelaiskulttuurien ja vieraiden kulttuurien piirteitä sekä arvostamaan muita maita ja kulttuureja

Sisällöt vuosiluokittain

5. luokka	6. luokka
EUROOPPA JA AFRIKKA <ul style="list-style-type: none">• maanosat ja valtameret• sää ja ilmasto• maapallon ilmastovyöhykkeet, suurilmaston piirteitä, kasvillisuusalueet• Euroopan karttakuva ja nimistöä• Euroopan ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet, eläimistöä• teemakarttojen käyttö, tiedon kokoaminen ja esittäminen• Euroopan valtiot ja pääkaupungit• Euroopan vähemmistöt• Afrikan luonto• Afrikan väestö ja ongelmat• Afrikan rajat ja keskeinen nimistö• Afrikan valtioita	MONIMUOTOINEN MAAPALLO <ul style="list-style-type: none">• nimistöä (vuoristoja, jokia, suuralueita)• ilmaston piirteitä eri paikoissa (diagrammit ja teemakartat)• ilmaston merkitys kasvillisuudelle• erilaisia kasvillisuusvyöhykkeitä: sademetsät, savannit; merenpohjan rakenne• ihmisen elinolosuhteiden riippuvuus ilmastosta ja kasvillisuudesta• esimerkkeinä elinkeinoja ympäri maailmaa: matkailu, kalastus, viljely• ihminen muuttaa olosuhteita ja ympäristöä• Aasian karttakuva, kasvillisuus ja eläimistö• Aasian valtioita• Oseanian karttakuva, Uusi-Seelanti• Australian eliöstö ja väestö• Pohjoiset vähemmistöt

Arviointi biologiassa ja maantiedossa vuosiluokilla 5–6

Arviointi toteutetaan Opetushallituksen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaisesti.

Vuosiluokat 7–9

BIOLOGIA

Tavoitteet

7. LUOKKA

Oppilas oppii

- tunnistamaan Inarin vesistöjen eliölajeja ja ymmärtämään niiden sopeutumista elinympäristöönsä
- ymmärtämään vesiekosysteemien rakenteen ja toiminnan
- tunnistamaan vesistöjä koskevat ympäristömuutokset (esim. rehevöityminen), etsimään niiden syitä ja pohtimaan seurauksia
- arvostamaan luonnon monimuotoisuutta Inarin kunnassa
- keräämään itsenäisesti kasveja omaa kasvikoelmaa varten.

8. LUOKKA

Oppilas oppii

- tunnistamaan Inarin kunnan metsien, soiden ja tuntureiden eliölajeja ja ymmärtämään niiden sopeutumista elinympäristöönsä
- ymmärtämään metsä-, suo- ja tunturiekosysteemien rakenteen ja toiminnan Pohjois-Suomessa
- tunnistamaan metsiä, soita ja tuntureita koskevat ympäristömuutokset, sekä etsimään niiden syitä ja pohtimaan seurauksia
- arvostamaan luonnon monimuotoisuutta Inarin kunnassa.

9. LUOKKA

Oppilas oppii

- tuntemaan ihmiselimestön rakennetta ja toimintaa sekä ymmärtämään seksuaalisuuden biologisen perustan
- tuntemaan perinnöllisyyteen liittyvät keskeiset käsitteet sekä ymmärtämään biotekniikan arkipäivän sovellusten merkityksen
- ymmärtämään eliökunnan kehityksen periaatteet
- havainnoimaan Inarin kunnassa tapahtuneita ympäristömuutoksia
- suojelemaan luontoa ja elinympäristöä sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön periaatteet Inarin kunnassa.

Sisällöt vuosiluokittain

7. luokka	8. luokka	9. luokka
<ul style="list-style-type: none">• Inarin kunnan vesiekosysteemin tyypilliset eliölajit, niiden rakenne ja ekologia• vesiekosysteemin rakenne ja toiminta• vedenkierto• järviyyttypit Inarin kunnassa• vesien suojelu• kasvikokoelman tekeminen	<ul style="list-style-type: none">• Inarin metsien, soiden ja tuntureiden tyypilliset eliölajit, niiden rakenne ja ekologia• metsä-, suo- ja tunturiekoosysteemin rakenne ja toiminta• ihmisen vaikutus metsiin, soihin ja tuntureihin (metsävarojen käyttö, ilman saasteet, uhanalaiset eliöt, soiden hyödyntäminen, metsä-, suo- ja tunturiluonnon suojelu)• kasvien rakenne ja lisääntyminen• kasvisolun rakenne ja toiminta	<ul style="list-style-type: none">• ihmisen rakenne ja elintoinnot sekä lisääntymisen biologia• perinnöllisyyden ja biotekniikan perusteet• eliökunnan synty ja kehitys sekä ihmisen evoluutio• Inarin kunnan ympäristömuutosten tutkiminen• ekologisesti kestävä kehitys ja ympäristönsuojelu Inarin kunnassa

Aih kokonaisuudet BIOLOGIASSA

Ihmisenä kasvaminen sekä vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

- Jokaisella vuosiluokalla oppilaita kannustetaan arvostamaan lähiluontoa ja ottamaan ympäristö huomioon jokapäiväisessä elämässään.

Viestintä- ja mediataito

- Esitelmissä ja projektitöissä käytetään monipuolisesti eri tiedonlähteitä (oppikirja, tietokirjallisuus, sanomalehdet, Internet).
- Töissä harjoitellaan tuottamaan mahdollisimman selkeää materiaalia esityksiä tms. varten.

Ihminen ja teknologia

- Oppilaat tutustuvat biologian tutkimuksissa ja käytännön töissä käytettävään teknologiaan (mm. biotekniikka, metsätalouden teknologia).

Arviointi BIOLOGIASSA (7–9)

Biologian arviointi perustuu jatkuvaan työskentelyn arviointiin, oppilaan tuotosten arviointiin, oppilaan itsearviointiin ja kokeiden tuloksiin. Jatkuva työskentelyn arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan kotona ja tunnilla suorittamat tehtävät sekä oppilaan taito suoritua tehtävistä yksin, ryhmässä tai parin kanssa. Lisäksi arvioidaan oppilaan kykyä tehdä suunnitelmia ohjeiden mukaan, ottaa vastuuta työskentelystään, välineistä ja aikataulun noudattamisesta. Oppilaan tuotoksina arvioidaan vihkotyöskentelyä, esitelmiä sekä yksin tai ryhmässä tehtyjä projektitöitä. Kokeita pidetään opiskelujaksojen aikana tai niiden päättyessä.

Arvioinnin kohteena ovat oppilaan saavuttamat tiedot asiakokonaisuuksista, luonnontieteisiin liittyvät taidot, yleiset opiskelutaidot ja työskentelymenetelmät. Oppilaan luvattomat poissaolot voivat alentaa arvosanaa.

Arviointi toteutetaan Opetushallituksen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaisesti.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 perustuvat Opetushallituksen (2004) kriteereihin perusopetuksen biologian päättöarvioinnista.

MAANTIETO

Tavoitteet

7. LUOKKA

Oppilas oppii

- ymmärtämään Maan sijainnin Aurinkokunnassa ja sijainnin merkityksen Maan luontoon
- ymmärtämään, mistä johtuvat maapallon sisäiset ja ulkoiset tapahtumat sekä mitä niistä seuraa
- tuntemaan Amerikan erilaisia luonnonoloja ja -varoja, väestöjä, elinkeinoja ja kulttuureja sekä paikallistamaan ne kartalle
- hahmottamaan, miten eri kulttuurit, luonnonolot ja -varat jne. poikkeavat tai ovat samankaltaisia verrattuna Inarin kunnan kulttuuri- ja luonnonmaantieteellisiin oloihin
- tulkitsemaan erilaisia karttoja ja käyttämään kuvia, kaavioita jne. sekä tiedotusvälineitä maantieteellisinä tiedonlähteinä
- hahmottamaan, minkälaiset maailmanlaajuiset ympäristöongelmat uhkaavat myös suomalaisia

8. LUOKKA

Oppilas oppii

- tulkitsemaan erilaisia karttoja ja käyttämään kuvia, kaavioita jne. sekä tiedotusvälineitä maantieteellisinä tiedonlähteinä
- havainnollistamaan maantieteellistä tietoa, esim. tuottamalla kaavioita, karttoja ja ilmasto-diagrammeja
- tuntemaan Euroopan erilaisia luonnonoloja ja -varoja, väestöjä, elinkeinoja ja kulttuureja sekä paikallistamaan ne kartalle
- tuntemaan Euroopan valtioryhmät
- hahmottamaan, miten eurooppalaiset kulttuurit, luonnonolot ja varat jne. poikkeavat tai ovat samankaltaisia verrattuna Inarin kunnan kulttuuri- ja luonnonmaantieteellisiin oloihin
- hahmottamaan Euroopan ympäristöongelmat

9. LUOKKA

Oppilas oppii

- tuntemaan Suomen ja sen lähialueiden luonnonoloja ja -varoja, väestöjä, elinkeinoja ja kulttuureja sekä paikallistamaan ne kartalle
- tuntemaan Suomen maakunnat ja läänit
- tuntemaan Suomen maisema-alueet ja kansallismaisemat
- ymmärtämään, miten Inarin kunnan maisemat ovat syntyneet ja muotoutuneet
- ymmärtämään Inarin kunnan erityispiirteitä ja arvostamaan saamelaiskulttuuria sekä muita lähialueiden kansoja ja niiden kulttuureja
- hahmottamaan omat vaikutusmahdollisuudet Inarin kunnan ympäristön suunnittelussa ja kehittämisessä
- tulkitsemaan erilaisia karttoja ja käyttämään kuvia, kaavioita jne. sekä tiedotusvälineitä maantieteellisinä tiedonlähteinä
- tekemään pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen Inarin kunnasta

Sisällöt vuosiluokittain

7. luokka	8. luokka	9. luokka
<ul style="list-style-type: none">• maailmankaikkeuden synty• maailmankartan tulkinta• maapallon aika-, lämpö- ja kasvillisuusvyöhykkeet• maapallon sisäiset ja ulkoiset tapahtumat• Pohjois-, Väli- ja Etelä-Amerikka sekä Napa-alueet: luonnonolojen, ihmistoiminnan ja kulttuurien vertailu• maailmanlaajuiset ympäristö-ongelmat• maailman vähemmistöjä	<ul style="list-style-type: none">• kartan tulkinta• Euroopan ilmasto ja kasvillisuus• Jäämeri ja sen vaikutus pohjoiseen luontoon ja ympäristöön• Euroopan luonnonolot ja -varat, elinkeinot, Euroopan väestöjä ja erilaisia kulttuureja• Euroopan valtioryhmät• Euroopan ympäristöongelmat	<ul style="list-style-type: none">• Suomen ja sen lähialueiden luonnonolot ja -varat, elinkeinot, väestöt ja erilaiset kulttuurit• jääkauden vaikutukset Suomen ja Inarin maisemien syntyyn• Suomen maisema-alueet ja kansallismaisemat• Suomen maakunnat ja läänit• aluesuunnittelu Inarin kunnassa• pienimuotoinen maantieteellinen tutkimus Inarin kunnasta

Aih kokonaisuudet MAANTIEDOSSA

Ihmisenä kasvaminen

- Jokaisella vuosiluokalla oppilaita kannustetaan arvostamaan sekä omaa että ulkomaisia kulttuureja.

Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta

- Oppilaat tutustuvat erilaisiin ympäristöongelmiin sekä kotimaassa että ulkomailla.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan ympäristö huomioon jokapäiväisessä elämässään.

Viestintä- ja mediataito

- Esitelmissä ja projektitöissä käytetään monipuolisesti eri tiedonlähteitä (oppikirja, tietokirjallisuus, sanomalehdet, Internet).
- Töissä harjoitellaan tuottamaan mahdollisimman selkeää materiaalia esityksiä tms. varten.

Ihminen ja teknologia

- Oppilaat tutustuvat maantiedon tutkimuksissa ja käytännön töissä käytettävään teknologiaan (mm. GPS, kartoitusteknologia).

Arviointi MAANTIEDOSSA (7–9)

Maantiedon arviointi perustuu jatkuvaan työskentelyn arviointiin, oppilaan tuotosten arviointiin, oppilaan itsearviointiin ja kokeiden tuloksiin. Jatkuva työskentelyn arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan kotona ja tunnilla suorittamat tehtävät sekä oppilaan taito suoriutua tehtävistä yksin, ryhmässä tai parin kanssa. Lisäksi arvioidaan oppilaan kykyä tehdä suunnitelmia ohjeiden mukaan, ottaa vastuuta työskentelystään, välineistä ja aikataulun noudattamisesta. Oppilaan tuotoksina arvioidaan vihkotyöskentelyä, esitelmiä sekä yksin tai ryhmässä tehtyjä projektitöitä. Kokeita pidetään opiskelujaksojen aikana tai niiden päättyessä.

Arvioinnin kohteena ovat oppilaan saavuttamat tiedot asiakokonaisuuksista, luonnontieteisiin liittyvät taidot, yleiset opiskelutaidot ja työskentelymenetelmät. Oppilaan luvattomat poissaolot voivat alentaa arvosanaa.

Arviointi toteutetaan Opetushallituksen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaisesti.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 perustuvat Opetushallituksen (2004) kriteereihin perusopetuksen päättöarvioinnista maantiedossa.

LINKKI- ja VINKKILISTA

Linkkejä:

www.calliidlagadus.org/samegillii

AIHE

1.luokka

Turvallinen koulu yhteisö ja terveelliset elämäntavat

Koulu alkaa

Matti Waitinen: Turvallisesti kotona ja koulussa-kalvokansio

Koulutie

Luonddugirji 1

Luonddugirji 2

Matti Waitinen: Turvallisesti kotona ja koulussa-kalvokansio

Terveellinen ravinto

Montessori-ideoita 1: kuvakortit

Erilaisia ihmisiä

Ailu-dokumentti

Luonddugirji 1s. 60-63

Ympäristö- ja luonnontiedon peruskäsitteet

Kasvien valmistautuminen talveen

Leavedolgi 2001/3

Luonddugirji 1 s.18-19

Luonddugirji 2 s. 34-35, 137-141

Metsän satoa

metsämarjat: Luonddugirji 1 s.24-25, 141-142

ruokasienet: Leavedolgi 1999/1

Luonddugirji 1

Luonddugirji 2 s. 153-156

Eläimet valmistautuvat talveen

Leavedolgi 1997/2

Luonddugirji 2 s. 36-39

Ihminen valmistautuu talveen

Leavedolgi 2001 1. ja 2.

Kartan alkeet

Leavedolgi 2004/2
Leavedolgi 2001/ 1. ja 2.
Luonddugirji 2 s. 78-83

Aika ja avaruus

Leksikon nuoramusaide
Aigi, Åge Pedersen
Luonddugirji 1 s. 48-59
Luonddugirji 2 s. 58-71

Kevät:

Muuttolinnut palaavat

Luonddugirji 2 s.112-113, 127

Kasvit keväällä

Luonddugirji 1 s. 84-91
Luonddugirji 2 s.120-123

Aineiden ominaisuudet ja energia

2. luokka

Turvallinen kouluyhteisö ja terveelliset elämäntavat

AIHE

Koulu alkaa

Waitinen Matti: Turvallisesti kotona ja koulussa-kalvokansio

Koulutie

Luonddugirji 1 s. 4-5, 139-141
Luonddugirji 2 s.4-5, 130-133
Waitinen Matti: Turvallisesti kotona ja koulussa-kalvokansio

Ihminen

Inger Haldis Halvari, Lamek
Luonddugirji 1
Luonddugirji 2

Ympäristö- ja luonnontiedon peruskäsitteet

AIHE

Pellon ja puutarhan satoa

Luonddugirji 2 s. 26-33

Terveellinen ruoka

Luonddugirji 2 s. 128-129

Kasvien monimuotoisuus

Leavedolgi 2000/ 1. ja 2.

Eläimet valmistautuvat talveen

AIHE

Saamelaiskulttuuri

Oktavuohta-teemalehti saamelaiskulttuurista

Luonddu dutki 3-4 s. 233-254

Áppes 2 s. 62-67, s.128-129

Leavedolgi 2004/2

Orohagat Ohcejogas, moniste

Joulu

Leavedolgi 2005/2: Juovlastálu historjá, Hálddit dahje donttot

Leavedolgi 2004/3: Juovllat Sámis

Leavedolgi 1999/2: Dološ juovllat

Leavedolgi 2 / 1997 Jiekŋaguovža s. 24
Rieban s. 25
Albbas s. 26
Gumpe s. 27

Leavedolgi 1 / 1999 Mádjit s. 9-11
Guovža ja ealga -Meahci gonagasat s. 12-15
Guobbarat s. 16-17

Leavedolgi 2 / 1999 Meahccelottit s. 14-19

Leavedolgi 1-2 / 2000 Sámi lottit s. 27-34
Sámmálat s. 42-43
Jeahkalat s. 44-47

Leavedolgi 3 / 2000	Rikkeheamit s. 14-19
Leavedolgi 1-2 / 2001	Eatnamiid, meara ja joga namahusat s.6-11 ja 63 Sámi stohkosat 20-27 Lottiin leat juolggit ja njunit s. 34-37 Sáivačázi guolit s. 38-43 Beana s. 44-47
Leavedolgi 3 / 2001	Muorat s. 16-21
Leavedolgi 1 / 2004	Dálkkasšattut s. 8-13 Geađgesorttat s. 14-19
Leavedolgi 2 / 2004	Dálkkasšattut s. 8-13 Mo olbmot johtaledje ovdal? s. 20-27
Leavedolgi 3 / 2004	Dálkkasšattut s. 8-13
Leavedolgi 1 / 2005	Fuolkenamahusat s. 12-19

Ruoktumet	Hetta
Goadastallan	Buljo
Mađut, magnehtat ja mihtilmasvuodát	Grimeland, Haraldsen, Oxaal
Suonjar, sohkar ja servvolašvuohhta	Grimeland, Haraldsen, Oxaal
Mun, moai, mii	Hetta
Lottit luonddus	Aikio, Aikio, Vest-Aikio
Šattut Sámis	Lukkari
Luondduipmašat	Boine

Leavgabeivvit

Sámiin leat oktiibuot 11 iežas leavgabeivvi. Sámiid 15. konfereansat Helssegis 1992 ja 16. konfereansa Murmánskkas 1996 vállejedje virggálaš leavgabeivviid. Sámeleavvga sáhtá geavahit eahpevirggálaččat nugo eará álbmotleavvgaidge sierralágan ávvudandilálašvuodain. Iešguđege riikkas čuvvojuvvojit dan riikka leavganjuolggadusat.

6.2. Sámi álbmotbeaivi

Vuosttas sámiid oktasaš čoahkkin dollojuvvui 6.2.1917 Troanddimis ja doppe ledje sihke davvi- ja lullisámit ja dalle mángga guovllu sámit vuosttas geardde bargagohte oktasaš čearddalaš áššiiguin.

2.3. Sámedikki vuoddudanbeaivi

Suoma Sámediggi ásahuvvui virggálaččat 2.3.1996.

Márjjabeaivi

Sámiid árbevirolaš ávvudanbeaivi. Sáhtá čuovvut iešguhtege riikka Márjjábeai ávvudemiid.

Mihcamarbeaivi

Almmolaš ávvudanbeaivi. Sáhtá čuovvut iešguhtege riikka Mihcamar-ávvudemiid.

9.8. Ovtastuvvan našuvnnaid álgoálbmotbeaivi

Ovtastuvvan našuvnnaid lea julggástan 9.8. álbmogiidgaskasaš álgoálbmotbeaivin.

15.8. Sámi leavvga dohkkehanbeaivi

Sámi leavvga dohkkehuvvui 15.8.1986 Sámiid 13. konfereanssas Åres.

18.8. Sámirádi vuoddudanbeaivi

Sámirádi vuodduvuvvui virggálaččat 18.8.1956 Kárášjogas Sámiid 2. konfereanssas.

26.8. Sámedikki vuoddudanbeaivi

Ruota Sámediggi rahppojuvvui 26.8.1993.

9.10. Sámedikki vuoddudanbeaivi

Norgga Sámediggi rahppojuvvui 9.10.1989.

9.11. Sámi Parlameantta vuoddudanbeaivi

Suomas addojuvvui lálkaásahus Sámi Parlameantta birra 9.11.1973.

15.11. Isak Saba riegádanbeaivi

Sámiid 13. konfereansa Åres 1986 dohkkehii Isak Saba "Sámi soga lávlaga" Sámiid virggálaš álbmotlávllan. Dárkkistuvvon dieđuid mielde Isak Saba riegádii 15.11.1875 Unjárggas Várjjagis. Son lei Norgga stuorradikki lahttun guokte áigodaga jagiin 1906-1912 bargiidbellodaga ovddasteaddjin. Son lei mielde arkeologálaš roggamiin ja cokkii sámi lávlagiid ja luđiid.

7.13. HISTORIA

Vuosiluokat 5 ja 6

Perusopetuksen vuosiluokkien 5 ja 6 historianopetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilas historiallisen tiedon luonteeseen, sen hankkimiseen ja peruskäsitteisiin sekä omiin juuriinsa ja eräisiin historian merkittäviksi muodostuneisiin tapahtumiin ja ilmiöihin esihistoriasta Ranskan suureen vallankumoukseen saakka. Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan historian toiminnallisuutta ja oppilaan kykyä eläytyä menneisyyteen.

Tavoitteet

Oppilas oppii

- ymmärtämään, että historian tiedot ovat historioitsijoiden tulkintoja, jotka saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä
- ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin ja käyttämään oikein käsitteitä esihistoria, historia, vanha aika, keskiaika, uusi aika
- tunnistamaan muutoksia oman perheen tai kotiseudun historiassa ja kuvailemaan muutoksia, joiden on katsottu vaikuttaneen oleellisesti ihmisten elämään, kuten maanviljelyn syntyä
- tunnistamaan esimerkkien avulla jatkuvuuden historiassa
- esittämään muutoksille syitä.

5. LUOKKA

Keskeiset sisällöt

Omat juuret ja historiallinen tieto

- oman perheen ja kotiseudun historia
 - sukupuu
 - suvun merkitys saamelaiskulttuurissa
 - perinteiset asuinpaikat
 - Petsamo osa Suomea – Suonikylän suojeluala
- muistelujen, kirjoitusten, esineiden, kuvien ja rakennetun ympäristön merkityksien tulkitseminen
 - oman koulun historiaa
 - kiertokoulu: saamenkieli opetuksen apukielenä
 - asuntolasukupolvi: kansakoulu, oppikoulu, keskikoulu, peruskoulu
 - ensimmäiset saamenkieliset oppikirjat
 - saamenkielinen luokanopetus alkaa
 - Inarin kunnan historiaa
 - Inarin kk kuntakeskuksena, saamelainen kunnanjohtaja
 - saamelaismuseon perustaminen

Esihistoriallinen ja historiallinen aika sekä ensimmäiset korkeakulttuurit

- kivikauden ihmisten elinolot ja niissä tapahtuneet muutokset pronssin ja raudan keksimisen seurauksena
- maanviljelyn aloittamisen, valtioiden synnyn ja kirjoitustaidon keksimisen vaikutukset ihmisten elämään
- jääkauden jälkeisten etelästä ja pohjoisesta tulevien asutusvirtojen kohtaaminen Inarissa

- peuranpyynnistä poronhoitoon, luonnon hyödyntäminen
- Inarin kivi-, pronssi ja rautakaudet: komsakulttuuri
- mahdollisesti käynti kivikautisella asuinpaikalla
- esinelöytöjä Inarista, kalliopiirokset
- Nukkumajoen talvikylä

Keskiaika

- uskontojen vaikutukset ihmisten elämään ja ihmisten eriarvoinen yhteiskunnallinen asema
 - vanha luonnonuskonto: shamaanit, noitarumpu, uhripaikat
- Suomen liittäminen osaksi Ruotsia
 - kilpailu Pohjois-Suomesta
 - Pohjois-Suomen uudisasuttaminen
 - Inarin asukkaiden toimeentulo, vaihtuvien pyyntipaikkojen sanelema vuotuiskierto peuran pyynnin ja kalastuksen mukaan
 - Siidajärjestelmän periaatteet
 - Lapin verotus
 - Kustaa Vaasan vaikutus Lappiin
 - Novgorodin tarinat; tsudit

Suomi Ruotsin valtakunnan osana

- elämää kuninkaan alamaisina ja suurvallan asukkaina
 - rajasulun vaikutus saamelaiden elämään
- suomalaisen kulttuurin muotoutuminen
 - Täyssinän rauhan vaikutukset
 - kristinuskon tulo Lappiin, Pielpajärven kirkko, P. Georgioksen kappeli
 - lestadiolaisuus: Kautokeinin kapina
 - lappalaisten verotus: ”Kolmen kuninkaan maa”

6. LUOKKA

Keskeiset sisällöt

Eurooppalaisen sivilisaation synty

- antiikin Ateenan ja Rooman yhteiskunta ja kulttuuri
- antiikin heijastuminen tähän päivään

Uuden ajan murros

- eurooppalaisen ihmisen maailmankuvan ja arvojen muutokset keskiajan ja uuden ajan taitteessa: renessanssi taiteessa, reformaatio uskonnossa, maailmankuvan avartuminen tieteessä
- saamelaisen suurporonhoidon synty 1600-luvulla, jutaava elämäntapa
- suomalaisen uudisasutuksen leviäminen, vaikutteiden siirtyminen kulttuurien välillä

Vapauden aate voittaa alaa

- Ranskan suuren vallankumouksen vaikutukset

Lisäksi yksi seuraavista teemoista, jonka kehitystä tarkastellaan esihistorialliselta ajalta 1800-luvulle saakka:

1. jokin Euroopan ulkopuolinen korkeakulttuuri
2. kaupankäynnin kehitys
3. kulttuurin kehitys – Pohjoiskalotti
4. liikkumis- ja kuljetusvälineiden kehitys
5. väestössä tapahtuneet muutokset

Vuosiluokan 5 tai 6 aikana tehdään vierailu Siidaan, mikä tukee historian sisältöjen ymmärtämistä.

5. ja 6. luokan oppisisältöjä voidaan tarvittaessa vaihtaa keskenään.

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 6. luokan päättyessä

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

Oppilas

- osaa erottaa faktan mielipiteestä
- osaa erottaa toisistaan lähteen ja siitä tehdyn tulkinnan.

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

Oppilas

- tietää, että menneisyyttä voi jaotella eri aikakausiin (kronologia) ja pystyy nimeämään yhteiskunnille ja aikakausille ominaisia piirteitä.
- tunnistaa ilmiöiden jatkuvuuden eri aikakaudesta toiseen ja ymmärtää, ettei muutos ole sama kuin edistys eikä se myöskään merkitse samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
- osaa eläytyä menneen ajan ihmisen asemaan: hän osaa selittää, miksi eri aikakausien ihmiset ajattelivat ja toimivat eri tavoin sekä tuntee syy- ja seuraussuhteen merkityksen.

Historiallisen tiedon käyttäminen

Oppilas

- osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön joidenkin toimijoiden kannalta
- tietää, että jotkut asiat voidaan tulkita eri tavoin, ja hän pystyy selittämään, miksi niin tapahtuu.

Arviointi toteutetaan Opetushallituksen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaisesti.

Vuosiluokat 7-8

Tavoitteet

Historian opintojen tavoitteena on syventää oppilaan käsitystä historiallisen tiedon luonteesta sekä oppia tietoja ja taitoja, joiden avulla hän kykenee ymmärtämään ja arvioimaan kriittisesti menneisyyttä ja nykyisyyttä.

7. LUOKKA

Keskeiset sisällöt

Uuden vuosisadan alku

- Suomen sota ja autonomian aika
- Napoleonin vallan murentuminen ja Wienin kongressi
- Suomen rajojen muotoutumisen vaikutus saamelaisalueella, jutaavasta elämäntavasta luopuminen
- porosaamelaisten asettuminen Inarin alueelle

Elämää 1800-luvulla ja kansallisuusaate (nationalismi)

- elämää maaseudulla ja kaupungissa, elämää Inarissa
- keskeiset valtiolliset muutokset 1800-luvun alussa ja kansallisuusaatteen vaikutuksia Suomessa ja Euroopassa
- rotuoppi: saamelaisen kehonrakenteen tutkiminen, haudanryöstöt
- elinkeinot

Teollinen vallankumous

- teollistuminen ja vaikutukset ihmisten elämään
- kaupungistuminen
- liikenteen kehittyminen

Valtiopäivätyön käynnistyminen uudelleen ja yhteiskunnan uudistuminen

- kunnallishallinto
- kansakoulu
- kansalaisjärjestöt

Murrosten aika Suomessa

- sääty-yhteiskunnan mureneminen
- valtiopäivä uudistus
- Suomen venäläistäminen ja sen vastustus
- muutto maalta kaupunkeihin ja ulkomaille sekä Lapin muuttovirrat

Suurvaltojen kilpailu

- imperialismi ja sen vaikutukset Euroopan suurvalloille ja siirtomaille
 - Afrikan jako
 - siirtomaiden hyväksikäyttö Aasiassa
- Yhdysvallat

Ensimmäinen maailmansota, sen syitä ja seurauksia

Venäjän keisarikunnan luhistuminen ja sen syitä sekä vuoden 1917 vallankumoukset

Aihekokonaisuudet

- kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
- osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
- ihminen ja teknologia
- vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

8. LUOKKA

Keskeiset sisällöt

Suomen valtion ensi askeleet

- Suomen itsenäistyminen
 - saamen kielen ja kulttuurin asema itsenäistyneessä Suomessa: ”Taistelu Lapista”
- Petsamon kysymys
 - perinteisen kolttakulttuurialueen jakava rajanveto
- sisällissota
- kuningaskunta vai tasavalta?

Laman ja totalitarismin aika

- maailmantalouden romahtaminen ja sen vaikutukset
- elämää demokratioissa ja diktatuureissa
 - fasismin nousu
 - kansojen vainot
- Suomi 1930-luvulla

Toinen maailmansota

- syitä ja seurauksia
- Suomi toisessa maailmansodassa ja sodasta selviäminen
- sota-ajan vaikutus elämään Lapissa: evakko-aika
 - saamelaisen paikalliskulttuurin ja ympäristösuhteen muutos sodan seurauksena ja jälleenrakennusaikana
 - uudet vaikutteet asutukseen, pukeutumiseen, kieleen ja koulunkäyntiin

Suomi sotien jälkeen

- vaaran vuodet
- elinkeinorakenteen muutos ja vaikutus ihmisten elämään
 - luontaistalouden rinnalle markkinatalous
 - poro- ja hevospöytäistä moottoriajoneuvoihin
 - paliskuntien synty
- suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen
 - kolttasaamelaisten asuttaminen
 - Samii Litto: saamelaisten järjestäytyminen
 - vanhan rakennuskannan tuhoutuminen, jälleenrakentaminen

Idän ja lännen ristiriidoista etelän ja pohjoisen vastakkainasetteluun

- kylmä sota
- maailman jakautuminen köyhiin ja rikkaisiin valtioihin ja siitä aiheutuvat ongelmat

Elämää 1900-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa

- tiedonvälityksen kehitys
- länsimaisen kulutusyhteiskunnan synty ja vaikutukset ihmisten elämään ja ympäristöön
- Inarin kunnan elinkeinojen perustuminen matkailulle
- saamelaiset matkailupalvelujen tuottajina
- saamelainen identiteetti

Aihekokonaisuudet

- kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
- osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
- ihminen ja teknologia
- viestintä ja mediataito
- vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä.

Arviointi toteutetaan Opetushallituksen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaisesti.

Kirjallisuutta opetuksen tueksi:

Aikio, Samuli. 1985: Katsaus saamelaisten historiaan. – Lappi 4 (”Saamelaisten ja suomalaisten maa” toim. M. Linkola) 41-103. Hämeenlinna.

Inari Aanaar. 2003. Inarin historia jääkaudesta nykypäivään. Toim. V-P Lehtola. Oulu.

Lehtola, Teuvo 1996: Lapinmaan vuosituhat. Saamelaisten ja Lapin historia kivikaudelta 1930-luvulle. Jyväskylä.

Lehtola, Teuvo 1998: Kolmen kuninkaan maa. Inarin historia 1500-luvulta jälleenrakennusaikaan. Jyväskylä.

Lehtola, Veli-Pekka 1994: Saamelainen evakko. Helsinki.

Siiddastallan – Siidoista kyliin. 2000. Luontosidonnainen saamelaiskulttuuri ja sen muuttuminen (Inarin saamelaismuseon julkaisuja no. 3) Oulu.

7.14. YHTEISKUNTAOPPI

Vuosiluokat 8 ja 9

Tavoitteet

Yhteiskuntaopin opiskelun tavoitteena on kehittää oppilaan yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja taloudellisia tietoja ja taitoja sekä antaa valmiuksia toimia yhteiskunnan jäsenenä.

8. LUOKKA

Keskeiset sisällöt

SUOMALAINEN YHTEISKUNTA

Yksilö yhteisön jäsenenä

- perhe, erityyppiset yhteisöt ja osakulttuurit
 - ihmisen elämänkaari
 - suomalainen perhe / saamelainen perhe
 - lapsen asema
 - yhteiskunnan tuki perheille ja yksilöille
- yksilön oikeudet ja velvollisuudet

Yksilön hyvinvointi

- hyvinvointiyhteiskunnan eri ulottuvuudet
 - elintaso
 - elämän laatu
- tasa-arvo ja kestävä kehitys sekä muut keinot hyvinvoinnin edistämiseksi
 - tasa-arvo
 - oikeudenmukaisuus
 - kestävä kehitys
 - kielilaki

Kansalaisen perusturvallisuus

- oikeusjärjestelmä
 - oikeusvaltio
 - 15 vuotta täyttäneen oikeudellinen vastuu
 - poliisi järjestyksen ylläpitäjänä
 - oikeusistuimet
- liikenneturvallisuus
- turvallisuuspolitiikka
 - ulkopoliitiikka
 - maanpuolustus
 - Suomen turvallisuuspoliittinen asema

Aihekokonaisuudet

- ihmisenä kasvaminen
- osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
- vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
- turvallisuus ja liikenne

9. LUOKKA

Keskeiset sisällöt

VAIKUTTAMINEN JA PÄÄTÖKSENTEKO

Kansalaisen vaikuttamismahdollisuudet

- suora vaikuttaminen
- järjestötoiminta
- puoluetoiminta
- toiminta etujärjestöissä
- media vaikuttamistapana

Demokratia, vaalit, äänestäminen ja vaalijärjestelmä

Politiikan ja hallinnon toimijat kunnallisella, valtakunnallisella ja EU:n tasolla

- presidentti
- eduskunta
- valtioneuvosto
- kunnallinen ja alueellinen hallinto: Saamelaiskäräjät
- Euroopan unionin toimielimet

Tiedonvälitys ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

TALOUS

Taloudenpito

- yksityisen taloudenpidon periaatteet
 - omat tulot ja menot
 - palkkatulot
 - kotitalous osana kansantaloutta
- yksilö ja työ
 - nuori työssä
 - työsopimus
 - palkkaus
 - työturvallisuus
 - edunvalvonta
- yrittäjyys

Kansantalous

- yksilö ja kotitaloudet kuluttajina ja talouden toimijoina
 - harkitseva kuluttaja
 - kuluttaminen ja säästäminen
 - lainat, vakuudet ja lainojen hoito
- kotitaloudet ja yritykset talouselämän kiertokulussa
 - elinkeinorakenne
 - tuotannontekijä- ja hyödykemarkkinat
 - rahamarkkinat
- ulkomaankaupan ja globaalitalouden merkitys
 - vienti ja tuonti
 - Suomi Euroopan unionissa
 - Suomi osana maailmantaloutta
- talouspolitiikka
 - talouden mittarit talouspolitiikan lähtökohtana
 - talouden riskit ja haasteet
 - talouden suhdannevaihtelut
 - työttömyys ja inflaatio sekä niiden vaikutukset yksityistalouksiin
 - talouselämän ongelmia
 - talouspolitiikka
 - julkinen talous ja verotus sekä verotuksen tehtävät

Aihekokonaisuudet

- osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
- viestintä ja mediataito
- kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
- vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä

Arviointi

Historian ja yhteiskuntaopin arviointi perustuu oppimistuloksiin, työskentelyyn ja koko oppimisprosessiin. Arvioinnin pohjan muodostavat kirjalliset kokeet. Niiden lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä, johon kuuluu mm. tuntiaktiivisuus eli osallistuminen eri työtapojen mukaiseen opetukseen sekä aineeseen osoitettu kiinnostus ja harrastuneisuus. Arvioinnin kohteina ovat mm. vihkotyöskentely, kirjoitelmat, esitelmät, tutkielmat ja ryhmätyöskentely.

Arviointi toteutetaan Opetushallituksen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaisesti.

7.16. KUVATAIDE

Yleistä kuvataideopetuksesta 1.-7. luokilla

- Oppilas oppii ymmärtämään ja arvostamaan saamelaista muotokieltä ja sen tarkoituksenmukaisuutta (esim. miksi kuksa on pyöreä)
- Oppilas oppii kiinnittämään huomiota töidensä viimeistelyyn ja niiden säilyttämiseen
- Opetuksessa painotetaan kuvataiteellista prosessia, jonka osia ovat suunnittelu, luonnostelu, työn toteuttaminen ja arviointi
- Vähintään kerran vuodessa oppilaat pääsevät tutustumaan taidenäyttelyyn
- Vuosittaiset oppilastöiden näyttelyt koulun tiloissa tai muissa näyttelytiloissa
- Joka vuosiluokalla tutustutaan vähintään yhteen saamelaistaiteilijaan ja hänen töihinsä
- Ensimmäiseltä vuosiluokalta lähtien ryhdytään keräämään luokan yhteistä portfolioa tehtyistä töistä, näin nähdään, millaisia töitä eri vuosina ja luokka-asteilla on tehty

1.-2. LUOKKA

Tavoitteet

Oppilas

- kiinnostuu ja innostuu esteettisestä maailmasta
- uskaltaa toteuttaa itseään kuvallisesti piirtäen, maalaten, muovailten ja rakennellen
- saa myönteisiä kokemuksia ja elämyksiä
- tutustuu erilaisiin työskentelytapoihin, materiaaleihin ja välineisiin sekä harjaannuttaa motorisia taitojaan näiden avulla
- kehittää liike-, tila-, muoto- ja väritajuun sekä avaruudellista ajatteluaan
- havainnoi ympäristöään, erilaisia kuvia ja taidetta, huomaa saamelaisten erityisen symboliikan taiteessa ja esineiden koristelussa, saamenpuvuissa ym.
- opettelee huolehtimaan työympäristöstään ja -välineistään

Keskeiset sisällöt

Piirustus ja grafiikka

- elävän viivan harjoittelua
- geometriset muodot – vapaat muodot
- tutustuminen erilaisiin piirtimiin
- luonnostelu ja työn viimeistely
- tunnelman kuvaaminen eritavoin
- perehdyttäminen yksinkertaisiin painomenetelmiin (leimasinpainanta, sablonipainanta, frottage: kuvion tekeminen hankaamalla paperin alla olevaa esinettä vasten)

Välineinä käytetään mm. erilaisia kyniä, vahaliituja, puuvärejä ja erilaisia papereita.

Maalaus

- monipuolinen siveltimien käyttö
- väriopin alkeet (päävärit, värien sekoittaminen, tummat ja vaaleat värit, kylmät ja lämpimät värit)
- tutustutaan saamenväreihin: punainen, sininen, keltainen, vihreä ja niiden sommitteluun (esim. takin koristeet)
- valo ja varjo
- maalaaminen kostealle ja kuivalle paperille
- värit tunnelman luojana

Välineinä käytetään mm. sormivärejä, vesivärejä, valmismvärejä, vesiliukoisia liituja, erilaisia pape-reita ja siveltimiä.

Muovailu ja rakentelu

- kolmiulotteiset materiaalit
- erilaisten kappaleiden käyttäminen rakennusmateriaaleina
- paperintaittelu, -revintä, -pujottelu ja leikkaaminen
- paperin ja liisterin yhdistäminen (esim. naamari)

Välineinä käytetään mm. muovailuvahaa, massoja, taikataikinaa, savea, paperimateriaaleja, jätema-teriaaleja ja luonnon materiaaleja.

Taidehistoria ja kuvan tarkastelu, kuvataide ja arkkitehtuuri

- erityisesti saamelaiset taidekuvat elämysten ja kokemusten virittäjänä
- näyttelykäynnit vähintään kerran vuodessa
- rakennetun- ja luonnonympäristön tarkkailua

Kuvaviestintä

- todellisuus ja kuvitteellisuus
- ohjaaminen kuvan kriittiseen tarkasteluun
- saamelaisten symboliikka kuvissa ja viestinnässä

Välineinä käytetään mm. sanomalehtiä, televisiota, valokuvaa, elokuvaa ja tietokonetta.

Kirjoitus

- kuvan ja tekstin yhdistämisen harjoittelua (esim. juliste)

3.-4. LUOKKA

Tavoitteet

Oppilas oppii

- kuvallisessa ilmaisussa tarvittavia taitoja ja tietoja: havaintojen tekoa, mielikuvien prosessointia, kuvittelun, keksimisen ja luovan ongelmanratkaisun taitoja, esteettisten valintojen tekoa ja niiden perustelua sekä omien tavoitteiden asettelua
- tekemään töitä yksin, pareittain ja ryhmässä
- kuvan tekemisen ja tilan rakentamisen taitoja ja materiaalin tuntemusta
- tarkastelemaan omia ja toisten tekemiä kuvia ja keskustelemaan niistä harjoitellen kuvataiteen peruskäsitteiden käyttöä sekä arvostamaan erilaisia näkemyksiä taiteesta ja kuvallisesta viestinnästä
- tuntemaan saamelaisen kulttuurinsa ja omassa kokemuspiirissään olevien pohjoismaiden kulttuurien kuvallista perinnettä (kalenteri/juhlapyhien huomioiminen), nykytaidetta, saamelaista rakennusperinnettä sekä oman kotipaikkakuntansa tärkeitä rakennuksia (ulkomuseo) ja luonnonympäristöjä, arkkitehtuuria ja muotoilua (esim. kodan malli, poroerotteluidat, luonnonmuodot)
- arvioimaan ympäristönsä esteettisiä arvoja, viihtyisyyttä ja toimivuutta
- tarkastelemaan eri medioiden merkitystä omassa elämässään
- kuvallisen viestinnän välineiden käyttöä ja ymmärtämään todellisen ja kuvitteellisen maailman eroja.

Keskeiset sisällöt

Piirustus ja grafiikka

- elävän viivan harjoittelua (abstraktit leikit, eläimet, kasvit, jne.)
- tutustutaan rumpukuvioihin ja harjoitellaan niiden maalaamista/ piirtämistä
- geometriset muodot – vapaat muodot (esim. väreitä, jaa paperi, leikkaa ja liimaa rytmikkääksi)
- luonnostelu ja työn viimeistely erilaisille papereille
- ympäristön ja esineiden havainnointi sekä niistä piirtäminen (sisä- ja ulkotilat)
- tunnelman kuvaaminen eritavoin (synkkä/valoisa, pelottava/iloinen jne.)
- tutustuminen erilaisiin piirtimiin (lyijykynät, tussit, vahaväriidut, grafiittikynä, puuvärikyntät)
- perehdyttäminen yksinkertaisiin painomenetelmiin (monotyyppi, metallipaperin pakottaminen, leimasin- ja sablonipainanta, pressprint- painanta).
- perspektiivit (edessä/takana, lähellä/kaukana)
- tekninen piirustus (viivottimen käyttö, kuutio)

Maalaus

- monipuolinen siveltimien käyttö (tunteiden ilmaisu, musiikkimaalaus)
- maalaaminen erilaisille papereille ja pinnoille, erilaisilla väreillä ja maaleilla
- värioppi (pää- ja välivärit, sekundäärivärit, värien sekoittaminen, tummat ja vaaleat värit kylmät ja lämpimät värit: esim. vuodenajat, saamenpuvun värit/ koristelu)
- valo ja varjo
- värit tunnelman luojana
- kollaasi (liimattu kuva)
- maalaaminen kostealle ja kuivalle paperille
- lasimaalaus
- kalliokuvien maalaaminen esim. voimaperille

Muovailu ja rakentelu

- erilaisten kappaleiden (kierrätysmateriaalien) käyttäminen rakennusmateriaaleina
- saviveisto ja keramiikan perustekniikat (makkaratekniikka, pintakäsittely)
- esineiden tarkastelua, suunnittelua ja valmistamista sekä kolmiulotteista rakentelua, ympäristösuunnitelmien tai pienoismallien valmistamista
- eri rakennus- ja veistospintojen muodostaminen
- paperimassa, paperin tekeminen
- ympäristö- ja maataide (lumi, kivet, kasvit)

Taidehistoria ja kuvan tarkastelu, kuvataide ja arkkitehtuuri

- näyttelykäynnit vähintään kerran vuodessa
- rakennetun ja luonnon ympäristön tarkkailua, ulkomuseovierailut
- saamelaisaiteilijavierailut
- erityisesti saamelaiset taidekuvat elämysten ja kokemusten virittäjänä
- tunnettujen saamelaisten mestareiden esittelyä (kuvat ja tarinat)

Kuvaviestintä

- kuvakerronnan perusteita: tarinasta kuvaksi, lähikuva ja yleiskuva, kuvan ja tekstin yhdistäminen
- kuviutus, sarjakuva, mainoskuva, valokuvaus, video ja digitaalinen kuva
- television, tietokonepelien, elokuvien, sarjakuvien ja mainonnan visuaalisten viestien kriittistä tarkastelua ja tutkimista

Kirjoitus

- kuvan ja tekstin yhdistämisen harjoittelua (juliste, mainos)
- uudet kirjoituskirjaimet
- tekstaaminen ja kalligrafia
- sarjakuva

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

Arviointi toteutetaan valtakunnallisen Opetushallituksen Opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaisesti ja lisäksi huomioidaan oppilaan kykyä

- työskennellä yksin ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa
- työskennellä intensiivisesti aikaisempaa tietoa hyödyntäen
- huolehtia työympäristöstään ja -välineistään.

Arvioinnin kriteerit arvosanalle 8 perustuvat Opetushallituksen kriteereihin painottaen oppilaan vahvinta osaamisaluetta.

Vuosiluokat 5–7

Kuvataiteen opetuksessa vuosiluokilla 5–7 painotetaan kuvan merkitystä ilmaisun ja viestinnän välineenä sekä kuvallisen ilmaisun perusteiden ja tekotapojen sekä mediateknologian hallintaa. Opetuksessa kehitetään erityisesti oppilaan saamelataiteen ja taidehistorian tuntemusta sekä kuvantulkintataitoja kuvallisten tehtävien avulla. Tavoitteena on, että oppilaiden ymmärrys saamelaisesta sekä muista kulttuureista, erityisesti muiden alkuperäiskansojen kulttuureista ja niiden välisestä vuorovaikutuksesta kehittyy.

Oppimistilanteiden tulee tukea oppilaiden mahdollisuuksia yhdessä työskentelyyn ja vuorovaikutukseen sekä yhteisiin taide-elämyksiin. Tavoitteena on, että opetuksessa oma työskentely, työprosessin tallentaminen ja arviointi yhdessä toisten kanssa kehittävät oppilaan ymmärrystä kuvataiteen prosesseista ja tukevat kuvallisen ajattelun kehittymistä ja taiteellista oppimista.

5.-6. LUOKKA

Tavoitteet

Oppilas oppii

- tuntemaan erityisesti saamelaisen kuvataiteen ja kuvaviestinnän keskeisiä ilmaisutapoja, materiaaleja, tekniikoita ja työvälineitä ja oppii käyttämään niitä tarkoituksenmukaisesti omassa ilmaisussaan
- syventämään kuvallista ajattelua
- nauttimaan omien ajatustensa, havaintojensa, mielikuviansa ja tunteidensa ilmaisemisesta kuvallisesti sekä ymmärtämään taiteen tapoja käsitellä elämän erilaisia ilmiöitä
- ymmärtämään taiteellisen prosessin ominaislaatua taltioidessaan oman työskentelynsä kulua (ideointi, luonnostelu, tekniikka, viimeistelyä, itsearviointi)
- arvioimaan ja hyödyntämään omaa ja toisten kuvallista ilmaisua ja työtapoja (itsearviointi), kuten sisällöllisiä, kuvallisia ja teknisiä ratkaisuja, sekä käyttämään kuvataiteen keskeisiä käsitteitä ja taltioimaan työskentelyprosessiaan
- hyödyntämään paikallisia ja muita kulttuuripalveluja ja sähköisiä viestimiä oman työskentelyn, tiedonhankinnan ja elämysten lähteenä
- tuntemaan erityisesti saamelaisen kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja ja käyttämään keskeisiä kuvaviestinnän välineitä omien ajatustensa ilmaisemiseen mediassa
- tarkastelemaan ja arvioimaan erityisesti saamelaistaidetta, kuvaviestintää ja ympäristöä esteettisestä ja eettisestä näkökulmasta
- työskentelemään itsenäisesti ja yhteisön jäsenenä kuvataiteen projekteissa.

Keskeiset sisällöt

Piirustus

- luonnostelu ja työn viimeistely erilaisille paperille ja piirtimillä
- pelkistäminen
- saamelaisten käyttämät ornamentit ja koristelut (esim. lusikan koristelu)
- paikallisen maiseman havainnoiminen ja piirtäminen eri vuodenaikoina
- yksinkertaisen asetelman piirtäminen (tila, tasapaino, mittasuhteet)
- perspektiivi (sammakko- ja lintuperspektiivi)
- tekninen piirustus (talo ja huone, laatikko, pallo, laavu, porokaarre, kota, erotusaita), eri piirtimet (hiili, grafiittikynä, muste), ruutusuurennos

Muotoilu

- saamelainen muotokieli, muotoilu (kuksat, veitset, korujen muodot)

Grafiikka

- materiaalipainanta (kollagrafia), leimasinpainanta (ornamentti)
- lino, monotyyppi

Maalaus

- syventää värioppia, valo ja varjo, maiseman jäsentely, abstraktimaalaus (esim. musiikin tunnetilat maalaten, luonnonkuvaus väreillä eri vuodenaikoina)
- asetelma, värikontrasti, kollaasi, ilmaperspektiivi (kylmät ja lämpimät värit)

Keramikka

- levytekniikka (esim. rasia)

Kuvanveisto

- naamari, savi, kohokuva, kipsi (muotti)
- rumpukuvat/ jumalat

Ympäristötaide

- uusiopaperin käyttö (vaateet, maataide)
- erityisesti saamelainen arkkitehtuuri (rakentelua), rakennusperinteeseen tutustuminen (esim. vanhan asuinkentän piirtäminen/ rakentaminen pienoismallina)

Taidehistoria

- saamelaista jasuomalaista taidetta
- primitiivinen taide (esim. kalliomaalaus) ja antiikin aikakausi

Valokuvaus

- digitaalikamera
- fotogrammi, kinokameran käyttö, mustavalkoisen kuvan kehitys

Video- ja elokuvaoppi

- erityisesti saamelaiselokuvien katselu ja analysointi, kriittinen käsittely, kameran käyttö, lyhyt elokuvan tuotanto (esim. mainospätkiä)

Kuvien analysointia

- taidekuvan rakenteen tutkimista, tulkinta ja kritiikki

Kuvassomittelun perusteet

- jännite, rytmi, muoto, väri, tila, liike, aika ja viiva

Tilataide

- sisätilan muokkaus

Mainos

- juliste

7. LUOKKA

Tavoitteet

Oppilas oppii

- tuntemaan erityisesti saamelaisen kuvataiteen ja kuvaviestinnän keskeisiä ilmaisutapoja, materiaaleja, tekniikoita ja työvälineitä ja oppii käyttämään niitä tarkoituksenmukaisesti omassa ilmaisussaan
- syventämään kuvallista ajattelua
- nauttimaan omien ajatustensa, havaintojensa, mielikuviansa ja tunteidensa ilmaisemisesta kuvallisesti sekä ymmärtämään taiteen tapoja käsitellä elämän erilaisia ilmiöitä
- ymmärtämään taiteellisen prosessin ominaislaatua taltioidessaan oman työskentelynsä kulua (ideointi, luonnostelu, tekniikka, viimeistely, itsearviointi)
- arvioimaan ja hyödyntämään omaa ja toisten kuvallista ilmaisua ja työtapoja (itsearviointi), kuten sisällöllisiä, kuvallisia ja teknisiä ratkaisuja, sekä käyttämään kuvataiteen keskeisiä käsitteitä ja taltioimaan työskentelyprosessiaan
- hyödyntämään paikallisia kulttuuripalveluja ja sähköisiä viestimiä oman työskentelyn, tiedon hankinnan ja elämysten lähteinä
- tuntemaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja sekä käyttämään keskeisiä kuvaviestinnän välineitä omien ajatustensa ilmaisemiseen mediassa
- tarkastelemaan ja arvioimaan erityisesti saamelaistaidetta, kuvaviestintää ja ympäristöä esteettisestä ja eettisestä näkökulmasta
- työskentelemään itsenäisesti ja yhteisön jäsenenä kuvataiteen projekteissa
- tuntemaan oman saamelaisen kulttuurinsa ja omassa kokemuspiirissään olevien pohjoismaiden (suomalainen) kulttuurien kuvallista perinnettä, nykytaidetta, rakennusperinnettä sekä oman kotipaikkakuntansa tärkeitä rakennuksia ja luonnonympäristöjä, arkkitehtuuria ja muotoilua.

Keskeiset sisällöt

Piirustus

- piirtää havaintojen pohjalta: reunat, valot ja varjot, mittasuhteet, kokonaisuus ja esittävyys

Kuvasommittelun perusteet

- kokonaisuus, tasapaino, kontrasti, sopusointu

Grafiikka

- silkkipaino ja/tai mallinepainanta

Maalaus:

- maisema, värioppi (esim. Goethen teoria), kollaasi, peiteväri ja akvarelli

Kuvanveisto

- paperintaittelu, paperimassa, saviveistos (esim. eläin- ja ihmishahmoja)

Ympäristötaide

- maataide

Taide maailmalla

- tutustutaan muiden alkuperäiskansojen ornamenttiikkaan ja kuvakieleen
- tutustutaan muiden alkuperäiskansojen taiteilijoihin ja heidän töihinsä

Valokuvaus

- digitaalikuva kameralla ja kuvan käsittely tietokoneella

Kuvien analysointia

- taidekuvan tekninen ja esteettinen tutkiminen, tulkinta ja kritiikki

Kuvallinen media

- tv-mainoksen analysointi ja tuotanto

Taidehistoria

- realismi (esim. renessanssi, barokki, neoklassismi, romantiikka) ja modernismi (esim. impressionismi, ekspressionismi, kubismi, surrealismi, abstraktismi)

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8

Arviointi toteutetaan Opetushallituksen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaisesti.

Päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 perustuvat Opetushallituksen kriteereihin painottaen oppilaan vahvinta osaamisaluetta.

7.17. SAAMENKÄSITYÖ (TYEJI, TUE´JJ, DUODJI)

Yleistä

Käsityö on yleissivistävä taitoaine, joka kehittää oppilaan toiminnallisia, motorisia ja esteettisiä valmiuksia. Opetuksen perustana ovat työn ja tekemisen arvostus, ekologiset ja taloudelliset arvot, turvallinen ja vastuuntuntoinen työskentely sekä kanssaihminen huomioiminen ja kunnioittaminen. Käsityössä oppiminen perustuu tuottamiseen, mutta se ei ole ainoastaan jäljentämiseen tähtäävää käsien toimintaa vaan oppilaan omaan suunnitteluun ja itseohjautuvuuteen perustuvaa opiskelua. Käsityö edellyttää ja kehittää havaintojen tekemistä ja ajattelua. Käsityön opiskelussa on mahdollisuus konkreettisen toiminnan avulla kehittää oma-aloitteisuutta, luovuutta, pitkäjänteisyyttä sekä myönteisen minäkuvan muodostumista. Käsityön opiskelu on prosessi, johon sisältyvät suunnittelu, toteutus ja arviointi. Kaikissa vaiheissa otetaan huomioon ekonomiset, ekologiset ja ergonomiset näkökohdat. Erityistä huomiota kiinnitetään oikeisiin työtapoihin ja työotteisiin.

Oppilas tutustuu saamenkäsityön avulla saamelaisen historiaan ja kulttuuriin. Samalla hän oppii perinteisiä ja uudempia työtapoja, jotka kuuluvat saamenkäsitöihin.

Oppilas oppii erottamaan eri alueiden malleja (vaatteet, muut käsityöt) ja suunnittelussaan ottamaan huomioon oman alueensa malliston. Opetuksen yhtenä osana on materiaalin hankkiminen luonnosta ja sen työstäminen.

Vuosiluokat 1–2

Käsityössä korostuu perustyötaitojen harjoittelu. Siinä otetaan huomioon oppilaan kykyjen kehittäminen: käden motoriikka, havaintokyky sekä silmän ja käden yhteistyö.

Työt ja aihepiirit otetaan lapsen omasta maailmasta ja samalla otetaan huomioon koulun muu työskentely ja aihekokonaisuudet. Materiaalien käytössä lähtökohtana on konkreettinen tutustuminen erilaisiin materiaaleihin ja niiden muokkaukseen. Opetuksessa hyödynnetään paikallista saamelaista käsityöperinnettä ja materiaaleja (esim. nahka, sisna).

Tavoitteet

Oppilas

- kehittää perusvalmiuksiaan
- tutustuu erilaisiin materiaaleihin ja niiden tarkoituksenmukaiseen ja monipuoliseen käyttöön
- kokee työskentelyn mielenkiintoiseksi, hauskaksi ja kokee onnistumisen kokemuksia
- oppii vastuulliseen, oma-aloitteeseen, luovaan ja pitkäjänteiseen työskentelyyn
- luottaa itseensä ja omiin kykyihinsä sekä arvostaa omaa työtään
- suunnittelee ja ratkaisee ongelmia
- arvioi omaa työskentelyään
- kasvaa työntekoon

Keskeiset sisällöt

<i>Askartelu</i>	<i>Tekstiilityö</i>	<i>Tekninen työ</i>
<ul style="list-style-type: none"> • leikkaaminen • liimaaminen • liittäminen haaranastoilla • rei'ittäminen • nitominen • repiminen • taittelu • muovailu • rakentelu <p>Materiaaleina käytetään luonnonmateriaaleja (kivet, kävyt, oksat, lehdet, heinät, villa yms.), paperia, pahvia, kartonkia, erilaisia massoja, kierrätysmateriaaleja ja muita askartelumateriaaleja (helmet, napit, mosaiikki yms.).</p> <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • korvamerkki tuohesta • luonnonmateriaalista tehty koru • soitin (helistin sisnasta) • riekonkynsikoru/avaimenperä 	<ul style="list-style-type: none"> • kankaan leikkaaminen • nuppineulojen laittaminen kankaaseen • langan pujotus neulasilmään ja solmun tekeminen • ompelun aloitus ja päättely • etupisto, pykäpisto, laakapisto • pujottelu • kankaanpainanta • punonta • ketjusilmukka (aluksi sormivirkkaus, myöhemmin virkkuukouku) • tupsut • napin ompelu • kankaan koristelu sahalaitakoristelulla tai väreillä, tuunaus <p>Materiaaleina käytetään erilaisia kankaita (verka, huopa, vohvelikangas, juuttikangas, tilkut, kuitukangas), turkista ja nahkaa sekä erilaisia lankoja (villa-, puuvilla- ja ompelulanka).</p> <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pipo • nukkaraanu • pujottelutyö langoilla/kasveilla oksanhaaraan tai sarveen • huovutustyö • ranneke verasta/ huovasta 	<ul style="list-style-type: none"> • kiinnitys (höyläpenkki, puristimet) • sahaus (selkäsaha, lehtisaha) • poraaminen • liittäminen (naulaus, liimaus, ruuvaus) • viimeistely (viilat, hiomapaperi) • pintakäsittely (esim. maalaus, lakkaus, öljyäminen, petsaus) • koristemaalaus • vuoleminen <p>Materiaaleina käytetään erilaista puuta (koivu, mänty) ja vaneria.</p> <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • puurasia • luukoru, avaimenperä • laavunmallinen muis-titaulu • luu-ukot • sarvinappi • taivuttelutyö juuresta • sarvisoitin

Vuosiluokat 3–4

Yleiset tavoitteet

Oppilas

- suhtautuu työhön myönteisesti, yrittää parhaansa ja osaa arvostaa omaa sekä toisen työtä
- oppii käytettävien työvälineiden ja tekniikoiden nimitykset ja käyttötarkoitukset
- suunnittelee mahdollisimman paljon omaa työtään ja työskentelyään huomioiden tuotteen toimivuuden ja esteettisyyden
- työskentelee käsityöluokassa turvallisuusohjeita noudattaen
- huolehtii välineistä, tarvikkeista ja tiloista yhteisvastuullisesti
- käyttää materiaaleja taloudellisesti ja ymmärtää, että tuotteella on elinkaari
- tutustuu saamelaisen ja suomalaisen kulttuurin käsityöperinteeseen
- oppii soveltamaan muissa oppiaineissa oppimiaan taitoja käytännön työhön.

Toteutus

Kolmannella ja neljännellä luokka-asteella kaikille oppilaille opetetaan sekä tekstiilityötä että teknistä työtä.

Sisällöt vuosiluokittain

3.-4. LUOKKA

Keskeistä on opettajan ohjeiden noudattaminen ja työskentelyyn keskittyminen.

TEKSTIILITYÖ	TEKNINEN TYÖ
OMPELU <ul style="list-style-type: none">• ompelukoneen langoitus ja toiminta, perusompeleet, ompelukoneen käytön varmentaminen• yksinkertaisen vaateen ompelu• mittojen otto• kaavan käsitteet• ompelun välineistön käyttö: sakset, mitat, neulat jne.• kaavan käyttö• sauma, päärme, nauhakuja• napin ompelu• silittäminen <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none">• sormikota• sisnapussi (käsityöpussi/ pyöreä laukku)• verkkapussi, penaali, pikkupussi• ruukkurumpu• rannekoru, hiusnauha	LUU/SARVI <ul style="list-style-type: none">• sahaaminen• hiominen• kiillottaminen <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none">• neulakota• sarvinappi• sarvi/puukoru• sarvikiela PUU <ul style="list-style-type: none">• tarkka mitoittaminen, merkitseminen• suorakulman käyttö• poikki- ja halkisahaaminen• naulaaminen, liimaaminen• kapean pinnan höylääminen• vuoleminen• hiominen• poraaminen porakoneella• öljyäminen/vahaaminen/petsaaminen, maalaaminen

<p>NEULONTA</p> <ul style="list-style-type: none"> • välineet (neulepuikot, langat) • oikea työote • silmukoiden luominen, värin vaihto, päätteleminen • edestakaisneule <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kaulahuivi/pannulappu <p>VIRKKAUS</p> <ul style="list-style-type: none"> • välineet (virkkukoukut, langat) • oikea työote • aloitus-, ketju- ja kiinteäsilukka <p>KANKAAN KORISTELU</p> <ul style="list-style-type: none"> • ompelutyön koristelu käsin • työn koristelu koristenauhoin ja sahalaitakuvioin <p>ERIKOISTEKNIIKAT</p> <ul style="list-style-type: none"> • kankaan kuviointi jollakin värjäystekniikalla (esim.painanta) • nyöri • letittäminen 3-8 langalla (perinteinen saamelaismalli) • huovutus • juurityö • lankojen värjäys <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • paulannauha ja tupsu <p>MATERIAALI- JA KULUTTAJATIETOUS</p> <ul style="list-style-type: none"> • puuvilla • vaatteiden hoito ja tuunaus • materiaalin taloudellinen käyttö • villa, verka • villavaatteiden hoito • lankavyöte 	<p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • puurasia • kapusta • sarven ja puun yhdistäminen: koru • juurityö • miniatyyrimalleja (moottorikelkka, reki, vene, moottorivene, ahkio) • eläinhahmoja (riekko, poro, lammas, kala) • kello, lintulauta, sarvisoitin <p>METALLI</p> <ul style="list-style-type: none"> • leikkaaminen, sahaaminen • lävistäminen, poraaminen • taivuttaminen • viilaaminen • niittiliitos <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • viehe/pilkki <p>SÄHKÖ- JA KONE</p> <ul style="list-style-type: none"> • virtapiiri ja polttimo, sähkövastus <p>SUUNNITTELU</p> <ul style="list-style-type: none"> • materiaalia muokaten, aineksen piirtäminen
--	--

Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta 4. luokan päättyessä

Oppilas

- osaa ohjatusti tuottaa luovia ideoita ja kokeilla teknisiä ratkaisuja sekä suunnitella toteuttamiskelpoisen tuotteen
- työskentelee ohjattuna tarkoituksenmukaisesti suunnitelmaansa toteuttaen ja työturvallisuuden huomioon ottaen
- hallitsee käsityön perustekniikoita, tuntee keskeisiä käsitteitä ja tunnistaa perusmateriaaleja
- työskentelee pitkäjänteisesti sekä ryhmän jäsenenä että itsenäisesti, haluaa kehittyä käsityön tekijänä ja tuntee vastuunsa yhteisistä työvälineistä, työtilojen järjestyksestä ja viihtyisyydestä
- ymmärtää elinympäristön teknologisia toimintaperiaatteita
- arvioi ja arvostaa omaa ja toisten työskentelyä, oppimista sekä työn tuloksia
- suhtautuu myönteisesti omaan ja muiden kansojen kulttuuriperintöön.

Vuosiluokat 5–6

Opetus käsittää kaikille oppilaille yhteisesti sekä teknisen työn että tekstiilityön sisältöjä. Oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus painottua käsityöopinnoissaan kiinnostuksensa ja taipumustensa mukaan joko tekniseen työhön tai tekstiilityöhön.

Keskeistä on vuosiluokilla 1–4 opittujen taitojen syventäminen ja oppilaan pyrkimys pitkäjänteisyyteen ja oman työsuunnitelman laatimiseen ja noudattamiseen.

Sisällöt vuosiluokittain

5-6. LUOKKA

TEKSTIILITYÖ	TEKNINEN TYÖ
OMPELU <ul style="list-style-type: none">• kodintekstiilin tai oman vaatteen suunnittelu ja ompelu (mittojen ottaminen, kaavan mukaan leikkaaminen, kankaan menekin arvioiminen ja peruskaava-merkit)• reunahuollittelu• vetoketjun ompelu <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none">• tyyny, seinätekstiili, luhka• sisnatyö	PUU <ul style="list-style-type: none">• muotosahaaminen• monipuolinen höylääminen• taltaaminen• liittäminen pyörötapein, ruuvein, saranointi• sorvaus• lovileikkaus• maalaaminen, lakkaaminen, koristemaalaukset• juurityö <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none">• arkku• suolapullo
NEULONTA <ul style="list-style-type: none">• nurja silmukka, suljettu neule• neuleen leventäminen ja kaventaminen• neulemerkit ja lyhenteet <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none">• lapanen, sukka, pipo, kännykkäkotelo	LUU/SARVI <ul style="list-style-type: none">• sahaaminen• hiominen• kiillottaminen• koristelu (kaiverrus) <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none">• pussinsulkija luusta• neulakota• kirjeenaukaisija• sarvikiela
KUDONTA <ul style="list-style-type: none">• tiuhtatyö <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none">• nauha (avaimenperä, kirjanmerkki, käsirengas, vyö)	METALLI <ul style="list-style-type: none">• niittaaminen• pakottaminen• emalointi
VIRKKAUS <ul style="list-style-type: none">• virkkauksen perusmerkit• yksinkertaisen virkkaustyön ohjeen toteuttaminen (suullinen ohje tai ohje virkkausmerkkien mukaan)	

<p>KANKAAN/SISNAN KORISTELU</p> <ul style="list-style-type: none"> • silkkimaalaus • helmi- tai tinalankakoristelu <p>MATERIAALI- JA KULUTTAJATIETOUS</p> <ul style="list-style-type: none"> • vaatehuolto (vaatteen peseminen, silitäminen, tuulettaminen, korjaaminen, tuunaus) • materiaalin menekki, kustannuslaskelma • silkki • luonnonkuitujen ja tekokuitujen ero • tuotteen elinkaari • ompelukoneen huolto <p>VAPAAEHTOINEN PROJEKTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • miniatyyri-laavu • näytelmän puvustaminen 	<p>SÄHKÖ JA KONE</p> <ul style="list-style-type: none"> • sähkömagneetti, elektroniikkarakente- lun alkeita • juottaminen <p>SUUNNITTELU</p> <ul style="list-style-type: none"> • mallineen valmistus ja käyttö • työsuunnitelman laatiminen <p>VAPAAEHTOINEN PROJEKTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • miniatyyri-laavu • näytelmän lavasteet
---	--

Vuosiluokka 7

TEKSTIILITYÖ

Tekstiilityön yleiset tavoitteet

Oppilas

- osaa suunnitella visuaalisesti ja teknisesti oman työnsä tavoitteenaan laadukas ja persoonallinen käsityötuote
- hallitsee suunnittelun peruslähtökohdat (käyttö, tarve, värit, muoto, materiaali) ja ymmärtää suunnittelemansa tuotteen viestiksi ympäristölleen
- ottaa huomioon taloudellisuuden ja kestävän kehityksen suunnitellessaan ja valmistaessaan työtään
- perehtyy saamelaiseen ja suomalaiskansalliseen muotoilu- ja käsityökulttuuriin ja osaa hyödyntää niitä omassa työskentelyssään
- ottaa huomioon oman alueensa pukumalliston ja käsitöiden piirteet suunnitellessaan omia töitä
- osaa käyttää moderneja työvälineitä ja koneita
- osaa kriittisesti arvioida omaa työtään.

Tekstiilikäsityön opiskelun luonne ja esimerkkejä mahdollisista työtavoista

- Oppilas syventää ja laajentaa jo peruskoulun aikaisemmillä luokilla saamiaan tekstiilikäsityön tietoja ja taitoja.
- Toimintaperiaatteena on tekemällä oppiminen.
- Työskentely lähtee oman työn suunnittelusta ja etenee toteuttamisen ja jatkuvan arvioinnin kautta tulokseen.
- Oppilasta ohjataan myös itse arvioimaan sekä omaa toimintaansa että työn lopputulosta.
- Oppilasta ohjataan harjoittelemaan visuaalisen ja teknisen suunnittelun dokumentoimista omaan työvihkoonsa tai –kansioonsa.
- Suunnitelmaa voidaan täydentää ajankohtaisilla teemoilla ja aihepiireillä.

TEKNINEN TYÖ

Tavoitteet

Käsityössä oppiminen perustuu tuottamistoimintaan. Oppilasta ohjataan prosessiin, jossa alkuidean synnyn ja lopputulokseen pääsemisen välissä tapahtuu kasvua luovuudessa, ajattelussa ja itsetunnon kehityksessä.

Tavoitteena on, että oppilas omaksuu monipuolisia toteuttamistekniikoita, kykenee toteuttamaan itse suunnittelemaansa, esteettisiä ja laadukkaita sekä tarkoituksenmukaisia tuotteita, selviytyy teknisessä ympäristössä työturvallisuuden huomioiden ja saa tietoja ja taitoja, joita voi soveltaa arkielämässä, jatko-opinnoissa, työtehtävissä ja harrastuksissa.

Oppilas oppii ymmärtämään, että monimutkaisetkin asiat muodostuvat yksinkertaisista osista.

VUOSILUOKKA 7

Sisällöt

TEKSTIILITYÖ	TEKNINEN TYÖ
<p>Ompelu</p> <ul style="list-style-type: none">• ompelukoneen monipuolinen käyttö• saumurin hallinta• koneiden puhdistus ja huolto• joustavan materiaalin ompelu• vaatetukseen liittyvää kaavoitusta, kuositelun alkeet (kaavojen pienentäminen ja suurentaminen)• ylä- tai alaosan vaate• vartalon perusmitat, mittataulukko• käsityölehden kaava-arkin käyttö• kaavamerkit (LS, taite, KE, KT, muotolaskos, napinläpi, kohdistusmerkki, vetoketjuhalkio)• erilaiset leikkuusuunnitelmat• yksinkertaisen perusvaatteen järkevän työjärjestyksen hahmottaminen• työjärjestyksen sujuva käyttö• napinläpi ja vetoketju vaatteessa <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none">• luhka• pehmeä nukke ja vaatteet• silkki <p>Materiaalin valmistus käsityökäyttöön</p> <ul style="list-style-type: none">• sisnan valmistus• kalannahan valmistus <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none">• sisnalaukku, -kukkaro, -tossut• kilin- tai vasannahkatyö <p>Lankatyö</p> <ul style="list-style-type: none">• tiuhtatyö (poimintatyö)• neulonta• virkkaus, mallin suunnittelu• tavallisimmat virkkausmerkit ja lyhenteet <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none">• paulat, vyö (tiuhtatyö)• kirjoneuleasuste (neulonta)• lapinlakin reunanauha, lapaset (virkkau)	<ul style="list-style-type: none">• työtilat, välineet ja turvallisuus• työstökoneet• teknisen piirustuksen alkeet• muovit• pahkat• luu ja sarvi• rakennuslevyt• liimat, maalit, lakat, liuotteet• naulat, ruuvit, niitit• levitysoppi• kaasuhitsausvälineet• elektroniikan yleisimmät komponentit• sähkön peruskäsitteet• kustannuslaskentaa• paikallista käsityökulttuuria <p>Sisältöaiheita sovelletaan käytännön töissä.</p> <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none">• arkku, kiisa• voirasia• kuksa• puukko ja tuppi• korut• tiuhta, käpy• sarvikiela• neulakota• tulitikkurasia

<p><i>Erikoistekniikat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kankaanpainanta kaaviolla • huovutus kaksi- tai kolmiulotteisena • juurityö • helmi- tai tinalankakoristelu <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • korut (rannekoru, korvakorut, risku) • käyttöesineet (astia, soljet) • laukun läpän koristelu, vyö <p><i>Tekstiilitieto ja kuluttajakasvatus</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • muodin historiaa, kriittinen kuluttaja • tekokuidut • erilaisia vaatetuskankaita ja –neuloksia • tekstiilien hoito-ohjemerkit • työväline- ja materiaalitietoa jokaisen aihepiirin yhteydessä <p>Vapaaehtoinen projekti</p> <ul style="list-style-type: none"> • kangaspuilla kudonta 	
---	--

Arviointi

Arviointi toteutetaan Opetushallituksen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2004) ja Inarin kunnan opetussuunnitelman ohjeiden mukaisesti.

Päätösarvioinnin numeroarvioinnissa käytetään valtakunnallisia päätösarvioinnin kriteerejä.

Kirjallisuus:

Ahlakorpi, Guttorm, Svineng Eriksen: Bohttet duddjot

Eira Buljo: Gámagoarrun

Eira, Östby: Duodjegáldu

Gáivuona suohkan: Rátnogodđin - Greneveving

Guttorm: Gietkka

Hangen: Samisk husflid i Finmark

Heatta: Duddjo fal gárvvuid dohkkái

Hermansen Hætta: Guovdageaingákti. Movt nissongávtti, dievddogávtti ja gahpiriid duddjot.

Hovi, Viranko: Boallu 3-6

Jomppanen: Giehtaduodji

Näkkäljärvi, Triumf: Čuoldinduodji

Rác: Saamelaista kansantaidetta

Seppälä: Ornamenteja ommellen

Somby: Sistiduodji

7.20.18. SAAMELAISKULTTUURIN KURSSI

Vuosiluokat 8-9 (2+2 vvt)

Saamelaiskulttuurin kurssilla syvennetään oppilaiden omaan kulttuuriin liittyviä tietoja ja taitoja. Saamelaiskulttuurin kurssilla opitaan oman työskentelyn kautta. Opetuksessa käytetään monipuolisia työtapoja. Opetus tapahtuu pääosin saamen kielellä. Oppisisällöt ajoitetaan vuoden kierron ja vaihtuvien teemojen mukaan. Opetuksen resurssina käytetään lähiympäristöä, saamelaisyhteisöä, saamelaista mediaa ja saamelaisia laitoksia.

Käsiteltäviä aihepiirejä ovat luontaiselinkeinot esim. poronhoito ja luontaistalous, saamenkieliset laulut ja joiku, perinneruuat, käsityö ja taide. Kurssi noudattaa vuorokurssi-periaatetta.

Tavoitteet

Tukea oppilaan omaa alkuperäistä identiteettiä.
Kehittää kielellisiä valmiuksia ja edistää omaa kulttuuria
Tutustuttaa saamelaisyhteisöön ja saamelaislaitoksiin.

Sisällöt

Elinkeinot

Luontaistalous: Puolukka/mustikka: marjaretki
(mustikkapiirakka, mustikkasoppa, puolukkasose tai hyytelö ja puolukkamehu).
Kalastus
Poronhoito: poroerotuskäynti
Riekonpyynti
Maatalous: maatilavierailu.

Perinneruuat

Kumpuset. Ruokatarvikkeiden hankinta.
Perinneruuan valmistaminen
Lapin kakut
Kalaruoka
Uunijuusto.

Saamelainen musiikki

Kauneimmat joululaulut saameksi: Inarin seurakunta.
Yötön yö konsertti Inarissa: joiku ja laulu.

Saamelainen taide

Läänintaiteilija
Valokuva ja elokuvataide
Kaamoskuvat: Siida
Saamelainen teatteri: esim. Beaivváš: teatterikäynti.
Saamelaisnuorten taidetapahtuma: teatteri, tanssi, kuvataide, musiikki ja puhetaito.

Saamen päivä

Päivän viettäminen esim. saamelaisen päiväkodin lasten kanssa: ruokailu; vierailija, loru- ja liikuntaleikit.

Käsityö eli duodji

Käsityön tekeminen/vierailu Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa

Näyttelyyn tutustuminen esim. Saamelaisalueen koulutuskeskus ja/tai Sámi Duodji.

Arviointi

Arviointi perustuu jatkuvaan työskentelyn arviointiin, tuotosten arviointiin, itsearviointiin ja osallistumisaktiivisuuteen. Jatkuvassa työskentelyn arvioinnissa huomioidaan oppilaan kotona ja tunnilla suorittamat tehtävät sekä oppilaan taito suoriutua tehtävistä yksin, ryhmässä ja parin kanssa. Lisäksi arvioidaan oppilaan kykyä tehdä suunnitelmia ohjeiden mukaan ja ottaa vastuuta työskentelystään.

Arvioinnin kriteerit

Oppilas on osallistunut säännöllisesti opetukseen ja tehnyt vaaditut tehtävät.

Saamenkielisiä linkkejä eri oppiaineisiin

1. Pohjoissaame

Eatnigiella

www.logas.no

www.kafjord.kommune.no/oahpponeavvut

Luonnontieto ja biologia

www.calliidlagadus.org/samegillii/

Käsityö

www.duodji.info/samegillii/

Muita linkkejä

www.e-skuvla.no/albmotbeaivi/

www.nrk.no/manaidtv/

www.siida.fi/maahisweb/

www.peda.net/veraja/ivalo/alaaste

www.peda.net/veraja/inari/alakoulu

2. Inarinsaame

www.siida.fi/anaras/

www.anaraskielaservi.net/

www.samediggi.fi/

www.kotus.fi/

Saamelaiskielten huolto

Kielâravvuuh, Inarinsaamen kielenhuolto